

zeneKAR 2014/3

A Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségének valamint a Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezetének közös lapja

<http://www.hungorchestras.com>

20 éves

a Magyar Szimfonikus
Zenekarok Szövetsége
és a Zenekar újság

Adams
Alexander
Alphasax
Amati
Bach
Bags
Berg Larsen
BG
Blackburn
Borgani
Buffet Crampon
B&S
Cannonball
Charles Bay
Cherub
Conn
Courtois
Denis Wick
Dotzauer
E. Schmid
Eastman
Edwards
Fontaine
Francois Louis
Getzen
Hammig
Hardcase
Holton
Hoyer
Jody Jazz
Jupiter
Keilwerth
King
König & Meyer
Kromat
Lebayle
Leblanc
Lorée
Ludwig
Majestic
Manhasset
Marca
Marigaux
Mateki
Melton
Miyazawa
Morizono
Muramatsu
Musser
Neotech
P. Mauriat
Paiste
Pearl
Powell
Premier
Rico
Rigotti
Roy Benson
Rudolf Meinl
Sankyo
Schagerl
Schneider
Schreiber
Seiko
Selmer
Sonaré
Steuer
Straubinger
Studio 49
Trevor J. James
Vandoren
VMI
Wilde + Spieth
Wittner
Yamaha
Yanagisawa

20 ÉV

TISZTA HANG

20 ÉVES A FON-TRADE MUSIC,
30 ÉVES A CSIDER HANGSZERÉSZMŰHELY

www.fontrademusic.hu

1081 Budapest, Kiss József utca 14., Telefon: 1 210 2790, 30 488 6622

FON
TRADE MUSIC

KALENDÁRIUM

4

ZENEI KÖZÉLETÜNK

5 20 éves a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetsége és a Zenekar újság

Minőségi programok a Műpában – egy évtizede

A Bécsi Filharmonikusok, mint kiemelt vendégzenekar, olyan sztárok, mint Zubin Mehta, Sir Simon Rattle vagy Vladimir Jurowski, régizene fesztivál, Stravinsky- és Bach-maraton, Műpa Mozi és kétnapos születésnap ünnep magyar művészekkel. Csak néhány kiragadott részlet a Művészetek Palotájának következő, igen sokszínű és gazdag szezonjából, amellyel jubileumot köszöntenek, hiszen az intézmény éppen tíz esztendővel ezelőtt, 2005. március 14-én nyitotta meg a kapuit. Az eltelt évtizedről és a folytatásról Káel Csaba vezérigazgató beszélt.

(Réfi Zsuzsanna)

Vonzó helyszín a Vigadó díszterme

Egy évtizeden át kellett nélkülöznie a közönségnek a Vigadó épületét. 2003-ban szólt benne utoljára muzsika, a 2014-es Budapesti Tavasz Fesztiválra nyitották meg, gazdája a Magyar Művészeti Akadémia (MMA) lett. A fesztivál hangulat múltával a hétköznapi működés szempontjai iránt érdeklődtünk.

(Albert Mária)

Ismét új irányítás alatt a Rádiózenekar

Különlegesen képzett együttesnek tartja a Rádiózenekart Kovács János, melyet a korábbi években is örömmel dirigált. Nemcsak a szakmai felkészültség, hanem a társaság miatt is. A karmester 2014 augusztusától veszi át az együttes irányítását, s a megbízatása 2015. július 31-ig szól, ezt követően döntenek majd a folytatásról. Kovács János úgy látja, szép programokat tartalmaz a következő esztendő, azt viszont sajnálja, hogy kevés a fellépés.

(Réfi Zsuzsanna)

„Mindenben jónak kell lenni”

Opera, német romantikus dalok, s persze Kodály és Bartók művei is rendszeresen felhangzanak a Honvéd Férfikar egyre sokasodó fellépésein. Hagyományos koncertjeik mellett az MTA Dísztermében indított bérletsorozatuk is hatalmas siker, rendszeresen énekelnek az Erkel Színházban és nagy tetszést arattak az iskolákban rendezett, interaktív énekóráik. Az együttes – amelynek vezetését négy esztendővel ezelőtt, 2010 márciusában vette át Strausz Kálmán – egyedülálló művészi teljesítményéért tavaly elnyerte a Magyar Örökség-díjat is. A Honvéd Férfikarnál folyó munkáról és a folytatásról Strausz Kálmán beszélt.

(Réfi Zsuzsanna)

Hangszertanítás mellett muzsikálás

Több mint fél évszázados múltra tekinthet vissza a Szabolcsi Szimfonikus Zenekar, hiszen az együttest 1951-ben alakították a nyíregyházi zeneiskola tanárai. A nyíregyházi Kodály hangversenyteremben rendszeresen muzsikál az együttes, de emellett templomokban is közönség elé lépnek. A Szabolcsi Szimfonikus Zenekar is a Regionális Zenekarok Szövetségének a tagja lett. Az együttes mindennapjairól, terveiről Nagy Gyula elnököt kérdeztük.

(Réfi Zsuzsanna)

KRITIKA

Hangversenykritika az Óbudai Danubia Zenekar, a Nemzeti Filharmonikusok, a Budapesti Filharmóniai Társaság, a Zuglói Filharmónia a Kodály Filharmonikusok Debrecen és a MÁV Szimfonikus Zenekar koncertjeiről.

(Csengery Kristóf, Fittler Katalin, Kovács Ilona)

CD

Erkel Ferenc: István király – NAXOS

(Fittler Katalin)

MŰHELY

Hol tart ma a zenekari muzsikusok képzése**Magyarországon? (6)**

A Zenekar egy éven át közölt interjúsorozatot a magyarországi zenekari muzsikusképzés helyzetéről. E beszélgetésekben elhangzott, hogy a magyarországi hangszeres pedagógia – nemcsak felső-, de középfokon is – szölista-centrikus. Mostani interjúnkban megszólaltatjuk dr. Vigh Andrea hárfaművészt, aki a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem rektoraként a „másik oldal” véleményével ismerteti meg az olvasót.

(Csengery Kristóf)

24

KITEKINTŐ

Zenekari muzsikus-utánpótlás Németországban

A zenekarok szeretik a sikertelen meghallgatások felelősségét az oktatási intézményekre és a pályázókra hárítani, és az előbbieket elégtelen felkészítéssel, utóbbiakat pedig felületességgel vádolni. De hogyan látják a diákok a zenekari képzést és a próbajátékok folyamatát?

(Sandra Sinsch, Marco Frei)

28

Keleten a helyzet változik

Lengyelországban nem érzékelhető a klasszikus zene válsága. Míg Európa más részein zenekarok és operaházak hagyják abba működésüket, Lengyelországban hangversenytermeket építenek. A sziléziai Katowicében egy nagyszerű projekt, a Lengyel Rádió Nemzeti Szimfonikus Zenekarának (LRNSZZ) új székhelye van kialakulóban. Az új hangversenyterem kialakításában a neves akusztikai szakember, Yasuhisa Toyota is részt vesz. A komoly hagyománnyal rendelkező zenekari számára azonban nemcsak ez jelenti egy új korszak kezdetét.

(Marco Frei)

33

Kitekintés a zenekari árkon túlra

A zenészekkel szemben támasztott magas szakmai követelmények és az egészségüket érintő hatások ismert és elfogadott tények, amelyeknek a zenészek is egyre inkább tudatában vannak – a megelőzés fontosságával együtt. Mi a helyzet azonban a többi szakmával e téren, és mit tanulhatunk a többiektől a zenekari árkon túl?

(Edgar Voltmer/Claudia Spahn)

35

EGÉSZSÉG

Gyógyszer vagy megelőzés?

Németországban nemzetközi viszonylatban is magas színvonalú munka folyik a zenélés fiziológiája és a zenészek egészségügye terén, ami az orvosi ellátás mellett magába foglalja a zenei felsőoktatási intézményeken folytatott kutatást és oktatást, valamint a továbbképzési lehetőségeket is. A jövőre fennállásának 20. évfordulóját ünneplő Német Zenefiziológiai és Zenész-egészségügyi Társaság (DGfMM) – terapeuták mellett számos aktív zenészt is számláló – tagjainak száma egyre nő. A társaság évi rendszerességgel szimpóziumokat rendez, és emellett a zenészek egészségét érintő kérdésekkel foglalkozó németországi és nemzetközi információs központokat és platformokat mutat be.

(Claudia Spahn)

37

OKTATÁS

„A mai gyerekek is nagyon lelkesek”

Varga Károly több, mint hét évtizede foglalkozik azzal, hogyan lehet felkelteni a gyerekek érdeklődését a zene iránt. 12.000-nél több riportot készített az ifjúság zenei életéről, közel 8.000 filharmóniai koncertnek volt a moderátora, sok ezerre tehető az általa vezetett zenei versenyek, vetélkedők, játékok sora.

(Réfi Zsuzsanna)

38

PRÓBAJÁTÉKOK

36, 40

HANGVERSENYNAPTÁR

41

A KOMOLYZENE szereplői közül Huszár Lajos kapta meg idén az Artisjus Magyar Szerzői Jogvédő Iroda Egyesület díját.

KOVÁCS JÁNOS lesz az MR Szimfonikusok vezető karmestere a 2014-2015-ös évadban

HUSZONÓT BEMUTATÓVAL, 420 előadással és 59 különleges eseménnyel várja vendégeit az idén 130 éves Magyar Állami Operaház a 2014/15-ös évadban. Világhírű külföldi művészek is fellépnek a következő szezonban, köztük lesz Edita Gruberová szoprán – a Lammermoori Lucia koncertszerű előadásán –, Alexandru Agache bariton – Verdi Nabuccójának címszerepében –, José Cura – nagy szerepében, Otellóként – és Polina Szemjonova balerina. Az ugyancsak világhírű cseh rendező, Jirí Menzel pedig egy Mozart-operát, a *Così fan tutti*t állítja színpadra októberben. A Magyar Állami Operaház szeptember 27-én jubileumi gálaesttel ünnepli alapításának 130. évfordulóját.

BARÁTI KRISTÓF hegedű- és **FALVAI SÁNDOR** zongoraművésznek ítélte idén a magyar zenei szakma legrangosabb elismerésének számító Bartók-Pásztory-díjat a kuratórium. A kitüntetéseket a hagyományoknak megfelelően Bartók Béla születésnapján adták át a Liszt Ferenc Zeneakadémián. Baráti Kristóf az első díjazott a Bartók-Pásztory-díj történetében, aki ugyanabban az évben kapja meg az elismerést, amelyben Kossuth-díjjal is kitüntették. A díjat Bartók második felesége, Pásztory Ditta zongoraművész végrendelete alapján 1984-ben hozták létre, forrása a befolyó jogdíjak egy része. A Bartók-Pásztory-díjat azoknak az alkotó- és előadóművészeknek adományozza a zeneszerző születésnapján a Zeneakadémia neves professzorokból álló szakmai grémiuma – Pásztory Ditta akaratának megfelelően –, akik munkásságukkal jelentősen hozzájárultak a hazai zenei élet fejlődéséhez és Bartók Béla szellemiségének megőrzéséhez.

A KORTÁRS MAGYAR OPERA felé való nyitás jegyében Dubrovay László és Vidovszky László Kossuth-díjas zeneszerzők egy-egy kisoperáját tűzi műsorra a Budapesti Operettszínház. A Válságdíj és a Nárcisz és Echo egy estébe összevont előadása a remények szerint több évadon át színpadon maradhat az április 17-i bemutató után.

A MAGYARORSZÁGRÓL és külföldről érkezett tizenkilenc fiatal tehetség közül Szabó Marcell nyerte a Szegei Tudományegyetem zeneművészeti karának korábbi dékánja, Kerek Ferenc Liszt-díjas zongoraművész által több mint egy évtizede életre hívott, hagyományosan két évente, Bartók Béla március 25-i születésnapjához kapcsolódóan megrendezett Nemzetközi Bartók Béla Zongoraversenyt.

ÖSSZESEN EGYMILLIÁRD FORINTOT csoportosít át a kormány a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem kiemelt kategóriájú koncertjeinek szervezésére, a Concerto Akadémia Nonprofit Kft. programjaira és a magyar komolyzenei koncepció elkészítésére. A Concerto Akadémia Nonprofit Kft. - mint az egyetem leendő rezidens zenekara – programjainak megvalósításához 250 millió forint támogatásban részesül. A kormányhatározat felhívja az egységes komolyzenei koncepció kialakításáért és végrehajtásának koordinálásáért felelős kormánybiztost, Batta Andrást egy hosszú távú komolyzenei koncepció elkészítésére, amely feltérképezi az oktatás valamennyi szintjén és formájában az ének- és zeneoktatás, a zenei tehetséggondozás, a zeneművészeti képzés, a hagyományosan élő zenei mozgalmak, a főváros és a vidék zenei élete, valamint a magyar zeneművészet és zenepedagógia nemzetközi helyzetét, és javaslatot tesz e területek összehangolásának, fejlesztésének lehetséges irányaira.

ÁDER JÁNOS köztársasági elnök díszvacsorán fogadta Kobajasi Kenicsirót abból az alkalomból, hogy a japán karmester 40 évvel ezelőtt nyerte meg a Magyar Televízió I. Nemzetközi Karmesterversenyét, és azóta jelentős tevékenységet fejtett ki a magyar zenei élet terén.

Magyarország köztársasági elnöke a **KOSSUTH-DÍJAT** adományozta: **BARÁTI KRISTÓF** Liszt Ferenc-díjas hegedűművésznek, az MMA levelező tagjának számos rangos nemzetközi versenyen is díjazott, kora gyermekkorától megmutatkozó és kiemelkedő tehetsége, érett muzikalitással megformált, a klasszikus és modern stílusok mellett a kamaraműfajban is autentikus és virtuóz hegedűjátéka elismeréseként; **BÉRES JÁNOS** furulyaművésznek, népzene kutatónak, zenepedagógusnak az élő népművészeti hagyomány továbbörökítése, a népzene művészi fokon történő művelése és annak oktatása, valamint a társadalom széles rétegeit elérő televíziós és rádiós műsorokban folytatott közművelői tevékenysége, valamint iskolaalapítói és igazgatói munkája elismeréseként;

HEGEDŰS ENDRE zongoraművésznek, professzornak kiemelkedő zongoraművész pályája során egyedülálló muzikalitással megformált, virtuóz előadásaiért, valamint kiemelkedő kamaraművészeti és oktatói tevékenysége elismeréseként;

KISS B. ATILLA Liszt Ferenc-díjas operaénekesnek, a Magyar Állami Operaház művészeinek, az MMA rendes tagjának a világ legrangosabb operaszínpadain sikert aratott énekművészete, a tenor szerepek széles skáláját felvonultató sokszínű repertoárja, valamint hiteles és szenvedélyes alakításai elismeréseként;

KOBZOS KISS TAMÁS Liszt Ferenc-díjas előadóművésznek, az Óbudai Népzenei Iskola igazgatójának, népzene tanárnak, az MMA rendes tagjának egyedülálló előadóművész pályája, népzenei oktatómunkája, valamint a magyar népzene hazai és külföldi népszerűsítése érdekében végzett tevékenysége elismeréseként;

ORBÁN GYÖRGY Erkel Ferenc-díjas zeneszerzőnek, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem docensének széles műfaji skálát betöltő zeneszerzői pályafutása és kiemelkedő zenepedagógiai tevékenysége elismeréseként

TAKÁCS KLÁRA Liszt Ferenc-díjas operaénekesnek a világ legrangosabb színpadain énekelt mezzoszoprán főszerepek páratlan megformálásáért, valamint a nemzetközi zenei életben is kimagasló, több évtizedes operaénekesi pályája elismeréseként;

BÁNYFY MIKLÓS-DÍJAT KAPOTT a kultúra érdekében művészeti vagy kulturális intézményben, illetve szervezetnél hosszabb időn át – legalább 15 éven keresztül – végzett kiemelkedő tevékenysége elismeréseként: **SZIRÁNYI JÁNOS** igazgató, zenei szerkesztő, hangversenyrendező, zongoraművész-tanár;

LISZT FERENC-DÍJAT kapott kiemelkedő zenei előadó-művészeti tevékenysége elismeréseként: **KALLÓ ZSOLT** hegedűművész, közép- és főiskolai tanár, művészeti vezető.

A MAGYAR ZENEMŰVÉSZEK ÉS TÁNCMŰVÉSZEK SZAKSZERVEZETE 2014. április 23-án megtartotta soron következő tisztújító küldöttértekezletét. Az értekezleten az alapszervezeteknél megválasztott 89 küldött kilencven százaléka vett részt. A tisztújítás során megerősítették a korábbi vezetőket: a szakszervezet elnöke Sólyom-Nagy Sándor, alelnökei Brieber János és Varsányi Lászlóné, főtitkára dr. Gyimesi László lett.

HÚSZ ÉVESEK VAGYUNK

Húsz év múlva...

A húszévenkénti visszatekintés ritmusát korántsem az érettségi találkozók vulgáris hagyománya tette népszerűvé – az egyetemes kultúrában sokkal régebbre visszanyúló hagyományai vannak. Említhetném itt a franciák latinitás előtti őseit, a gallokat, akik (elvégre ennyi ujjuk volt a kezükön meg a lábukon összesen) huszas számrendszerben számoltak. Lehet erre legyinteni, hogy „rég volt, igaz se volt”, meg hogy ennek a kultúrának is megvan a maga „szittyázása” – tény azonban, hogy például a kilencvenégyet mindmáig úgy mondják és írják, hogy quatre-vingt-quatorze, azaz négyszer húsz meg tizennégy. A huszas szám kitüntetett volta ráadásul a vén Európából is kitüremkedik: elég itt csak a japánok legendás templomára, a Szikinen-szengura utalni, amelyet évszázadok óta rögzült szertartásokkal és ceremóniákkal húszévente az utolsó szögig újjáépítenek – legutóbb épp 2013-ban, azelőtt meg 1993-ban.

A húsz év mint életciklus a korábbi századokban voltaképpen az emberöltő szinonimájaként is használatos volt: az emberek rövidebb életkorra számíthattak, tehát hamarabb gondoskodtak az utódlásról is. Így volt ez még a XIX. században is: a Petőfi-kortárs Alexandre Dumas a Húsz év múlva címet adta nagysikerű kalandregényének, amelyben az élemedett korú három testőr történetét folytatta. Nyilván ez kolompolt a mi Vajda Jánosunk agyában is, amikor az egyik legszebb magyar visszarévedő, nosztalgikus költemény fölébe ugyanezt a címet illesztette. Sőt a motívum visszaköszönt a könnyűzene világában is, noha Komár László slágerének szövege nem kifejezetten a Vajda János-i magaslatokat célozza meg: „Húsz év múlva az ifjú vándor megpihen, / De hosszú még az út, és közben valamit tenni kell. / Elbúcsúzunk, holnap már távol vagyunk, / Húsz év múlva lehet, hogy találkozzunk...”

Ha ezen a ponton a kedves olvasó elveszítette a türelmét, és – némi joggal – azt kérdezi, hogy kerül mindez egy Zenekar címet viselő lapba, szeretném megnyugtani: a húszéves Zenekar ünnepléséhez gyűjtöttem muníciót. Egy emberöltő ugyanis megítélés szerint méltó alkalom a szolid ünneplésre. (Hogy változatlanul húsz évnyi em-

beröltőről beszélek, arra az jogosít fel, hogy többek között van egy 1994-es évjárati lányom is. Ha a sudár – szintén kerek születésnapos – Katára nézek, aki nemcsak fuvalázik, de például már filmezésből is ki tud oktatni, nem merném bagatellizálni ezt a mögöttünk maradt két évtizedet.)

Amikor húsz esztendeje megkeresett Jobbágy Ervin és Popa Péter, hogy műhatatlan szükség volna egy részben szakmai, részben érdekvédő, de mindenképpen olvasmányos szimfonikus zenekari réteglapra, épp az a kétség nyilallt belém, mint amikor például urbanisztikai vagy vegyipari orgánumok gründolásába vontak be: hogy a csudába jövök én ehhez? Tény azonban, hogy az újságírás és a szerkesztés is egyfajta szakma, léteznek tematikától független törvényszerűségei, s ha a kreatív szférában megbízható és lelkes társakra sikerül akadni, a siker még azelőtt kevésbé ismert terepeken is megkísérthető. Nos, ilyen remek társakban nem volt hiány. Péter már akkor sem csak komoly művészember, vérbeli muzsikos volt, hanem született szervező is, akinek víziói vannak a kultúrpolitikai kérdésekről is. Aligha véletlenül került mára az NKA zene-művészeti kollégiumának elnöki székébe. Ervin is zenésznek indult, de már akkor is elsősorban a menedzseri erényeivel tűnt ki – nem véletlenül birtokolja mára az ország legsikeresebb online jegyfoglalási rendszerét. S meg ne feledkezzem a megfelelő szakmai – szakszervezeti – védőhálóról, amit az új lap alá sikerült kifeszíteni.

Jómagam szerkesztőként a debütáló periódust vittem végig, de később is nagy lelkesedéssel írtam – tiszteletjeggyel – a Zenekarba aktuális jegyzeteket. A legemlékezetesebb esetek közé tartozik, amikor az ezerkilencszázas évek végnapjaiban Párizsból kellett írást küldenem, szokás szerint a lapzártával harcolva. Az Eiffel-tornyon hatalmas órán peretek visszafelé a percek és másodpercek a bűvös 2000-es esztendőig, én pedig kétségbeesetten kerestem egy internetkávéházat, ahol a cikket bepötyöghetem és elküldhetem a türelmetlen szerkesztőnek. A pötyögés sikerült is, de akkor derült ki, hogy e-mailezni nem lehet a gépről, sem

flopíra menteni az anyagot. Kénytelen voltam a képernyőről kézzel leírni a szöveget, hogy a hoteligazgatóságon aztán újból beírjam és elektronikusan elpostázzam. A wifi, pendrájvok és egyéb csodák korából visszanezve is belátható, milyen hosszú is valójában ez a húsz év...

Amikor mostanság kézbe veszem a Zenekar újabb számait, három fő megállapítás tolu a tollamra (illetve a billentyűzetemre). Egyrészt az öröm, hogy a régi közös szellemi „gyermekünk” mennyire megizmosodott, megkomolyodott, kinötte elkerülhetetlen gyermekbetegségeit. Másrészt az őszinte csodálkozás, hogy az online dömping korában ez a lap meg tudta őrizni a nyomtatott médium klasszikus státusát – ez a tény minden bizonnyal a muzsika világának kétségtelen, jó értelemben vett, értékörző jellemvonásával is magyarázható. Harmadrészt a remény, hogy hátha megérhet ez a vállalkozás újabb húsz esztendőt is. Popa Péter aktív idejébe még bőséggel belefér, s hetvenegynéhány évesen talán még én sem mondom a hamut mamunak, ha egy hasonló emlékező írásra felkérnek: képes leszek még erre-arra emlékezni. A leglényegesebb azonban az, hogy akkor 2034-ben is lesz magyar muzsika, lesz szimfonikus zenei élet, lesz zenekar és Zenekar. És akkor a nem oly ifjú vándor újra megpihen, noha addig is valamit folyamatosan tenni kell. Tehát akkor húsz év múlva, veletek, ugyanitt...

Csontos János

Két évtized

Még javában a MÁV Szimfonikusok igazgatójaként próbáltam e számomra máig oly kedves együttes hasznára lenni több-kevesebb sikerrel, amikor 1993 őszén egyszer csak megjelent szerény irodámban két kedves ismerősöm – azóta barátom –, Gyimesi László szakszervezeti főtítkár és Popa Péter, a Rádiózenekar szólamvezetője, az együttes zenekari bizottságának elnöke (vagy valami ehhez hasonló). Azzal a furcsa ötlettel leptek meg, hogy valamiféle szimfonikus zenekari szervezetet, mondjuk egyesületet, vagy szövetségfélét kellene létrehozni, ami nem szakszervezet lenne, mert hiszen az már van. Inkább olyasféle csodabogár lenne ez a valami, ami az igazgatókat tömörítené, de hát az mégsem lehet, mert ugye például pont a Rádiózenekarnak nincs olyanja, de az Operaház zenekarának sem olyan, mint mondjuk Sír Laci Miskolcon. (Vagy éppen én, velük szemben ülve és fejemet törve.) Ekkor, mint sötét éjjelen a villanymozdony áramszedőjén felvillanó szikra – mégis a MÁV irodájában játszódtak az események! –, úgy csapott közénk a gondolat: legyen ez a szervezet a választott zenekari bizottságok szervezete, ahol megtűrjük az igazgatókat is! (Már ahol vannak ilyen szervezetek.) Ez így lesz demokratikus és egyszersmind hatékony.

A célt is megjelöltük: a törvényesen működő hivatásos magyar szimfonikus zenekarok képviselője a kormányzati, az akkor csupán néhány éve létrehozott önkormányzati szervek felé. Péter még „kint” élő bátyja révén megszerzett németországi információkat is hozott ott működő ilyesféle szervezetről, meg hát lapozgattuk akkor már jó néhány éve a mintának tartott Das Orchestert is. A demokratikus változások okozta mámor utáni első másnaposságban arra gondoltunk, talán ki tudjuk eszközölni, hogy törvény szülessen mihamarabb a szimfonikus zenekarokról annak érdekében, hogy a napi létbizonytalanságot a törvény adta biztonság és átláthatóság végtelen öröme járja át.

Így is lett. Csak hát eltelt sok-sok év és a végtelen örömről alkotott fogalmainkat is hozzá kellett pászítani a valósághoz.

1994-ben bejegyezte a bíróság azt az egyesületet, melynek neve: Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetsége.

Egy nagy lélegzetet véve, a pusztán tény előtt fejet hajtva szögezzük le: ez a szövetség ma is működik. Még hozzá eredményesen. Taglétszáma jelentősen bővült, itthon és külföldön tekintélyt szerzett magának, és ami

a legfőbb: (többnyire) eredményesen képviseli a törvényesen működő hivatásos szimfonikus zenekarokat kormányzati, önkormányzati szervek előtt és nemzetközi szervezetekben.

Ide érkezve javasolom, csendben elmélázva vegyük sorra azt a sok-sok szervezetet, szövetséget, egyesületet és együletet, politikai pártot, melyek a rendszerváltás eufóriájában jöttek létre – és melyeknek ma már emléke is alig él, elporladtak az időben. Ezzel szemben szövetségünk a húsz évesek életerejével és tenni akarásával látja el feladatát. Nagy eredmény ez, mindannyiunk nagy eredménye!

Húsz éve a hat vidéki székhelyű és a öt fővárosi szimfonikus zenekar közös akarata testesült meg az Alapító Okirat mondataiban. Ezt az okiratot néhány pontjában ugyan módosítani kellett, de a lényeg maradt ugyanaz. Meg hát többen is lettünk!...

Az is kiderült idő közben, hogy a megválasztott zenekari bizottságok ugyan bírhatják az együttesek tagsága többségének bizalmát, de sem jogkörük, sem idejük nincs zenekaraikat felkészülten, jogszerűen és hathatósan képviselni. Így lettünk viszonylag gyorsan a zenekarok munkáltatói szervezete. Így lettünk világos profilú szervezet, mely a kormányzat/önkormányzat-szakszervezet kétpólusú egyeneséből egyenes oldalú háromszöget formált. Pont úgy, ahogy ezt a világ civilizált felén teszik jó ideje.

Húsz egynéhány sorban nehéz lenne húsz év történéseit, eredményeit, konfliktusait, kudarcait és dicsőségét összesűríteni, így most csak szemezgetve közülük:

- az elmúlt húsz évben Magyarországon nem szűnt meg hivatásos szimfonikus zenekar. (E szikár tény szem előtt tartva nézzünk csak körül a nagyvilágban! Mondjuk ki: az elmúlt években nálunk gazdagabb és szegényebb országokban tucatszám számoltak föl, vontak össze zenekarokat, vagy tartják őket az éhhalál határán.)

- húsz éve hazánkban tizenkét törvényesen működő hivatásos zenekart számolhattunk össze, ma tizenhetet, nem számolva a magas színvonalon működő, regionális feladatokat ellátó, főleg zene-pedagógusokat tömörítő szimfonikus zenekarokat.

- 2008-ban az országgyűlés elfogadta az 1993-ban a Magyar Zene- és Táncművészek Szakszervezetével közösen megálmodott, majd együttesen kidolgozott

(kiizzadt, kivitakozott, megharcolt, békében megalkotott) ún. „Előadó-művészeti törvényt”.

- húsz éve rendszeresen megjelenik a Zenekar c. lap, mely megkerülhetetlen szakmai és információs forrássá vált.

- szövetségünk képviselői rendszeresen helyet kapnak állami-kormányzati döntés-előkészítő és döntéshozó testületekben, igazgatói pályázatokat bíráló bizottságoktól az NKA szakmai kollégiumaiig. (Pl.: ez idő tájt épp főtítkáruk a zenei szakmai kollégium elnöke.)

- a mi szövetségünk szolgált követendő példaként a cseh, a szlovák, a lengyel és a bolgár testvérszervezetek létrehozásakor

- szövetségünk 1996 óta megbecsült tagja az Európai Előadó-művészeti Munkáltatók Szövetségének (PEARLE) és e szervezet csúcsvezetőségébe, a végrehajtó bizottságba szavazzák be másfél évtizede (rendre egyhangúlag) szövetségünk képviselőjét, aki e sorok írásakor éppen társelnöki feladatokat is ellát. Egyben megalkakulása, 2002. óta veszünk részt az EU „Társadalmi párbeszéd az előadó-művészetben” nevű munkabizottságának tevékenységében.

A felsorolást ki-ki folytathatja, hiszen bőven van mivel büszkélkednünk. Ám a teljesség igénye nélkül nézzük, mi minden befolyásolta e húsz év alatt a magyar zenekarok életét. Koncerttermek: Szombathelyen megújult, Győrben kialakult, Pécsen, Miskolcon megépült a hangversenyzésre tökéletesen alkalmas koncertterem. (Gondolom, Szegeden, Debrecenben, esetleg Kecskeméten már készülnek a majdan a város büszkeségévé váló hangversenytermek megépítésére, újjáépítésére vonatkozó tervek.) Budapesten megépült a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem, megújult a Zeneakadémia, az Erkel Színház, a Pesti Vigadó és megnyílt a BMC.

A zenekarok életéből gyakorlatilag eltűnt a „lemezfelvétel” extra bevételt és – esetleges – dicsőséget hozó műfaja. Húsz éve kazettákon, LP-ken hallgattunk zenét. Aztán CD-n. Ma ezen-azon. Mp3-on, okostelefonon, Ipad-en, webcast-on, miegyében, a maradiak esetleg rádióon.

2004-ben az Európai Unió tagjai lettünk. Lehet e tényen fintorogni (sőt, bizonyos körökben ez sikk), de a mi szűkebb szakterületünkre gondolva javasolom a fintorgóknak a következőket: egy-egy Nyugat-európai turné előtt kérjenek engedélyt a felettes ha-

tóságoktól a deviza-vonzatú szerződés megkötésére, készíttessenek szolgálati útlevelet a muzsikuskoknak, aztán álljanak órákat sorban tranzit és beutazó vízumokért a megfelelő nagykövetségek előtt. Persze fizessenek is jelentős summákat e vízumokért! Hadköteles zenekari tagjaik ügyében járjanak el a hadkiegészítő parancsnokságoknál. A hangszerszállításhoz töltsék ki, majd az illetékes hatóságnál engedélyeztesék az A.T.A. Carnet. Ezt követően igényeljük meg a rapidíjhoz és dologi költségekhez szükséges valutát, a határon igazolják a náluk lévő valuta eredetét, nyissák ki bőrdíjüket a vámosnak, aki ellenőrzi, nem visznek-e ki az engedélyezettnél egy rúddal több téliszalámit, tegyék magukat röhejessé a külföldi partner előtt, amikor készpénzben és apróban kéri a (többnyire Kelet-európaian alacsony) honoráriumot, hogy azt a muzsikuskok között kioszthassák, üsse meg orrukat a negyedosztályú szállodában a tábori gázrezsón rottyogó, a magyar konzervipar remekeiből összeállított menük szédítő illatkavalkádja, majd törje őket a frász Hegyeshalomnál, ha az engedélyezettnél két táblával több, Aldiban vásárolt csoki bújlik meg bőrdíjünk mélyén. Ha tengeren túlra mennek, felejtsek el, hogy az Európai Unió teljes jogú polgárai, talpaljanak csak itt is vízumokért és felejtsek el, hogy bármely EU-tagország képviselője védelmét élvezik távoli konti-

nenseken. Hogy az őket alanyi jogon megillető útlevelelükön ez áll: Európai Unió, Magyarország. Ha Kassára, vagy Nagyváradra, Pozsonyba, vagy Varazsdinba mennek, készüljenek szigorú vám- és útlevel ellenőrzésre! stb. stb. stb... Nos, ennyit EU-tagságunkról.

E húsz év alatt került mindannyiunk zsebébe mobiltelefon, váltotta fel a telexet(!) és a faxot az email, lett mindennapi kenyérünk az Internet, tanultuk meg a kulturális szolgáltatások piacának törvényeit, sokan e húsz év alatt tanultunk meg halkéssel és pálcikával enni, megtanultunk a helyi és országos politikusok nyelvén beszélni, és felismertük, hogy csak a közönség szeretete és hűsége menthet meg bennünket a sokszor irányunkban érzéketlen döntéshozókkal, a mi nemes italunkkal szemben híg, cukros lötytyöt kínáló „konkurencia” csábításával, és legfőbb ellenségünkkel, a közönnyel szemben.

Ha e húsz évre gondolok, feledve a néha méltatlan vitákat, feledve hogy voltak, akik elhagytak bennünket (őket szeretettel várjuk vissza), feledve, hogy volt kormány, önkormányzat, mely néha megfélekedett rólunk, amikor nem kellett volna, csakis és kizárólag az öröm és büszkeség érzése tölt el. Aki ebben kételkedik, javasolom neki: tessék utánunk csinálni!

Végül a következő húsz évre gondolva: nem valószínű, hogy még az élők között leszek,

amikor húsz év múlva utódom – hozzám hasonlóan – egy szép tavaszi estén ki tudja milyen íróeszköz(?) fölé hajolva készül a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetsége negyvenedik évfordulója alkalmából megosztani gondolatait. De ha számos bűnöm miatt a purgatóriumban – a szakmát ismerve vélhetőleg elég jó társaságban – töltött remélhetőleg rövid idő után Szent Cecília és mondjuk volt kedves tanárom, MÁV-zenekari timpanista Pusztai Feri bácsi mellett egy felhő szélén üldögélve a neves alkalomból lenézve azt látom, hogy kevesebb zenekar van Magyarországon, mint ma, vagy e zenekaroknak nincs lelkes és hűséges közönsége, kimenőt kérek a kulcsokat kezelő Pétertől és csúnyán elfenekelem azokat, akik ezért felelősek. Rettegjetek utódok!!! Ha viszont azt látom, hogy Magyarországon, Liszt, Bartók és Kodály országában virágzik a zenei élet, hogy a méltó körülmények között működő zenekarok nagyszerű koncerteket adnak értő és nagyszámú közönségüknek, közbenjárok a Legfelsőbb Helyen, hogy muzsikuskok felelőtlen gikszeireit, léha haknijait, igazgatók tévedéseit enyhén ítéljék meg. Hiszen olyan jót és nemeseget adtak embertársaiknak, amire semmi és senki más nem képes: a zene nemesítő örömét.

Isten éltesse a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségét!

*Kovács Géza
elmök*

Húsz esztendeje áll lapunk zenei életünk szolgálatában

Híres magyar hegedűiskolák, világhírű vonósok

E sorok írója csaknem két évtizeddel ezelőtt kapcsolódott be a „Zenekar” újság zenetörténet-rovatának szerkesztésébe. Lapunk fennállásának 20. évfordulója alkalmával most felidézük, miről olvashattak rovatunkban az elmúlt húsz év során a magyar hegedűjáték iránt érdeklődők. Ezzel talán arra is sikerül ráirányítanunk a figyelmet, mennyi mindent köszönhetünk ennek a zenei folyóiratnak, amely sokirányú tevékenysége mellett hegedűs kultúránk emlékeinek ápolását is magára vállalta.

Mivel az általunk közölt cikkek jelentős része a magyar hegedűjáték történetével foglalkozik, örülnénk, ha ezek az írások „Híres magyar hegedűiskolák, világhírű vonósok” címmel, könyv alakban is megjelenhetnének. Ez a címadás azért indokolt, mert 62 fe-

jeztből álló összeállításunkban külföldi hegedűsök és magyar csellisták is szerepelnek. Mielőtt felsorolnánk őket, lássuk a magyar klasszikus hegedűjáték európai előzményeit. A klasszikus hegedűjáték történetét vizsgálva 1680-ig érdemes visszamenni, ugyanis ekkor lett nemzetközileg ismert Arcangelo Corelli (1653–1713), majd hamarosan Antonio Vivaldi neve is felbukkant (1678–1741). Ennek a két híres olasz hegedűsnek volt növendéke Gianbattista Somis (1686–1763), és ennek a „királyi törzsnek” lett folytatója Somis tanítványa, Gaetano Pugnani (1731–1798), akit a sorban Pugnani növendéke, Giovanni Battista Viotti (1755–1824) követett. Az olasz opera előtérbe kerülésével, az európai hegedűjátékban a vezető szerepet egyre inkább a franciák vették át a Somis-

tanítvány Jean-Marie Leclairnek (1697–1764), és a Pugnani-tanítvány Giovanni Battista Viottinak (1755–1824) köszönhetően. Viottinak olyan kiváló francia növendékei voltak, mint Baillot (1771–1842), Kreutzer (1766–1831) és Pierre Rode (1774–1830). A hegedűjáték történetének legragyogóbb láncolata ekkor a pesti Böhm Józseffel (1795–1867), az új bécsi hegedűiskola megalapítójával folytatódott, aki Viotti tanítványánál, Rode-nál tanult.

A híres magyar hegedűiskolák története a pesti születésű, és 1817-ben még pesti zene-tanítóként ismert Böhm Józseffel vette kezdetét. Böhm 24 éves korában, 1819-ben kezdte meg nagyjelentőségű hegedűtanári működését a bécsi konzervatóriumban. Mindenekelőtt Böhm sugározta szét a hege-

dűsök között Beethoven műveinek hiteles tolmácsolását, kitörölhetetlen élményként hagyva azt örökül tanítványára, Joachimra, majd a tradíciót Auer és Hubay adta tovább. Szerencsére ebből az örökségből bőven jutott nekünk, magyaroknak is. A Böhm által követett előadói stílusból érlelődött ki az a közép-európai előadói stílus, amely később beragyogta kiváló vonósnegyeseink játékát, példát adva a későbbi nemzedékeknek is. Az egymástól csupán karnyújtásnyira lévő európai nemzetek mélyen gyökerező, felbecsülhetetlen értékű kulturális örökséget mondhatnak magukénak. Böhm többek között olyan kiváló hegedűsöket adott a világnak, mint Georg Hellmesberger (1800–1873), Heinrich Wilhelm Ernst (1814–1876), Jakob Dont (1815–1888), Eduard Rappoldi (1831–1907), a köpcsényi születésű Joachim József (1831–1907), a miskolci Reményi Ede (1828–1898), a tatai születésű Singer Ödön (1830–1912), a pesti Grün Jakab (1837–1916), a pozsonyi Straus Lajos (1835–1899), a szintén pozsonyi Hauser Miksa (1822–1887), a pesti tevékenységéről különösen jól ismert, veszprémi születésű Ridley-Kohne Dávid (1812–1892), és a Nyitra vármegyében, Zsámbokréten született Bachrich Zsigmond (1841–1913). Mivel az 1800-as évek első felében hazai kulturális viszonyaink még nem tették lehetővé, hogy hegedűs tehetségeink hazájukban nyerjenek befejezett képzést, Böhm József bécsi feltűnését követően már a bécsi hegedűiskola „kihelyezett” magyar tagozatáról beszélhetünk, melynek eredményei a 19. század második felétől bőségesen kárpótolta bennünket az Európához történő kései felzárkózásért, gondoljunk csak a Böhm-tanítványoknak köszönhetően kiala-

kult, Európa-hírű Joachim-, Auer-, Hubay- és Flesch-iskolára. Itt jegyezzük meg, hogy Flesch Károly Bécsben Grün Jakabnál, Párizsban pedig a francia Marsicknál tanult. Tervezett könyvünk felépítését követve, most felsoroljuk azoknak a hegedűsöknek és csellistáknak a neveit, akikről a „Zenekar” eddig megjelent számaiban olvashattunk. Ezzel a csokorral köszöntjük lapunkat, fennállásának 20. évfordulóján.

Böhm József (I–II. rész: 1999/2-3) és tanítványai: Singer Ödön, Grün Jakab, Straus Lajos, Hauser Miksa, Ridley-Kohne Dávid.

Joachim József (I–II–III. rész: 2001/április-június-október), és IV. rész: 2004/június (Joachim műveinek jegyzékével).

Reményi Ede (I–II–III. rész: 1998/3, 1998/4, 2007/2), és Reményi Ferenc „Reményi Ede életrajza” című művének közreadása 13 részben (2007/6, 2008/1,2,3,4,5,6,7 és 2009/1,2,3,4,5,6).

Bachrich Zsigmond (brácsa, 2007/3), Wilhelm Ernst (2003/5), Nikisch Artúr (hegedűs, karmester, 2004/2), Sarasate: Zigeunerweisen (2003/4).

Magyar vonósok Angliában (2003/1): Straus Lajos (1835–1899), Nachéz Tivadar (1859–1930), Rónai Kálmán (1868–1933), Pecsikai Lajos (1880–1944), Hegedüs Ferenc (1881–1929?), Földesy Arnold (csellista, 1882–1940).

Popper Dávid (csellista, I–II. rész: 2013/4-5), az Arányi testvérek (I–II–III–IV. rész: 2000/április-június-szeptember, és 2003/június), Szigeti József (2012/2), Telmányi Emil

(2006/5), Fehér Ilona (1998/5), Végh Sándor (2006/6), Szervánszky Péter (1997 február), Varga Tibor (2006/3), Martzy Johanna (2007/5).

Elfelejtett hegedűsök (2007/4): Fodor József András (1751–1828), Rieding Oszkár (1840–1918), Küzdő Viktor (1869–?), Pásztory Pálma (1884–1960), Gyárfás Ibolyka (1901–?), Zilzer Ibolyka (szül. 1906 körül), Kerékjártó Gyula (1898–1962) Szentgyörgyi László (szül. 1910).

Havas Kató Waldbauer Imréről, és Fritz Kreisler a magyar zenéről (2007/1). Magyar vonósok Amerikában (2003/2): Ajtay Viktor hegedű, Scholz János (csellista). Magyar csellisták Amerikában (1991/1): Starker János, Varga László, Rejtő Gábor, Machula Tibor (csellista, 2011/5).

Budapest vonósnegyes (2012/1), Léner-vonósnegyes (2011/6).

Komponáló veszprémi hegedűsök családfája (2011/4): Ruzitska Ignác, Ridley-Kohne Dávid, Auer Lipót. Mischa Elman (2011/1), Jascha Heifetz (2002/1), Eddy Brown (2010/5), Nathan Milstein (2010/4), Aueriskola: A szabályellenesség elmélete (Gary Koslovski cikke, 2010/6).

Ismeretlen Auer dokumentumok (I–II. rész: 2013/6 és 2014/1).

Flesch Károly (I–II–III. rész: 1999/október-december és 2000/február), és tanítványai: Ginette Neveu (2012/4), Ida Haendel (2012/3), Henryk Szeryng (I–II. rész: 2013/1-2). *Rakos Miklós*

Pécsre került a vándorkupa

Harmadik éve rendezték meg április 27-én vasárnap a Szimfonikus Zenekarok Futball-kupáját Budapesten a fehérvári úti Budai Sportcentrum Futballaréna műfüves pályán.

Idén 10 csapat mérte össze tudását, hét budapesti és három vidéki csapat nevezett be. A Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetsége által biztosított vándorkupa a tavalyi győztes Győri Filharmonikusoktól az idén a pécsi Pannon Filharmonikus Zenekarhoz került. A második helyezést a szombathelyi Savaria Szimfonikusok, míg a harmadik helyezést az idén először játszott Központi Katonazenekar érte el. A mérkőzés idei gólkirálya Orosz János lett, a legjobb kapus címet Szőnyi Gábor birtokolhatta, mindketten a Pécsi Filharmonikusok művészei. Bodor János szervező, a Nemzeti Filharmonikusok hegedűművésze külön köszönetet mond a Magyar Szimfonikus Zenekari Szövetségnek, amely az idén az esemény teljes körű támogatója volt.

Minőségi programok a Müpában – egy évtizede

Káel Csaba számos újdonsággal készül a jubileumi szezonra

A Bécsi Filharmonikusok, mint kiemelt vendégzenekar, olyan sztárok, mint Zubin Mehta, Sir Simon Rattle vagy Vladimir Jurowski, régizene fesztivál, Stravinsky- és Bach-maraton, Müpa Mozi és kétnapos születésnap ünnep magyar művészekkel. Csak néhány kiragadott részlet a Művészetek Palotájának következő, igen sokszínű és gazdag szezonjából, amellyel jubileumot köszöntenek, hiszen az intézmény éppen tíz esztendővel ezelőtt, 2005. március 14-én nyitotta meg a kapuit. Az eltelt évtizedről és a folytatásról Káel Csaba vezérigazgató beszélt.

I Ön is azon kevesek közé tartozik, akik a kezdetektől részt vesznek az intézmény életében. Hogyan látja, honnan indultak és meddig jutottak? Mi változott ez alatt az egy évtized alatt a célokban?

– Az elmúlt időszak legnagyobb sikertörténetének tartom a Művészetek Palotáját. Már az is óriási eredmény, hogy felépülhetett, hiszen így olyan minőségű koncerthelyszín létesült Közép-Európában, amilyen még a környező országokban sincs. Komoly, kormányokon is átívelő akarat hívta életre a Müpát, s magam is figyelemmel kísértem már a születését is. Művészeti tanácsadóként Kiss Imrével már a ház megnyitása előtt is rengeteget beszélgettünk arról, milyen lehetőségeket ad ez a helyszín. Az utóbbi évtizedben pedig szisztematikus építkezés folyt. Amikor Kiss Imrétől megkaptam a stafétabotot is – még egy valódit is csináltatott nekem – akkor ezt nagyon komolyan vettem. Azt a brandépítést, amit ő elkezdett, folytattam, és megpróbáltam kibővíteni. Az volt a célom, hogy a minőségi kultúra képviselője minél erősebb legyen, s ezt az értéket minél nagyobb körhöz jutassuk el.

I Közben azért romlottak a feltételek...

– A tömegkultúra és média még agresszívebben keresi a piacát, a lemezipar pedig teljesen leépült... Hatalmas teret veszített a komolyzene abból a reklámszegmensből, amit a lemezipiac biztosított a számára. A nagy kampányok mind a mai napig hiányoznak, és ezt sajnos a webes kommunikáció nem pótolja. Rengeteg az elmaradásunk, s a szakma ezt még mindig nem vette észre. A három tenor után olyan úr keletkezett, amit a mai napig nem tölt be senki. Pedig a komolyzenének szüksége van sztárookra. Éppen ezért indítottuk el az évad művésze és az évad zenekara sorozatunkat. Szeretnénk arra felhívni a figyelmet, hogy milyen kiváló művészek élnek közöttünk. Sztárolni akarjuk őket, s elérni azt, hogy az emberek beszéljenek róluk. A jubileumi szezonban az évad művésze Ránki Dezső lesz, az évad zenekara pedig az Amadinda Ütőegyüttes. Ránki Dezső, aki a Kadosa osztályba járt, több oldalát is megmutathatja, akárcsak a harminc esztendő Amadinda. A legfontosabb az, hogy mióta megnyitotta a kapuit, azóta a Művészetek Palotája minőségi művészetet mutat be. Ebbe beletartozik a jazz és a popzene is.

I Hogyan vélekedik, miről szólt az utóbbi tíz év?

– A következő szezon mottója az, hogy „a párbeszéd jegyében”, de az intézményt eddig is a folyamatos kommunikáció jellemezte, amelyet próbálunk még intenzívebbé tenni. Meg kell próbálni elmagyarázni az embereknek, hogy a minőségi kultúra fontos eleme a mindennapi életnek. Keresni kell a minőséget, ugyanis a kultúra is létszükséglet. A publikum olyan élményt kell, hogy kapjon nálunk, amitől jobban érzi magát. A zene és az előadóművészet ereje éppen abban rejlik, hogy részt veszünk a katarzisz létrehozásában. Úgy lép ki tőlünk a közönség, hogy mindenki mosolyog... Ez az egyik fegyverünk, és ezzel szeretnénk élni a jubileumi évadban is.

I Számos újdonsággal is várják a közönséget az ünnepi szezonban.

FOTO: MŰVÉSZETEK PALOTÁJA, BUDAPEST

– Lesz egy hétvégi, kétnapos születésnap rendezvény, amelyre olyan magyar előadókat, együtteseket hívunk meg, akik ebben az évtizedben jelentős koncertjeikkel gazdagították az intézményt. Bemutatjuk azt a fantasztikus családot, amelynek mi is tagjai vagyunk. Ennek kapcsán tényleg érdemes arról ugyancsak beszélgetni, mekkora gazdagságban élünk. Nemcsak azért mert számos új koncerthelyszínnel gazdagodtunk, hanem azért is, mert egyedülálló a hazai művészlista. A márciusi kétnapi happening mellett újdonság a régizene fesztivál, akárcsak az együttműködés a litván operával, ezzel a dalszínházzal ugyanis együtt mutatunk be egy Händel-operát.

I A válság hatásai közé tartozik a források csökkenése mellett sajnos az is, hogy kevesebben tudnak belépőket vásárolni. Mit tudnak tenni ez ügyben?

– A belföldi közönség számára olyan jegystruktúrát alakítottunk ki, amelyben teljesen elérhető áron kínálunk belépőket. A következő szezonban 18 bérletet indítunk, s igyekszünk minden korosztálynak megfelelő ajánlani. Azt kell mondjam, a sorozatok sikeresek, pillanatok alatt jelentős szám fogyott a bérletekből. Nem is gondoltuk, mert éppen most fejeztük be a Tavasz Fesztivált, ahol szintén rengeteg jegyet sikerült eladnunk. Érdekes módon, a legdrágább bérlet fogy a leginkább...

I Nem meglepő ez az érdeklődés, hiszen jönnek a Bécsi Filharmonikusok, a tehetőseges fiatal jazzművészek is pódiumra

lépnek, a Wagner-napokon pedig A bolygó hollandi kerül színpadra, Kovalik Balázs rendezésében, Fischer Ádám vezényletével...

– A bécsiek többször is fellépnek nálunk a szezonban, állandó vendégzenekarként, és kiváló karmesterekkel érkeznek. Eddig csak Párizssal és Londonnal álltak ilyen kapcsolatban, így büszkék vagyunk arra, hogy Budapest következik a sorban... Ősszel elkészült a HD video stúdiónk is, s még Európában is ritkaság, hogy egy koncertteremnek HD felvevőrendszere legyen. A Concertgebouw csak utánunk épített ki ilyen stúdiót. Szeretnénk ezt a rendszert minél többet használni. Már harmadik esztendője él a szerződésünk az MTVA-val, amelynek keretében hetente két alkalommal sugározzák a koncertjeinket. S emellett akadnak még egyéb terveink is...

■ Évek óta dolgoznak az iTunes-szal kötendő megállapodáson, hogy abban a zeneforgalmazó rendszerben is elérhetőek legyenek a Müpás-koncertek. Hol tartanak most?

– A megállapodásnak ez a felvevőrendszer volt a feltétele. Most már csak néhány lépésre van szükség ahhoz, hogy mindez működjön, és valóban az iTuneson is meghallgathatók legyenek a nálunk színpadra kerülő produkciók.

■ Idén a Müpa is a Tavaszi Fesztivál szervezői között volt. Továbbra is együttműködésben készül majd ez a programsorozat?

– Igen, ez a tervünk. Izgalmas folyamat ez, több intézmény bevonásával, amelyben mindenki a saját profiljára jellemző programajánlattal áll elő, és abból kell összegegyülni a megfelelő műsort. Több mint három éve szorgalmazzuk, hogy fogjanak össze a piaci szereplők, és most, a fesztivál kapcsán, ez sikerült is. Az idei sorozat ennek köszönhetően nagy tetszést aratott, és ezzel egész éven keresztül lehet reklámozni a várost. Jó lenne, ha mindezt tovább tudnánk fejleszteni. Több külföldi desztinációba szeretnénk eljutni, szerencsére rengeteg a lehetőség. A kulturális értékeinket is piacképesebbé kell fogalmaznunk. Egyébként már több esztendőre tervezzük előre, jelenleg már a 2016-os Tavaszi Fesztivál programjával is foglalkozunk, erre szükség is van a külföldi partnerek miatt. Emellett igyekszünk a sorozatban minél több magyar művészt is felléptetni, bemutatni. Annak is nagyon örülök, hogy most Patricia Kopatchinskaja nálunk játszotta először Eötvös Péter hegedűversenyét, és ezt a művet csak Budapest után adja elő a Berliini Filharmonikusokkal...

■ Nagy előrelépés az is, hogy most már nyugodtan tervezhetnek előre, hiszen végre több éves költségvetéssel rendelkeznek...

– Ez most, a fesztivál kapcsán kormányhatározatban rögzült, s azon dolgozunk a testvér intézményeinkkel – s van is rá foga-dókészség –, hogy mindegyikünk kapjon három éves költségvetést. Egyelőre csak kötelezettségvállalást kapunk. De akkor is gazdaságosabban tudunk tervezni, hiszen a last minute énekes a legdrágább.

■ A jubileumi szezonban mi lesz a hazai zenekarokkal?

– Folytatjuk az eddigi sorozatokat. Közben a magyar együtteseket megmutatjuk, felvonultatjuk a világ legjobb zenekarait is. Úgy vélem, mindez a hazai társulatokra is jó hatással lesz. A két nagy partnerünk, a BFZ és az NFZ, ez utóbbival nagyon izgalmas együttműködésben kerül színpadra a József-legendát feldolgozó balett. A BFZ-vel közös Európai Hidak fesztiválunkon pedig Németország lesz a vendég, de a szezon több pontján megjelenik nálunk a német kultúra, például az őszi fesztiválon is. Fontos, hogy megismerjük a környező országok kultúráját.

■ A programban azt látom, hogy lesz ismét filmklub...

– Lényeges, hiszen a hollywoodi filmipar a tömegmédiá eszközeivel nem hagyott teret az európai filmnek. Jó lenne, ha e téren az Európai Unió végre tenne lépéseket, például a közszolgálati médiában szorgalmazná, hogy vetítsenek minél több európai filmet. Más eszközünk ugyanis nincs. Szeretném azt is, ha a Müpa Mozi-sorozatára még többen eljárnának a környező egyetemekről. Velük, a társművészetekkel pedig még egyéb terveink is vannak. Kezdi ugyanis kinőni az irodalmi sorozatunk az Üvegtermet, van, hogy a Fesztivál Színház is megte-lik egy-egy ilyen programra...

■ Könyvsorozat is indítottak...

– Nagyon örültünk ennek a kezdeményezésnek, a Rózsavölgyi Kiadóval közösen hívtuk életre a Müpa-könyvek sorozatát. Sok olyan ember jár ide, aki csak ismerkedik ezzel a zenével, ezek a kiadványok nekik nagy segítséget jelenthetnek. Ez is egy új irány. Megújult emellett a honlapunk is, hosszas, kétéves folyamat végeredményeként. Most már világviszonylatban is megállja a helyét. Minimalizált design, mindent nagyon könnyen meg lehet találni. Minden felülethez alkalmazkodik, s a néző egyszerűen vásárol jegyet. Ez is lényeges része a

párbeszédnek. Figyeljük a vásárlói szokásokat is, hogy lássuk, mi kelti fel a publikum érdeklődését.

■ Mi a tapasztalatuk, mennyire lehet kommunikálni a közönséggel?

– A Tavaszi Fesztivál kapcsán is párbeszédet folytattunk. Különböző korcsoportokat szólítottunk meg a programsorozattal. Olyan réteget is bevonzott néhány rendezvényünk, amelynek tagjai addig még nem jártak a Müpában. Fel kell mérni ezeket a csomópontokat, s ha kellően nyitottak vagyunk, akkor annak azonnali eredménye a telt ház. Szerencsére sokszor telik meg az épület. S bár tíz éve aggódtunk, ki fog majd ide kijönni, mára már sikerült jelentős törzsközönséget felépítenünk.

■ Az év elején arról lebetett hallani, akad olyan terv, amely összevont vezetést képvisel el a Müpa, az Opera és a Zeneakadémia élére. Hol tart most ez az elképzelés?

– Mi elejétől fogva azt gondoltuk, erre semmi szükség, hiszen jelenleg is együttműködünk az Opera és a Zeneakadémia vezetésével. Az összevonas pedig éppen ezt a sokszínűséget szüntetné meg. Ez a központosítási törekvés egy másik kornak volt a jellemzője, amire ma már egyáltalán nem vágyunk. Úgy tudom, ez az elképzelés azóta lekerült a napirendről.

■ Mi a következő ötéves terve?

– 2016 márciusáig szól a mandátumom, de a stratégiai tervet most kell frissítenünk, s ezt követjük majd, ahogy az eddigi években. Szükség van persze gazdasági háttérre is, hogy a minőségi kultúra mindenkihez eljusson. Ennek ugyanis megvan a maga hozadéka is, hiszen sok vendégművész mondja azt, ritkán találkozik olyan publikummal, mint a magyar, amely nemcsak lelkesen tapsol, hanem hozzáértő is. Ezt a közönséget kell pótolnunk, ezért is helyezzük a hangsúlyt a gyerek- és ifjúsági koncertekre. Szerencsére ezek a sorozatok annyira népszerűek, hogy akad köztük, amelyre napok alatt elkapkodják a jegyeket. A terveink szerint a jövőben a kicsiknek is rendezünk programokat a nagy hangversenyteremben. Külföldi kapcsolataink is egyre bővülnek. Jövőre Kínába megyünk és az Öböl-menti országokba, a tavaszi fesztivál kapcsán pedig az európai partnerekkel készülünk koprodukciónkra. A Müpa mára világmárka lett, ezt az évtizedes intenzív munkát kell folytatnunk, ahhoz, hogy a Művészetek Palotája neve továbbra is egyet jelentsen a minőségi kultúra fellegvárával. R. Zs.

Vonzó helyszín a Vigadó díszterme

Egy évtizeden át kellett nélkülöznie a közönségnek a Vigadó épületét.

2003-ban szólt benne utoljára muzsika, a 2014-es Budapesti Tavasz Fesztiválra nyitották meg, gazdája a Magyar

Művészeti Akadémia (MMA) lett.

A fesztivál hangulat múltával a hétköznapi működés szempontjai iránt érdeklődtünk.

Ismerve a Vigadó történetét, állíthatjuk, hogy a legfényesebb események szereplői híres muzsikusok voltak. A legilletékebbhez fordulunk a kérdéssel, Dubrovay László Kossuth-díjas zeneszerzőhöz, az MMA zenei tagozatának vezetőjéhez, milyen programokat szánnak a megújult díszterembe?

– A zenei tagozat meglehetősen alacsony költségvetéssel dolgozik, tehát nagyobb ívű elképzeléseink saját koncertek megrendezéséről egyelőre nincsenek, de természetesen foglalkoztat bennünket az a remek lehetőség, hogy ebben a kiemelkedő hagyományú intézményben zenekari, kamara és énekkari programokat szervezzünk. A legjobb, a pályájuk zenitjéhez közelítő, vagy már ott járó magyar előadóművészek, például Baráti Kristóf, Boldoczi Gábor, Bogányi Gergely vagy a fiatalabb Várdai István akár szóló, trió vagy szonáta estet adnak, zenei csúc-

teljesítményekkel örvendeztetik meg itt a közönséget. Várdai május közepén lép pódiumra a kanadai Walter Delahunt zongora kíséretével, néhány nappal később ünnepi műsorral, műveinek előadásával köszöntjük a 90 éves Szőnyi Erzsébet zeneszerzőt.

Szeretnénk teret adni a kiváló kóruskarnagyoknak Szabó Dénesnek, Kollár Évának vagy ifjú Sapszon Ferencnek, Tardy Lászlónak, hogy remek együttesükkel megjelenjenek a Vigadóban. A 2014-es Budapesti Tavasz Fesztivál keretében rendezett nyitóhangverseny címe ez volt: Magyar képek. Jövő tavaszra is tervezzük hasonló zenekari műsort ezzel a címmel, hogy több korszakot is átfogó válogatást mutassunk be magyar zeneszerzők munkáiból.

Művészetpolitikai, társadalmi eseményeknek is helyük lesz a Vigadóban?

– Csak zenei elképzelésekről számolhatok be. Számunkra is fontosak az ünnepek, tervezzük, hogy október 23-hoz, az 1956-os forradalom évfordulójához, vagy az 1848-as forradalomhoz, március 15-hez kapcsolódva jelentős oratorikus alkotásokat szólaltassunk meg. Ezekkel az elképzelésekkel persze óvatosan kell bánni, mert nagy kórusnál redukálni kell a nézőteret és a zenekart. De hát nem is monumentális darabokra gondolunk, hanem tematikusan és létszámban ideillőkre. A nagy apparátusú énekkari kompozíciók számára pedig ott van, és ideális a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem. Szerencsére előállt az a helyzet, hogy válo-

gathatunk a helyszínekben aszerint, hogy egy adott mű hol hangozhat el legszebben. Jövőre több jeles évforduló is lesz, említhetem, hogy a 185 éve született Goldmark Károly halálának centenáriuma alkalmából olyan zenekari vagy kamaraműveket kívánunk tőle bemutatni, amelyekről az utóbbi évtizedekben nemcsak a koncertszervezők, hanem a muzsikusok is megfélekedtek. Más adósságaink is vannak: 80 éves lenne az életereje teljében 1997-ben elhunyt Durkó Zsolt, ugyanígy fiatalon távozott, és most lenne csak 75 éves Bozay Attila – mindkettőjük hiánya érinti tagozatunkat, munkásságukat folyamatosan előtérben kell tartanunk, emléküknél egy-egy koncertet szentelünk.

A Vigadó falain túlra is tekintenek?

– A Budapesti Vonósokkal az előző évadban összeállítottunk egy kortárs sorozatot, amelyben Balassa Sándor, Tóth Péter, Reményi Attila, Kovács Zoltán, Szokolay Sándor darabjai, valamint az én Vonósszimfóniám hangzott el és ezt a programot Budapesten kívül, Győrben, Egerben, Szegeden, Pécsen, Kassán is bemutattuk. Úgy hiszem, valamilyen formában ennek az igen sikeresnek bizonyult sorozatnak is lesz folytatása, amely már a Vigadóból indulhat friss darabokkal újabb körútra.

A zenei örökségből merítve Erkel István király című operáját koncertszerűen mutatták be.

A hely szellemei

Az emberek gyakran emlegetik valamely épülettel, környezettel kapcsolatban genius locit, a hely ihletet adó szellemét. A 2014 tavaszán ismét megnyílt Vigadó falai a 19. és 20. század zenei, irodalmi, festői nagyságainak szellemét sugározzák.

Közvetítik a magyar zene történetének legfényesebb pillanatait akkor is, ha ez a Vigadó nem azonos azzal, amelyben 1839-ben a pest-budai árvízkarosultak javára adta hangversenyét a 16 évnyi távollét után Magyarországra visszatérő Liszt Ferenc.

A régi Pesti Vigadót Johann Aman terveinek átdolgozása után Pollack Mihály tervezte és építette meg a várost védő egyik bástya, a Rondella helyén. Az 1833-ban megnyílt régi Vigadó egyik első híres vendége az idősebb Johann Strauss volt, aki zenekarával parádés

kocsikon hajtattott a házhoz, játszott itt az ördögi hegedűs, Paganini riválisa, Henri Vieuxtemps is. 1848 júliusában a báltermében ülésezett a magyar országgyűlés, Kossuth Lajos, Széchenyi István és Deák Ferenc állt a szónoki emelvényre. Talán forradalmi múlt is szerepet játszott abban, hogy 1849. május 13-án éjszaka Heinrich Hentzi, az osztrák sereg tábornoka a budai Várból rommá ágyúztatta a klasszicista épületet.

Tizenhat év múlva, 1865 farsangján nyílt meg a Feszl Frigyes tervei alapján orientális stílusban újjászülető Vigadó. Belsejét Lotz Károly, Than Mór, Wagner Sándor falképei díszítették. Mióta állt a ház, az építészeti viták nem szüntek meg körülötte, és a nagy- vagy bálterem akusztikáját is rendre kritizálták, köztük Kodály Zoltán is, akinek azonban számos alkotása mégis elhangzott itt. Az első ünnepi koncert hangjai március 25-én csendültek fel,

Erkel Ferenc vezényletével Beethoven IX. szimfóniája szólalt meg a Filharmóniai Társaság Zenekarának előadásában. Augusztusban a Nemzeti Zenede fennállásának 25. évfordulója alkalmából Liszt Szent Erzsébet legendáját adták elő, a szerző vezényletével. Az eseményre nemcsak lánya, Cosima érkezett Pestre első férjével Hans von Bülowval, hanem a cseh komponista, Bedrich Smetana is. Az előadáson 500 tagú ének- és zenekar állt pódiumra.

Liszt visszatérő vendége lett a háznak. Ő dirigálta a Beethoven születése 100. évfordulója alkalmából szervezett, 1870. december 16-i ünnepi estet. Liszt Beethoven kantátája után a régi barát, Reményi Ede játszotta el a német alkotó hegedűversenyét, a műsort a IX. szimfónia zárta. Liszt jótékonykodása sem szűnt meg, az 1872-es, egy gyermekkorház és árvaház javára szervezett koncert vendégei között

– Hasonló, érdekes ötletek szép számmal felvetődnek, de a forrásaink a fantáziánkhöz képest szerények. Tudomásom szerint most van alakulóban egy gazdasági társaság, amelynek a feladata a Vigadó épületének működtetése lesz. Bár ez nem az én „asztalom”, azért jó hírrel szolgálhatok. A nívós művészeti programok számára igazán méltányos díjért vehető igénybe a terem, 0,4–0,6-os szorzóról van tudomásom. Ez – úgy vélem – igen vonzóvá teszi zenekarok, kisebb zenei formációk, szólisták részére a helyszínt. Elárulhatom, hogy ezért keményen megdolgoztunk. Az akadémiában különféle tagozatok működnek, természetesen mindenkinek más az érdeke. Érthetően, hiszen például egy kiállítás több héten át van nyitva, nem egy vagy két este költségeit kell számításba venni. És az is természetes, hogy mulatságok, reprezentatív üzleti események számára meg kell kérni a díszterem bérét, legyen miből kigazdálkodni például a hangversenyek nyomott árát. Hozzáteszem, szakmai szempontból a zenei tago-

zat nem ellenőrzi, csupán véleményezi a jelentkezők programját, elejét vesszük, hogy az eddigi színvonalban bármiféle törés mutatkozzon. Azt mondhatom, hogy a terem akusztikája sokkal jobb lett, bár még mindig kicsit visszhangos, de ezen lehet segíteni. Rájöttünk, hogy a színpad, a dobogó az ütősök alatt rezonátorként működik, ha egy nagydobot megütnek, az egész terem zeng tőle, erősek a rézfúvók is, pedig nincsenek közvetlen kapcsolatban a pódiummal. Javasoltam, hogy egy hangszigetelő szőnyeget terítsenek a pódiumra, ezzel lényegesen tompítható az utözengés.

! Tervezik ide, ebbe a teremhez alkalmazkodó új művek megrendelését?

– Erre már most gondoltunk. A több évre szóló Árpád-ház program keretében, amelynek ugyan a központi színhelye magától értetődően Székesfehérvár, mi is kiirunk egy pályázatot, születessék e témakörben oratorikus vagy zenekari alkotás, a bemutatására itt a Vigadó dísztermében is lehetőséget fo-

gunk adni. Fontosnak tartom, hogy új kompozíciók keletkezzenek, a meg nem írt műveket sosem adják elő, a megírtakat viszont előbb-utóbb csak eljátsszák. Személyes példámra hivatkozhatom, Válságdíj címmel most mutatta be a Budapesti Operettszínház egyfelvonásos operámat, amit 22 évvel ezelőtt komponáltam. Évek óta fiókban van egy egész estét betöltő táncjátékom, Faust, az elkárhozott című. Egyelőre több ígéret ellenére sem tűzi műsorra például a Magyar Állami Operaház, pedig biztos állíthatom, ilyen kaliberű, nagy és eredeti munkát nem írtak az elmúlt fél évszázadban. Az egyfelvonásos, A képfaragó című táncművem, de a Faust sem egészen „fióklakó”, szvit formában rádiófelvétel készült belőlük. A zenekarok játsszák a darabokat, a kritikusok pedig mindig megírják, hogy üvöltöttek a színpad után... A Faustból zongoraparafrázist is írtam, lévén igazán virtuóz mű három-négy zongorista műsorára vette, legutóbb Balázs János aratott vele nagy sikert szerte Európában. (Albert Mária)

Ferenc József, Rudolf trónörökös, Andrássy Gyula miniszterelnök, és a létrejövőben lévő Zeneakadémia fő támogatója, Apponyi Albert is megjelent. Bár Liszt azt ígérte, lezárja a zongoráját, 1875 márciusában még eljátszotta Beethoven Esz-dúr zongoraversenyét azon a hangversenyen, amelynek második felében – immár Cosima férjeként – Wagner vezényelte saját műveit, hogy adományokat gyűjtsön a bayreuthi Festspielhaus építkezéséhez. Liszt halála előtt két évvel, 1884 márciusában karmesterként szerepelt utoljára a Vigadóban. Minthogy az első igazi hangversenyterem, a Zeneakadémia nagyterme csak 1907-ben nyílt meg, mindenki, aki számított, a Vigadóban lépett fel. Márpedig Pest-Budán minden hírneves muzsikusk megfordult, Eugene D'Albert zeneszerzőtől a szoprán díváig, Adelina Pattiig, Eugene Ysaytól a Liszt-növendék Emil Sauerig, Artur Rubinsteintől Jan Kubelikig, és Antonin Dvořáktól Richard Straussig. 1867-ben először adott közös programot itt Brahms és a hegedűvirtuóz Joachim József. Fél évtizeddel később újabb hegedűs fenomének foglalták el a pódiumot: a lengyel Henri Wienawsky, a spanyol Pablo Sarasate és a magyar Hubay Jenő. Schumann özvegye, Clara Wieck két alkalommal, 1866-ban és 1868-ban is szerepelt a Vigadóban, Schumann, Chopin, Mendelssohn, Schubert, Scarlatti, Beethoven és Brahms műveket zongorázott. 1879-ben Saint-Saëns adott koncertet Liszt jelenlétében.

Az 1900-as évek első felének emlékezetes eseményei közül is kiemelkedik az 1904-es koncert, amelyen az ifjú Bartók Béla Kossuth szimfóniáját mutatták be. Egy évvel később a

kor ünnepezt tenoristája, Leo Slezák a dalirodalom legszebb darabjaiból, valamint Verdi és Puccini áriákból adott szólóestet. 1910-es hangversenykörútján Claude Debussyt telt ház fogadta, a nem sokkal előbb alakult Waldbauer-Kerpely Vonósnygyes a francia alkotó g-moll kvartettjét szólaltatta meg, a szerző legnagyobb meglepetésére. Több-ször játszott a Vigadóban a Wiener Konzertverein zenekara és a másik rangos bécsi együttes, a bécsi Tonkünstlerorchester, 1911-ben pedig a Bécsi Filharmonikusok koncertjére válthatott jegyet a zenebarát. Bartók 1922-től kezdve rendszeresen itt tartotta szóló zongoraestjeit, kamaraműveinek előadásában Székely Zoltán hegedű-, Pablo Casals, illetve Gregor Piatigorsky gordonkaművész volt a partnere. A világ legnagyobb zongoristái, például Walter Gieseking, Alfred Cortot, Claudio Arrau után 1932-ben egy fiatal magyar talentum hódította meg a hallgatókat: Fischer Annie. Születésének 100. évfordulójáról idén emlékezik meg a zenei közélet.

A Vigadóban sikert aratott énekesek – korántsem teljes – listája is paradés. Medgyaszay Vilma megzenésített dalokat énekelt, Sándor Erzsébet és Thomas operákból áriákat adott elő. Alpár Gitta, több zenés film szöke dívája dalestjével szerepelt a házban. A lengyel Jan Kiepura és az afroamerikai Paul Robson 1929-ben lépett először a Vigadó pódiumára. A híres orosz basszus, Fjodor Saljapin, a Strauss-operák hősnője Lotte Lehmann, Richard Tauber, Benjamino Gigli, Toti dal Monte, Marian Anderson, Helge Roswaenge nevét is beírhatta könyvébe a koncertek ügyelője. Maria Cagnilia, az olasz

szoprán nem hozott magával zongorakísérőt, így a fiatal Ferencsik Jánossal lépett fel. A Budapesti Hangversenyzenekar rangos dirigensekkel játszott a Vigadóban: Bruno Walter, Perre Moneux, Hans Knappertsusch, Sergio Failoni, Erich Kleiber, Charles Münch, Ernest Ansermet vezényelte az együttest.

A II. világháborúban súlyos bombatalálatok érték a Vigadót, a helyreállítással kapcsolatban újra fellobbantak a ház építészeti értékeiről és a nagyterem akusztikai alkalmasságáról szóló viták. Ezért az 1956 nyarán kiírt pályázat után csak 1970-ben kezdődött meg az újjáépítés, amely 1980-ra fejeződött be. Hátsó frontjához egy gépészeti „nyakkal” csatlakozott egy, abban az időben modernnek tetsző, Vörösmarty térre néző építmény, amelyben a Nemzeti Filharmonikusok elődje, az Állami Hangversenyzenekar próbaterme is helyet kapott. Ebben a szárnyban könyvkidő, koncertügynökségek és a Hungaroton, a Magyar Hanglemezgyártó irodái működtek. Sem a felújítás, sem az irodaház nem állta ki a kor próbáját, így 2003 decemberében utoljára rendeztek koncerteket a Vigadóban. A házban működő galéria még szeptemberig nyitva állt, de a szobák sorra kiürültek, és a Vörösmarty térre néző épületet lebontásra ítélték, helyére újat emeltek. A Vigadó pedig egy évtizedes tetszhalál után frissen „kozmetikázva” nyitotta ki kapuit a műsák, és per sze a közönség előtt. A 2014-es Budapesti Tavasz Fesztivál ide szervezett koncertjei a Vigadó történetének legszebb napjait idézik, hiszen fiatal magyar tehetségek és beérkezett sztármuzsikusk váltották egymást pódiumán.

Ismét új irányítás alatt a Rádiózenekar

„Minél több alkalmuk legyen a muzsikusoknak pódiumra ülni”

Különlegesen képzett együttesnek tartja a Rádiózenekart Kovács János, melyet a korábbi években is örömmel dirigált. Nemcsak a szakmai felkészültség, hanem a társaság miatt is. A karmester 2014 augusztusától veszi át az együttes irányítását, s a megbízatása 2015. július 31-ig szól, ezt követően döntenek majd a folytatásról. Kovács János úgy látja, szép programokat tartalmaz a következő esztendő, azt viszont sajnálja, hogy kevés a fellépés.

■ Már részt vett a következő szezon kidolgozásában?

– Nem, hiszen az évad teljesen készen van, az együttes vezetése már mindent alaposan előkészített, megtervezett.

■ Mennyiben kezdődik most egy új korszak?

– Nem gondolom azt, hogy velem bármilyen új korszak kezdődne a zenekar életében. Ez csupán egy átmeneti helyzet. Bár igazán behatóan nem követtem figyelemmel az együttes életét az elmúlt években, azt tudom, hogy Vajda Gergely személyében kiváló, remekül felkészült szakember állt a zenekar élén. Annak, hogy én most váltom őt, egyetlen oka van: a nemzetközi karrierje miatt kevesebbet tudott itthon tartózkodni, mint ami a zenekar szempontjából ideális lett volna. De folytatja a munkát a társulattal, a zenekar első vendégkarmestereként.

■ Pedig az együttes bányatott sorsú volt az utóbbi esztendőben, rájuk férne már egy új időszak...

– Most kezdem az ismerkedést, a helyzetek áttekintését, már megbeszéltem a zenekar vezetésével a találkozókat. Szerencsére azonban az együttest jól ismerem, hiszen már harmincöt esztendővel ezelőtt is koncerteztem velük, az utóbbi években pedig egyfajta rendszerességgel fordultam meg náluk. Bármikor nagy örömmel mentem a Rádiózenekarhoz muzsikálni, mert amikor egy hangversenyre készülök, tele vagyok szorongással, de ennél az együttesnél mindig megnyugodtam. Különlegesen képzett együttes, kiváló kottaolvasási képességgel. Szívesen dolgozom hát velük, inkább csak amiatt aggódtam, hogy megfelelő lesz-e a feladatra. Ezért is vállaltam egy esztendőre, ami kicsit próbaév is mindkét fél számára. Úgy gondolom, a Rádiózenekar hányattatása, sorsa sajnos a korábbi esztendőkhöz sem azon múlott, milyen karmester irányította, hanem azon, hogy a fenntartónak volt-e rá elég pénze. Nem tudom, hogy jelenleg milyen a helyzet, de ebbe beleszólásom sincs különösebben.

■ Talán abból is fakad mindez, hogy ennek az együttesnek is újra kell fogalmaznia a feladatait, meg kell találni a helyét, funkcióját a mai zenei világban.

– Amikor fiatal voltam, akkor a Rádiózenekar tökéletesen megrajzolt profillal rendelkezett. Lehel György vezetése alatt teltház-as bérletsorozatokat rendeztek, s a kortárs zene apostolainak számítottak. Kottaolvasás terén képzettségük mindig meghaladta a többi zenekarét. Rendszeresen vették fel a modern műveket, s a „Z” felvételeknek köszönhetően egy énekesgárda, hogy meg lett örökítve a teljesítménye. Jelentős produkcióik születtek. Nem ezt sírom vissza, de azt láttam, Vajda Gergely izgalmas utakat talált, nagyon jó, hogy folytatja a munkát az együttesrel, és nagy öröm az is, hogy Vásáry Tamás egykori, nagy sikerű sorozata ismét felhangzik. Egyetlen gondom van csak, úgy vélem, kicsit kevés a koncertek száma. De hozzáteszem, még nem tájékoztam mindenről.

■ Hogyan tovább?

– A zenekar sorsán úgy vélem, két dolog változtatható. Ha stabilizálják a helyzetét a létszámot és a működését tekintve, s ha ez a

rangjuknak megfelelő stabil honoráriummal is jár. Most úgy érzem, hogy a munkánk az évi nyolc-tíz koncerten kívül elsősorban a felvételekre korlátozódik. Ami szép és nemes feladat, de ugyanilyen horderejű lenne, ha több fellépést kapnának. Hiszen nemzetközi rangú együttesről van szó, nem is beszélve a Rádiókórusról. Pusztán a nevük említése be kellene hozza a közönséget.

■ Ön is sokat tud tenni azért, hogy a muzsikusok jobban érezzék magukat.

– Reméljük, hogy így lesz, s már a nyitókoncertünk is maga a gyönyör, olyan kiváló a programja. Nem bánom, hogy nem nekem kellett tervezni a szezont, mert amikor a Rádió vezetésével beszélgettünk a következő szezonnál, megkérdezték, volnának-e ötleteim. Én azonban minden zenét annyira szeretek, hogy nagyon nehezen válogatok. Bárhol dolgozom is, mindig megkérem, találják ki nekem a műsort, mert akármit is választok eszembe jut egy jobb, s egy még izgalmasabb darab... A következő szezonban tényleg kiváló művek hangzanak el, s nagyon örülök, hogy fellép Vásáry Tamás és Vajda Gergely is.

■ Három együttesről van szó a Rádiónál, és sok összefonódási pont. Úgy tudom, hogy a másik együttes élén is vezetőcsere történik.

– A gyerekkarnál már megtörtént a váltás. A Rádiózenekart pedig valóban Pad Zoltán veszi át ősztől. Ismerem őt, még Debrecenben dolgoztunk együtt. A kórusnál is azt tudom mondani, hogy az lenne jó, ha egyszer visszaállítanák az eredeti létszámot. Ennél csodálatosabb énekkar kevés van a világon, kiváló a kottaolvasó készségük, zeneiségük. És sajnos, arra vannak kényeszerítve nagyobb volumenű darabok előadásakor, hogy kiegészítőket hívnak. A Rádió vezetése úgy vélem nem méri fel, hogy milyen elképesztő értéket képvisel a két együttes. Nemcsak leendő vezetőként mondom ezt, hanem azért, mert már vendégként is ez volt a véleményem. Stabilabb környezetben kellene működniük. Ennek nyilván anyagi oka van... Nem is kritikának szánom mindezt, inkább csak egy

óhajnak, hogy bárcsak visszatérnének azok az idők, amikor mindegyik együttesben teljes volt a létszám!

I Az együttesek lényeges feladata a közreműködés a Budapesti Wagner-napokon. Bővül emellett vezetése alatt további operákkal a sor?

– Nem, hiszen úgy vélem, a Rádiózenekar zenedráma iránti igénye a Wagner-napokkal teljesen kielégül. Persze, fontos, hogy játszanak operát is, mert az visszahat a szimfonikus játékra is.

I Milyen műhelymunkát tervez az együttesrel?

– Az igazság az, hogy én a műhelymunkát, mint elvont fogalmat nem nagyon szeretem. Nálam ez egy-egy produkció kapcsán merülhet fel. Az első koncerten Bruckner, Bartók hangzik fel, s mindkettő másfajta felkészülést igényel. A mániám pedig az, hogy ehhez megfelelő típusú próbák szükségeltetnek. Persze, a vonósok tartanak majd szólampróbát, de semmi új nem történik. Akkor lesz pozitív a folyamat, ha értelmesen tudok próbálni. Ha adekvát előadás születik. Márciusban Bach h-moll miséjét adjuk elő, ahhoz biztosan nagy előmunkálatok kellene. Fontos, hogy előre felkészüljünk. Szóval, számomra úgynevezett „műhelymunka” nem létezik, az egyes darabokra kell speciálisan felkészülni.

I Sok zenekarral dolgozik. Hogyan látja, miben változott az utóbbi időben az együttes hangzása, repertoárja?

– Vajda Gergely jó irányba vitte az együttest, hiszen a népszerű szimfonikus zene mellett sok kortárs darabot is műsorra tűzött. Ehhez nem nagyon lehet mit hozzá tenni. Igazán csak az lenne lényeges, hogy minél több alkalmuk legyen a muzikusoknak pódiumra ülni. Megfelelő válogatás kell, hiszen kortárs zenét játszani igazi miszsió, de szükség van a szélesebb repertoárra is. De a Rádiózenekar mindig sokféle műfajt játszott. Azt kicsit hiányolom, hogy nevesebb karmestert nincs mód meghívni... Pedig most, amikor elhunyt Claudio Abbado, eszembe jutott, hogy – tudomásom szerint – az első magyarországi fellépése a Rádiózenekarral volt, a Zeneakadémián. Elképesztő produkciót hallhattunk. Most azonban ez a kevés koncert nem ad lehetőséget más művész meghívására. Arról nem is beszélve, hogy a VI-os stúdiónál nem hiszem, hogy van rosszabb akusztikájú terem az országban. Csoda, hogy az együttes ilyen próbateremben is ilyen jó szinten tud játszani. Hozzá lehet szokni, de nem ideális. Próbálok egyébként a dirigensi nimbuszt némiképp letörni, hogy az együttes ne legyen karmesterfüggő. Mindig azt mondogatom, ha hallgatják egymást, sokkal többet megtudnak a darabról, mint ha csak a karmesterre bízzák magukat.

I Mennyire jut ideje az együttesre az Operaház mellett?

– Kivételezett helyzetben vagyok, hiszen a főigazgató engedélyezte, hogy még egy évet kapjak közalkalmazottként a dalszínházban. Így az Ybl-palotában utolsó mohikán lettem, ahogy azonban betöltöttem a 63. évemet, akkor közös megegyezéssel nyugdíjba megyek. De kötünk egy négy esztendőre szóló szerződést. Remélem, az operai tevékenységem mellett lelkiismeretesen el tudom látni az összes tennivalót, ami a Rádiózenekarnál betöltött pozícióval jár.

I Úgy látom, hogy mostanában a dalszínház mellett több együttesrel is dolgozik, például a Nemzeti Filharmonikusokkal...

– Nagyon örülök, hogy évente kapok meghívást a NFZ-től, szívesen dolgozom velük és a jelentősebb vidéki együttesekkel is. Mind elképesztő módon fejlődtek az elmúlt évtizedekben. Élvezem a koncerteket, de számomra az az egészséges, hogy operát leginkább a dalszínházban dirigálok. Olyan sok mű van, amit még nem vezényelhettem! Ha még kilenc életem volna, az is kevés lenne, hogy mindent dirigáljak, amit érdekesnek tartok. Bár a kortárs darabokra nehezebben veszem rá magam, kötelezőnek tartom. Szükség van ugyanis az egyensúlyra. Nem szakosodni kellene, hanem mindenre foglalkozni!

R. Zs.

„Mindenkiben jónak kell lenni”

Strausz Kálmán hangzásról, sokszínúségről, kórusról

Opera, német romantikus dalok, s persze Kodály és Bartók művei is rendszeresen felhangzanak a Honvéd Férfikar egyre sokasodó fellépéseiben. Hagyományos koncertjeik mellett az MTA Dísztermében indított bérletsorozatuk is hatalmas siker, rendszeresen énekelnek az Erkel Színházban és nagy tetszést arattak az iskolákban rendezett, interaktív énekóráik. Az együttes – amelynek vezetését négy esztendővel ezelőtt, 2010 márciusában vette át Strausz Kálmán – egyedülálló művészi teljesítményéért tavaly elnyerte a Magyar Örökség-díjat is. A Honvéd Férfikarnál folyó munkáról és a folytatásról Strausz Kálmán beszélt.

I Egy korábbi, kórusokról szóló összeállításban azt nyilatkozta, hogy amikor átvette a Honvéd Férfikart, nem akart mindent megváltoztatni. Jól ismerte az együttest, tisztában volt az erőnyeivel, csak a reper-

toárt kívánta némileg átalakítani... Arról beszélt, ahhoz, hogy nőjön a koncertszám, másbóvá kell helyezni a hangsúlyt.

– Így igaz, s úgy vélem, a „szomorú zene”, azaz a klasszikus repertoár felé kell halad-

nunk. Amikor ugyanis átvettem az együttest, akkor főleg crossover darabokat adott elő a leggyakrabban. A férfikar hatvan éves születésnapjának programjából is fájón hiányoztak Bartók és Kodály művei. Persze, ez nem jelenti azt, hogy most csupán ennek a két zeneszerzőnek a darabjait énekeljük, hiszen egyre sokszínűbbé válik a repertoárunk. Ahhoz, hogy érzékelhető legyen a változás, szükség volt némi időre, hiszen egy ekkora társulat olyan, akár egy nagy és lassan forduló tankhajó. De mióta átvettem az együttest, azóta jelentős az irányváltás...

I A koncert-kalendáriumukat böngészve azt látom, hogy nagyon sokféle kompozíciót tartanak műsoron, s emellett színházban, operaelőadásokban szerepelnek, s készülnek lemezeik is.

– A Liszt-év alkalmából rögzítettük például lemezre a Szent Szaniszló oratóriumot, amely magyarországi bemutatóként hangzott fel, s valóban mind a mai napig rengeteg mindenfelől foglalkozunk. A Nemzeti Színházban közreműködik a kórus az általam vezényelt Honegger-darab, a Johanna a máglyán előadásában, s ez a produkció nemsokára Szentpétervárra is ellátogat. Emellett az Erkel Színház több darabjában szerepelünk, a következő időszakban például A bolygó hollandiban külső kart énekel a férfikar, és ősszel is nagyon sok új opera vár művészeinkre. Most már én gondolom azt, hogy kicsit talán fékezni kell, hiszen ha összeszámolom, akkor a következő szezonban ötven színházi előadásban veszünk részt, és akkor még a koncertjeinkről nem is beszéltem...

Ha jól tudom, először a Bánk bánban énekelt a férfikar. Hogyan kezdődött az operabázi együttműködés?

– Amikor az Erkel Színház újraindította a kapuit, rövid idő állt rendelkezésre egy produkció színreviteléhez, s mivel az Operaház kórusa ezt a kettős feladatot már nem tudta ellátni, Ókovács Szilveszter főigazgató engem kért meg egy nagy énekkar szervezésére, amely ellátná az Erkel színházi feladatokat. Magától értetődött, hogy a férfikarnak részt kellene ebben vennie. A férfikar szívesen vállalkozott rá, s a másik együttesem, a Budapesti Stúdió Kórus is részt vett az Erkel-operában. A felállás azóta annyit változott, hogy ez utóbbi együttesnek a 80%-át – amikor státusz bővítési lehetőséghez jutott az Opera – felvették a dalszínházba. Néhányan a Honvéd Férfikarból szintén az Erkel-t választották. Így sok jól képzett, szakirányú végzettséggel rendelkező hölgy és úr került az énekkarba. Engem pedig felkértek az Erkel Színház megbízott karigazgatójának.

Hogyan született másik együttese, a Budapesti Stúdió Kórus?

– Még a Rádiókórus vezetője voltam, amikor Körner Tamás felhívott, hogy szüksége volna egy énekkarra a Budapesti Fesztivál Zenekar Mozart-operákat bemutató sorozatához. Nagyszerű – válaszoltam, de mire az előadás megvalósul, addigra én már nem leszek a Rádiónál. Elmondtam azonban azt is, hogy kihez forduljon. Erre visszakérdezett: miért, nem tudok egy kórust összeszervezni?! Hát, életre hívtam egyet, hamar megszületett a 24 fős együttes. Ma már olyan operában is szerepelünk, mint az Aida, ahol 110 kóristára van szükség. Énekelünk egyébként a Budapesti Wagner-napok előadásain is. Állandóan érkeznek az újabb és újabb felkérések.

Ezek szerint szükség van ilyen kórusokra...

– Igen, tennivaló akad bőven. Ennek egyik oka az, hogy a Rádiókórusra kimondták a végszót... Egyébként én még a mai napig mindenkinek ajánlom az ottani együttest, a válasz azonban általában az, hogy bonyolult, nehézkes velük az együttműködés. A Nemzeti Énekkar nagyon elfoglalt, s az Operaház kórusa sem ér rá semmire. Szabó Sipos Mátéval, a dalszínházi karigazgatóval folyton-folyvást azon dolgozunk, hogy minden rendben legyen, és minden operaelőadáson, mindkét színházban jól szóljon a kar. A következő szezon ugyanis elképesztően sűrű. Olyan darabok kerülnek színre az Erkelben, mint a Carmen vagy A bűvös vadász. Az újonnan felvett énekari tagoknak a premierek mellett a repertoárt is meg kell tanulniuk. Decemberig összesen 11 darabot...

Térjünk vissza az Erkel színházi feladattárra. Mikortól és mennyi időre szól ez a felkérés?

– Tavaly augusztustól egy esztendőre, és ezt jónak is tartom. Azért vállalkoztam rá, mert valamit a nulláról kell felépíteni. Miután a szakmát már jó néhány évtizede űzöm, bízom benne, hogy megfelelő lesz az építmény... Egyelőre úgy tűnik, az, hiszen nagyon jó visszajelzések érkeznek az Erkel kórusról, s az előadásokban résztvevő férfikarról is.

Gondolom, most minden énekes Önnél jelentkezik...

– Így van, folyamatosan megkeresnek az újabb és újabb művészek, de szükség is van rájuk, hiszen most, amikor az Erkel Színházban sok énekes jutott státuszhoz, bizony mind a két kórusomnál pótolni kellett a létszámot.

Látom a Honvéd Férfikar fényképét az irodájában...

– A fotó elkészülte óta részben változott a társulat, szerencsére azonban tényleg mindig akadnak jól képzett művészek. Sokan inkább bennünket választanak, mint a dalszínházat, mert a sok feladat ellenére nálunk kicsit lazább az élet, mint egy estéről estére játszó teátrumban. A szolistaambíciókkal bírónak ideális a mi társulatunk, és a Honvéd mindig is nevelő műhely volt. A férfikar tagjai közé tartozott például Ilosfalvy Róbert, Réti József, Gregor József vagy Gulyás Dénes. Most is akad olyan énekesünk, aki szolista évek után jött vissza hozzánk, de most újra sokasodnak a felkérései, s van olyan tehetséges fiatalunk, aki bontogatja a

szárnyait. Tudom, néhány esztendő múlva elhagy minket, de ez nem is baj, hiszen ennél az együttesnél ez mindig így zajlott. Mindez jó és komoly hagyomány, amit folytatni kell. Arról nem is beszélve, hogy egy kórusnál mindig szükség van némi vérfrissítésre, nem jó, ha egyetlen korosztályból kerülnek ki a tagok.

A vezetése alatt mennyiben változott a hangzás?

– Nem akartam, hogy az a jellegzetes, erős, férfias hang, ami a Honvédot jellemzi, károsodjon, de tudatosan terveztem például olyan koncertet az MTA Dísztermébe, amely a német romantikából válogatott, s bizony légiesen, könnyeden, karcsún szólt a kórus. Akadt kritikus, aki a hangverseny után azt mondta, nem is képzelte, hogy ilyen stílusra is képes ez az együttes. Ma mindent tudni kell: a cappella darabokat énekelni, operában szerepelni, s persze megfelelő hangerővel előadni a Toborzót is. Továbbra sem szeretném elfelejteni a hagyományokat, hanem azt megőrizve kívánom az énekkar előadói készségét színesíteni.

Mennyiben változott a műbelymunka, a hangképzési gyakorlat?

– Felvettünk egy hangképző tanárnőt, akihez az urak lelkesen járnak, mert amellett hogy kiváló tanár, nagyon csinos is. Az eredmény pedig hallható, például azon a házikoncerten, amelyen remek operai szólók, duettek hangzottak fel a tagjaink előadásában. De persze emellett van, aki továbbra is a régi énektanárjához jár. Mindenkire magára bízom a választást, a lényeg az, hogy legyen külső kontroll.

Az MTA-s bérelt sorozat az Ön ötleteként született?

– Közös volt az elképzelés, s a Tudományos Akadémiával együtt hívtuk életre. A sikerének mindannyian nagyon örülünk. Már német kollégát is hívtunk vezényelni, aki betegsége miatt sajnos nem tudott fellépni – Riederauer Richárd másodkarnaggyal ugrottunk be a helyére – s szeretném is, ha a vendégség folytatódna. A sorozatot pedig elindítjuk jövőre is.

■ Mit tervez még a következő szezorra?

– Akad egy nagyon komoly vállalkozásunk. Száz éve tört ki az I. világháború, s mi felkértünk több kortárs zeneszerzőt, komponáljon kantátákat e tárgyban. Az alkotók: Csemiczky Miklós, Selmeczi György, Vajda János, Orbán György és Gyöngyösi Levente. Négy kompozíció már meg is született, és igazán kiválóak. A feldolgozott szövegek közt akad zsolttársulat, népdal, Ady-vers, katonasírató. Nem sokat tudnak erről a korról az emberek, pedig jelentős a népzene gyakorlati hatása, hiszen ekkor még népdalok is születtek, például a Mikor megyek Galícia felé vagy a Fiumei kikötőben megáll egy gözhajó kezdetű. Több száz van belőlük. S a haditudósítók között olyan kiváló szerzők is akadnak, mint Karinthy Frigyes vagy Molnár Ferenc. Mednyánszky pedig a lövészárkok szélén ülve készített vázlatokat a szerb fronton történekről... Mindezt szeretnénk felhasználni a koncerten, lesz vetítés, felolvasás. Az szintén nagyon érdekes, hogy száz év elteltével hogyan hatnak a történetek a zeneszerzőkre. Ha ez a tervezett, nagy produkció megvalósul 2015 tavaszán, akkor mindenképpen készül róla felvétel, s remélem, több alkalommal is elő tudjuk adni.

■ Azt látom, hogy külföldön is egyre többet koncerteznek...

– Felléptünk például Krakkóban, egy visegrádi projekt keretében adtuk elő a Szent Szaniszló oratóriumot, megnyertük a pro-

dukcióhoz az ottani zeneakadémiát, s lengyel, cseh énekesek is pódiumra léptek. A közönség végül állva tapsolt. Szeretnénk még ezt a darabot máshol is bemutatni, csak a forrásokat kellene megteremteni hozzá...

■ Amikor 2011-ben beszélgettünk, említetted, hogy pénzühányal küzdenek. Azóta javult a helyzet?

– Kicsit igen, de óriási lyukat kellene befoltozni. Emelkedtek a bérek 10–15%-kal, de még így is jóval kevesebb, mint amit például az Erkel Színház kórustagjai keresnek. Ott énekelnek, egy színpadon, de az egyik csak a fele pénzt kapja ugyanazért a teljesítményért... Ezt nem tartom jónak. Az elvégzett munka ellenértékének tükröznie kellene a minőséget is. Szerintem már 8–15%-nyi különbséggel is elégedettek lennének.

■ Sokféle módon próbálnak pénzhez jutni...

– Igen, hiszen bár non-profitok vagyunk, azért még bevételkötelesek. Az is új irány, az építkezés következő köve az együttesnél, hogy kottakiadással is foglalkozunk. Ha nekünk komponálnak egy művet, akkor azt mi kívánjuk megjelentetni. Ne egy amerikai kiadó profitáljon belőle.

■ Mit gondol, minek köszönhető a Magyar Örökség-díj?

– Nem az utóbbi két évnek, hanem annak az értéknek, amelyet a Honvéd Férfikar képvisel. Az együttes a magyar kultúrának nagyon fontos szereplője. Óriási elismerés ez a kitüntetés, már csak azért is, mert a Honvéd Együttes egésze már egyszer átvehette az Örökség-díjat, ez a mostani azonban csak a férfikarnak szól.

■ Mennyiben változtak a tárcánál a feladataik?

– Nem tartozunk már évek óta a honvédelmi minisztériumhoz, hanem az Emmi-

hez, viszont van egy megállapodásunk arról, hogy évente hány alkalommal kell fellépniük honvédségi rendezvényeken. Legutóbb például a költészet napja alkalmából szerepeltünk egy olyan koncerttel, amelyen népdal- és versfeldolgozás egyaránt elhangzott, s nagyon-nagy sikert arattunk.

■ Azt látom, még iskolákban is népszerűsítik a zenét...

– A zene házhoz megy – ezzel a címmel jártuk az intézményeket, s tényleg interaktív énekórákat tartottunk, amit a gyerekek nagyon élveztek. Tetszik, nem tetszik, be kell őket is vonni, mert egyébként nem tudjuk felkelteni az érdeklődésüket. Több ezer fiatalhoz jutottunk el. Szeretnénk folytatni, kérdés, hogyan lesz rá idő...

■ Három esztendővel ezelőtt említetted, hogy szívesen fogadna fiatal karnagyokat a Honvédnál. Megvalósult ez a terve?

– Sajnos e témában nem sikerült előrébb lépni... Pedig egyre inkább azt látom, hogy a fiatal végzett kollégák nem tudnak mit kezdeni azzal az iparszerű termeléssel, ami egy színháznál zajlik. Az olyan karnagy, aki bárhová beállítható, nem túl sok van, s mind legalább 40-50 éves. Szükség lenne rá, de egyelőre nem látom a megoldást...

■ Milyen rövid és hosszú távú tervei vannak a Honvéd Férfikar élén?

– Szeretnék több külföldi kollégát meghívni a kórus élére, s ezzel is némileg visszacsoposolni a nemzetközi vérkeringésbe, s fellépni jelentősebb pódiumokon. Emellett a magyar kóruskultúrát kívánom népszerűsíteni itthon és a magyarlakta vidékeken. A mostanra elért magas színvonalat meg kell tartanunk, s az áttetsző, jól kiegyenlített, szép hangzásért ugyanúgy meg kell küzdeni nap mint nap. R. Zs.

Hangszertanítás mellett muzsikálás

Karácsonyi koncert, ifjúsági hangversenyek a Szabolcsi Szimfonikus Zenekarral

Több mint fél évszázados múltat tekinthet vissza a Szabolcsi Szimfonikus Zenekar, hiszen az együttest 1951-ben alakították a nyíregyházi zeneiskola tanárai. A nyíregyházi Kodály hangversenyteremben rendszeresen muzsikál az együttes, de emellett diplomákban is közönség elé lépnek. A Szabolcsi Szimfonikus Zenekar is a Regionális Zenekarok Szövetségének a tagja lett. Az együttes mindennapjairól, terveiről Nagy Gyula elnököt kérdeztük.

■ Miért tartja fontosnak, hogy megalakult a regionális zenekari szövetség?

– A félhivatásos szimfonikus zenekarok működtetése 1990 után jelentősen megváltozott. A korábban többnyire művelődési házak által, városok és megyék fenntartásában működő zenekarok a 90-es évektől kezdve civil szervezetté váltak. A pályázati

rendszer bevezetésével az önkormányzati támogatások oly mértékben csökkentek, hogy a folyamatos működés a továbbiakban már nem volt lehetséges. A szövetség, mint szakmai érdekképviselő, a zenekarok működésének segítése érdekében jött létre.

■ Melyek ennek a szövetségnek a legfontosabb céljai?

– Az alapszabályunkból idézem a leglényesebbeket: egyeztetni kell a RZSZ tagjainak szakmai érdekeit az egységes fellépés érdekében. Emellett a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségének (MSZSZ) tagjaként képviselni kell az RZSZ tagjainak szakmai érdekeit. Véleményt kell formálni és állást foglalni a féléves szimfonikus zenekarok, illetve tagjaikat érintő jogszabályok tervezeteivel kapcsolatban, befolyást gyakorolni a regionális feladatokat ellátó zenekarokat érintő szabályozási folyamatokra és döntés-előkészítő mechanizmusokra. Az információk gyűjtésével és áramoltatásával segíteni kell a zenekarok működését. Művészeti propagandamunkát kell végezni a féléves szimfonikus zenekarok munkájának művészi és anyagi támogatása érdekében. Elő kell segíteni a féléves szimfonikus zenekarok művészi fejlődését, felkutatni az ezt segítő anyagi és művészi forrásokat. Emellett segítséget kell nyújtani a féléves szimfonikus zenekarok nemzetközi kapcsolatainak fejlesztéséhez, valamint a tagság körében terjeszteni a külföldi tapasztalatokat és lehetőségeket.

■ Úgy tudom, hogy több mint fél évszázados múltat tekinthet vissza a szabolcsi együttes...

– Így igaz, hiszen a zenekart 1951-ben alakították az akkori nyíregyházi Állami Zeneiskola tanárai. Tagjai megyénk és a szomszédos megyék zenetanárai, akik számára fontos, hogy a hangszertanítás mellett saját muzsikálásukkal is részt vegyenek városunk és megyénk komolyzenei életében. Rendszeres közreműködői hangversenyeknek a szomszédos megyék hívatásos zenekarainak művészei, valamint időnként lehetőséget kap a zenekari játékra a Debreceni Egyetem és a Miskolci Egyetem Zene-művészeti Karának néhány hallgatója is. Egyesületté 1997-ben váltunk, azóta vagyok ennek vezetője, majd 2012-ben a közhasznú jogállást is megszereztük.

■ Milyen támogatásokból tudják fenntartani a zenekart?

– Egyesületté válásunk után 10 évig Nyíregyháza Város Önkormányzata és a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Önkormány-

zat közösen támogatott bennünket, majd a megyei támogatás fokozatosan megszűnt, és a várostól kapott támogatás is csökkent. Az elérhető pályázatok, források és saját bevételek segítségével sem sikerült a továbbiakban a folyamatos működést biztosítani. A 2013-as évben az Emberi Erőforrások Minisztériuma pályázatán jelentős támogatást sikerült kapnunk, amelynek segítségével meg tudtuk valósítani a tervezett koncerteket. Reméljük, hogy ezt a támogatást 2014-re is megkaphatjuk.

■ Hol gyakorolnak, koncerteznek?

– Próbáinkat a nyíregyházi Vikár Sándor Zeneiskola hangversenytermében tartjuk délelőttönként, a hangversenyek helyszíne pedig a Kodály Zoltán Általános Iskola 500 férőhelyes hangversenyterme.

■ Milyen fellépései vannak a Szabolcsi Szimfonikus Zenekarnak?

– A Filharmónia szezonbérletében minden évben szerepelünk egy hangversennyel. Évente 26-29 hangversenyből álló ifjúsági sorozatot valósítunk meg a Filharmónia szervezésében. Egyesületünk fontos célja a zenekultúra közvetítése az ifjúság felé. Növendékeink így nemcsak a tanítási órán, hanem a koncertpódiumon is találkozhatnak velünk. Évente emellett átlagosan 4 saját szervezésű hangversenyt tervezünk, templomokban vagy a nyíregyházi Kodály Teremben. Ezek közül hagyományos az „Ifjú tehetségek hangversenye”, amelyen a Vikár Sándor Zeneiskola és a megye legtehetségebb zeneiskolásai játszhatnak zenekari kísérettel, idén júniusban például már negyedik alkalommal. Ezzel a kezdeményezéssel az volt a célunk, hogy lehetőséget adjunk tehetséges fiataloknak a bemutatkozásra, továbbá figyelemfelkeltésnek is szántuk a

zeneiskolákban folyó, színvonalas zenei nevelés iránt. Ez év januárjától zenekarunk Tehetségpontként is működik. A hangverseny bevételeivel pedig a Zenekultúra Támogatásáért Alapítvány működését segítjük. Minden évben közösen lépünk fel a Cantemus Vegyeskarral a város karácsonyi hangversenyén. Ekkor nyílik alkalom oratorikus művek megszólaltatására is.

■ Úgy látom, programjukban fontos szerepet kapnak az ifjúsági hangversenyek is...

– Az ifjúsági hangverseny-sorozattal a szimfonikus zenét visszük el olyan kisebb városokba, ahová hívatásos zenekarok nem jutnak el. Ezáltal valósítjuk meg egyesületünk alábbi céljait: a klasszikus zene népszerűsítését, a zeneértő közönség kinevelését, az esélyegyenlőség segítését a hátrányos helyzetű kistérségek zenei életének támogatásával.

■ Kikkel koncerteznek, s mi mindent terveznek erre az esztendőre?

– Az évek során fellépett már velünk többek között Jandó Jenő, Perényi Miklós, Szecsődi Ferenc, Szenthelyi Miklós, Hauser Adrienn, karmesterként pedig dolgozott az együttesrel Medveczky Ádám, Kovács László, Török Géza, Somos Csaba és Bartal László is. A Szatmárnémeti Filharmonikusokkal adtunk már több közös hangversenyt Nyíregyházán és Szatmárnémetiben, és a Nyírbátori Zenei Napok rendszeres fellépői közé tartozunk. A következő programunk egy Brahms-est, Gál Tamás karmester valamint Jávorkai Sándor hegedűművész és Jávorkai Ádám gordonkaművész közreműködésével. Emellett 26 előadásból álló ifjúsági, ismeretterjesztő hangversenysorozatot adunk középiskolásoknak, s Bach-esttel tisztelgünk a reformáció napja előtt.

R. Zs.

Koncertekről

Óbudai Danubia Zenekar – 2014. február 23.

Befejező koncertjéhez érkezett a három programot kínáló mini-sorozat. Gyermekek, Isten és Ember címmel hirdették meg a Mozart-esteket, az Óbudai Danubia Zenekar új művészeti vezetőjének, a dirigens Hámori Máténak az ötletét valósítva meg. A „tematikus” műsor, mint olyan, nem újdonság, s nyilvánvalóan fontos szempont ebben a közreműködők kiválasztása. Az sem, hogy a gazdag koncert-kínálat szinte alapkövetelménnyé teszi a frappáns közönségcsalogatást. Persze, nem hátrány, ha ténylegesen fedi is a tartalmat...

A novemberi „Gyermek” koncerten – kontrasztként, nyilvánvaló – kései művek is felcsendültek, az „Isten”-program a vallásos tematikára fókuszált (a mélységesen hívő szerző romantikusan túldramatizált vonását felerősítve), az „Ember”-projekt pedig első-sorban inkább a műsorvezető Eckhardt Gábor közlendőit irányította. Ezen az estén hallhattunk részleteket az Idomeneóból, felcsendültek ritkán hallható basszusáriák, s a „Linzi” C-dúr szimfónia szerepelt.

Az Óbudai Danubia Zenekar előadásait koncertjei különböző színhelyein egyaránt a közönség érdeklődése kíséri – úgy tűnik, mobilizálható törzsközönséggel rendelkezik, amelyben, örvendetes módon, a koncertlátogatók különböző generációi képviselve vannak. Az idősebbek hűsége értékelendő, az időről-időre megújuló-fiatalodó zenekari tagság pedig a saját korosztályát tudja mozgósítani.

A Budapest Music Center ideális helyszínnek bizonyult. Csakhamar az is otthonosan érezte magát, aki ezúttal járt itt először. Budapest hangverseny-rendező színhelyeinek életképességét elsődlegesen nem az akusztikai viszonyok, sőt, még csak nem is az „alkalmassága” határozza meg, hanem a kínálat, s úgy tűnik, a BMC megnyitását követően hamar felzárkózott a többi koncerthelyszínhez (része van ebben a változatos kínálatnak csakúgy, mint az élőzene megunhatatlan varázsának). A modern környezet elfogadható a hagyományoshoz vonzódnók számára is. A fiatalok meghódításához „közvetlensége” is hozzájárulhat, amennyiben (nagyobb létszámú fellépőgárda esetén) szinte összeér az előadók és a hallgatók térfele. Ráadásul, eléggé visszhangos is ahhoz, hogy – szükség esetén – valamiféle szép mázzal tegye tetszetősebbé a produkciókat.

Ezen az estén ilyesmire nemigen volt szükség. Mozart zenéje „testközelinek” tűnt, a zenekar produkcióját a játék-öröm hatotta át. Ez a közvetlenség egyszersmind távolívátette a korhűsége törekvő interpretációs elképzeléseket, oly intenzitással, hogy mindenki átadhatta magát az itt-és-most hangzó életre kelő muzsikának. Ilyenkor óhatatlanul is mérséklődik a perfekció-igény, mindkét részről. Az ilyen rendezvényeket élőben kell hallgatni, hangfelvételen rögzítve nyilvánvalóan kisebb hatást érnének el. Hámori Máté pontos irányítással tartotta kézben együttesét, megalégedve a muzsikusok által realizált hangzásokkal.

A közvetlenség ritkán megélhető élményt jelenthetett az énekes-szólistának, napjaink vezető basszistájának, Cser Krisztiánnak is, aki olyan fiatalos tetszésnyilvánításban részesült, ami Mozart-művek esetében szokatlan. Megérdemelten kapott tapsot az egyik ária nagybőgő-szólóját játszó Járdányi Gergely is. A minden koncertrendezés álma, a már-már interaktív közönség-részvétel túlfűtötten valósult meg – s ha szokatlan is a fűtős tetszésnyilvánítás klasszikus produkció esetében, szerencsére kompromisszum-mentes művészi teljesítményt jutalmazott.

Az előrelátó szervezést dicséri, hogy máris hirdetik a következő – szintén három koncertből álló – bérleti sorozatot, amelynek műsora hasonló „sarkított” hangképeket Beethovenről ígér (Lázadó, Remete, Költő).

(Fittler Katalin)

Nemzeti Filharmonikusok – 2014. március 2.

Művészetek Palotája, a Nemzeti Filharmonikusok próbaterme
A hangszerek lelke – gyermekhangversenybérlet 5–8 évesek részére

A gyerekek bevonása a klasszikus zenei életbe sokféleképpen történhet. A legjobb persze az, ha maguk is zenélnék – erre való a zeneiskolák, amelyekből szerencsére Magyarországon seregnyi működik. De nem mindenki tanulhat hangszert. A kevésbé aktívabbaknak ott az iskolai ének-zene oktatás – válaszolhatná valaki kellő cinizmussal, figyelmen kívül hagyva az elkeserítő visszaesést, amely ezen a területen idehaza az elmúlt negyedszázadban történt. Nem, természetesen nem elég, amit a gyerekek az általános iskolai vagy gimnáziumi énekórákon magukba szívhatnak: a komolyzenei előadó-művészet világának kell vállalkoznia arra öntevékenyen, hogy min-

den lehetséges eszközzel magához vonzza a gyerekeket. Ma már a legtöbb magyarországi szimfonikus zenekarnak van saját ifjú-sági programja, olyan évadokra bontott „cselekvési terv”, amely foglalkozik a legfiatalabbakkal, speciálisan e célból létrehozott programokkal téve vonzóvá a klasszikus zenét a felnövekvő generációk számára. Mindez persze nem önzetlenül történik: a gyerekek a jövő közönsége, és ha ma nem teszünk meg mindent azért, hogy megértsek és szeressék a klasszikus zene kincseit, holnap a koncerttermekben üres lesz a nézőtér.

Gyermekprogramok dolgában a *Nemzeti Filharmonikusok*nál zajló munka éppoly átgondolt és megalapozott, mint a *Kocsis Zoltán* főzeneigazgató és *Kovács Géza* főigazgató által vezetett együttes felnőtt hangversenyein. A kicsiknek kétféle sorozatot is kínál az NFZ: az egyik bérlet hangversenyeken (idén zenés színpadi produkciók formájában) tárja eléjük a komolyzene értékeit, a másik ennek mintegy preambulaként, beszélgetős műsorokban magukat a hangkeltő eszközöket ismerteti meg velük. Ez utóbbi sorozat címe *A hangszerek lelke – gyermekhangversenybérlet 5-8 évesek részére*. Hétfőgőken, vasárnaponként zajlanak a találkozások, a helyszín a Nemzeti Filharmonikusok immár sokak által jól ismert próbaterme, ahová a zenekar adminisztratív munkatársai kísérik fel a hatalmas lifteken a közönséget. Két műsor is elhangzik, az egyik délelőtt, a másik délután. A moderátor *Dunai Tamás*. Nem véletlenül ő: a kiváló színművész, amellet, hogy bölcsész – 1973-ban magyar-francia szakon végzett a szegedi JATÉ-n (ezért is lehetett olyan gyönyörű francia kiejtésű narrátora február 13-án az NFZ *Dávid király*-produkciójának) –, a zenével is szoros kapcsolatban áll, édesapja a mohácsi fúvószenekar karnagya volt, ő maga klarinéton és szaxofonon játszik, tagja volt a Színészenekarnak, és zenés színpadi produkciókban is rendszeresen fellép. A 2013/14-es évad három eseménye közül az első januárban a vonós hangszereket mutatta be, a második (erről szól ez a kritika) márciusban a fúvósokat, a harmadik pedig e sorok írásakor még előttünk áll: a májusi foglalkozás hősei az ütőhangszerek és játékosaik.

A márciusi fúvós hangszerbemutatót a délutáni foglalkozáson néztem-hallgattam meg. Közvetlen a hangulat: a hallgatóság nemcsak az emelvényeken elhelyezett széksorokat foglalhatja el, de a vállalkozóbb szelleműek

– főként persze a legkisebbek – a nézőtér előtti párnákra is leülhetnek, karnyújtásnyi közelségbe kerülve a műsorvezetőhöz és a bemutatót tartó zenekari tagokhoz. Beszélgetős stílusban zajlik a műsor, Dunai Tamás nemcsak mesél, de kérdez is, így a kommunikáció észrevétlenül interaktív válik, s a jól felelők a szünetben, illetve a műsor végén kis ajándékokat kapnak. A hangszerek közül az első részt a fafúvók uralják, a legmagasabb hangú fuvolától (*Kovács Imre*) haladunk az oboán (*Horváth Béla*) és klarinétton át (*Szathmári Zsolt*) a fafúvós hangzás fundamentuma, a fagott (*Bokor Pál*) felé. A legfontosabb hangzanak el: a működési elv (hogyan hatol a levegő a hangszerestbe, mi képezi a hangot), a hangszer hossza, a billentyűk száma, néhány szó a hangszer hangszínéről, karakteréről, repertoárjáról és a zenekarban játszott szerepéről. Fontos és szerencsés döntés, hogy a hangszeres muzsikuskok is beszélnek, közvetlenül, kedvesen, sok humorral – és persze játszanak, rövid darabokat a legkülönbélebb szerzőktől Mozarttól Francaixig, Haydntól Csajkovszkijig, Rossinitől Gershwinig, Debussytól Prokofjevig.

A szünet után következnek a rézfúvók: a trombita, mindjárt kettő is (*Molnár Zoltán és Spitzer Zsolt*), a kürt (*Gál László*), a harsona (*Koppányi Béla*) és végül a tuba (*Szentpáli Roland*). Megtudjuk, miben mások ezek a hangszerek, mint a szünet előtt láttott-hallott társaik, mi a különbség a megszólaltatásuk között. Az egymás után közönség elé járuló muzsikuskok már az első részben is vállalkoztak kamarazenei produkciókra, most azonban, a második rész folyamán ez a zenélési forma úgyszólván uralkodóvá válik, ráadásul a gyerekek számára nagyon szórakoztató és mulatságos módon, mert elhangzik egy egyveleg is, népszerű rajzfilm-muzsikákból. Egmást követik *A nagy bo-bo-bo borgász*, *A kockásfülű nyúl*, *a Kérem a következőt* (dr. Bubó), *a Vuk* és *a Thomas*, *a gőzmozdony főcímzenéi*, és persze megint lehet játszani, afféle gyerek-*Ki-nyer-mát*, kitalálva, mikor mi szól. Repül az idő, Dunai Tamás már nem is annyira műsorvezető, mint inkább jó barát, a gyerekek pedig nem az NFZ próbatermében vannak, hanem otthon. És ha legközelebb megint ide jönnek – már hazajönnek.

(Csengery Kristóf)

Nemzeti Filharmonikusok – 2014. március 8.

Emlékezetes hangversenyként könyvelhetjük el az „Ötörai bérlet – megváltozott kezdéssel” sorozat 4. estjét. Emmanuel Pahud fellépése önmagában eseményt ígért – de

szerencsére többről lett szó! Glinka népszerű nyitánya (Ruszlán és Ludmilla) immár szokványosnak tekinthetően fergeteges lendülettel szólt (Kocsis Zoltán muzsikusi az évek során szinte hozzászokhattak ahhoz, hogy szólamtudásuk kritériuma ez), de hála elsősorban a gyönyörű hangon játszó csellószólamnak, a gyors tempó nem ment a kifejezés rovására.

Pahud szólójával Hacsaturján Fuvolaversenye szerepelt a műsoron. A hegedűversenyből készített szerzői átírat megosztja a fuvolistákat: vannak, akik a „hegedűszerűség” megőrzésére törekednek, míg mások épp ellenkezőleg, hangszerük specifikumait kívánják érvényesíteni. Interjúkból ismert, hogy Pahud ez utóbbiak közé tartozik – habár játékát tekintve, mindenképp egyedi jelenségként értékelhetjük. Színpadi jelenléte rendkívül erős, ezáltal előadása (a mű hangzó reprodukálása) elementáris hatású produkcióvá érlelődik. (Egyébként gyermekként beavatták a színjátszás műhelytitkaiba is, és remek pr-érzéke van!) Amikor versenymű szólóját játssza, elhitei, hogy par excellence szólista-alkat – s miközben csodáljuk játékát, nem tudunk szabadulni a gondolattól: ugyanő egyszemélyben zenekari muzsikusk is (igaz, nem kisebb együttes, mint a Berlini Filharmonikusok szólófúvólása). Amire hangszerével képes, az egyszerűen káprázatos! Az ilyesfajta sugárzó zeneiség mindig megerősíti az interpretációs szabadság (értsd, előadói kísérletezőkedv) létjogosultságát, hiszen – valamiféle korlátlan perfekciónak köszönhetően – érdemben új olvasattal gazdagodunk általa. A nézőtérrel úgy vélni, a zenekari játékosok számára is különleges inspiráció forrása egy-egy kivételes művésszel való együttműködés (habár a nagysághoz, minőséghez és igényhez Kocsis muzsikusi hozzászokhattak!).

Pahud fuvolistaságából adódott e hangverseny másik (igaz, nem hallhatóan érzékelhető, ám korántsem elhanyagolható) sajátossága: a hallgatóság soraiban rendkívül nagy számban foglaltak helyet fuvolisták (zenekari muzsikuskok és/vagy tanárok). A fuvolisták – legalábbis a hazai zenei életben – sajátos csoportként könyvelhetők el. Csoport, hiszen nincs még egy hangszer, amelynek a játékosai hasonlóképp figyelemmel kísérik kollégáik munkáját, néha aktív munka-legkapcsolattal erősítve az érdeklődést. Hasonló nyitottság jellemzi őket hangszerük lehetőségeinek feltérképezése iránt, nem kevesen még a legújabb (esetleg kísérletező) kompozícióktól sem „riadnak vissza”. A szakmai közönség jelenléte ezúttal azért különlegesen értékes, mert Pahud művészetének szakmai tanulságai/tapasztalatai beépülhetnek további munkájukba.

Debussy remekét, a ráadásként játszott *Syrinx*-et lélegzetvisszfojtva hallgatta a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem közönsége.

Elsősorban a közönséget minősíti (de a dolgok összefüggenek): alig csappant meg a hallgatóság a szünet után (igaz, Dvořák e-moll (Újvilág) szimfóniája a komolyzenei örökzöldek közé tartozik). Megérte újrahallgatni a művet, mivel a versenymű kiobbano sikerének hatása aligha múlt el. Ilyenkor – vélhetőleg – a hivatásos muzsikuskok számára is felfénylik a játék-lehetőség, az alkotás öröme, legyen szó akár szólóállásokról, akár szólamban való közreműködésről. Ismert művek koncerten való újrahallgatása olyan veszélyeket rejthet, mint például a rögzített interpretációk perfektségével való összehasonlítás – míg előadói oldalról ott kísért a kopás-veszély. Ezen az esten nyoma sem volt ilyesminek. Kocsis Zoltán irányításával életteli muzsikálást hallottunk, ami leköttette a figyelmet, és már-már kritikátlan gyönyörködéssel töltött el. Jutott a lelkesedésből, megérdemelten, a zenekari ráadásoknak is. Szép este volt. (*Fittler Katalin*)

Budapesti Filharmoniai Társaság – 2014. március 10.

Magyar Állami Operaház

Kizárólag orosz szerzők kompozícióiból összeállított esttel lépett közönség elé a *Budapesti Filharmoniai Társaság Zenekara* az együttes *Kodály-bérletének* negyedik hangversenyén – ahogyan a programfüzet címdala jogos büszkeséggel hirdette, a zenekar működésének 161. évadában. Az eredeti műsor még Borogyin *Igor hercegének* nyitányát hirdette nyitószámként – ehelyett a vendégkarmester, *Ion Marin* (1960) egy sokkal népszerűbb, ám magát nem egykönnyen megadó másik hasonló műfajú darabot vezényelt: Glinka *Ruszlán és Ludmilla-nyitányát*. Ezt az 1930-as évek képviselőjében Prokofjev *2. hegedűversenye* (g-moll, op. 63) követte *Baráti Kristóf* (1979) szólójával, a szünet után pedig két évtizedet visszazalépv az orosz zenetörténetben, Stravinsky balettje, *A tűzmadár* töltötte ki a második részt.

A Bukaresti születésű Ion Marin még a Ceaușescu-diktatúra utolsó éveiben, 1986-ban hagyta el Romániát, és osztrák állampolgár lett, lakóhelye azonban a svájci Lugano. Tanult a salzburgi Mozarteumban és a sienai Accademia Chigiana falai között, mesterei közé sorolja Herbert von Karajant, asszisztensként dolgozott Claudio Abbado mellett. Vezényelte a bécsi Staatsoper előadásait, a Londoni és az Izraeli Filharmonikusokat, valamint a Lipcsei Gewand-

haus Zenekarát. Olyan énekesek dolgoztak keze alatt, mint Luciano Pavarotti, Plácido Domingo, Angela Gheorghiu és Anna Netrebko. Emlékezetem szerint Budapesten eddig kétszer láttam-hallottam, s mindkét alkalommal meggyőzőtt szilárd szakmai tudásáról, ám egyik találkozás sem hagyott mélyebb nyomokat maga után. Két „veszélyes” tulajdonsága van: az egyik, hogy feltűnő férfiszépség, aki tudatában is van ennek, a másik, hogy igen mutatós manuális technika birtokosa. A kettő együtt, ha a tulajdonos némi színészettel kissé rájuk játszik, könnyen elviszi a produkciót a felszínes-dekoratív irányba. A korábbi alkalmakor ez történt, most azonban az ötvennégy esztendő karmester a lehető legjobb oldalról mutatkozott be, és így nyilvánvalóvá vált, hogy eredményesen dolgozó, kiváló muzsikos.

A *Ruszlán-nyitány*, mint tudjuk, kétélű fegyver: nagy sikert éppúgy arathat vele az együttes, mint ahogy csúfosan le is szerepelhet. Biztonsági tempóban nem érdemes előadni, mert azoknak a bizonyos fel- és legördülő nyolcad-futamoknak (nem tizenhatodok, *csak* nyolcadok!) sísteregniük kell, másképp semmit sem ér az egész. Viszont az ehhez szükséges nagy iram közepette (a partitúra *Prestót* kér az előadótól), ha az 1. hegedűszólam nincs a helyzet magaslatán, az előadás elvérezhet, mert minden egybekendődik, és kiderül, hogy a nagyralátó vállalkozás mögött nincs meg a technikai precizitás aranyfedezete. Ion Marin ezen az estén először akkor készített ámulatra, amikor rá kellett jönnöm, hogy olyan formába hozta a BFTZ vonóseit, amely alkalmas rá, hogy egy kitűnő, plasztikus, tagolt és ugyanakkor virtuózan pergő *Ruszlán és Ludmilla-nyitány* alapja legyen.

Kiválóan sikerült a második részben *A tűzmadár* előadása is. Ion Marinak volt koncepciója, amely nagyon is világosan körvonalazódott: olvasatában különlegesen fontos szerepet kaptak a Stravinsky-partitúra kamarazenei részletei. Tulajdonképpen a mű túlnyomó része finom, áttört „franciás” kamarazeneként jelent meg előttünk. Emellett persze Marin színgazdagon, rugalmasan vezényelt, keze alatt a zenéből áradt az érzékiség, a keleties mesehangulat, az egzotikum. És talán mondanom sem kell, hogy a hangzás finomságai felé forduló figyelem nem szorította háttérbe a zene telt hangzása, szimfonikus tutti-pillanatait – például a Kascej figurájához kapcsolódó félelmes-brutális megszólalásmódot. A műről teljes képet adó, „körüljárhatóan” sokoldalú és bizonyos vonatkozásban újra-felfedező olvasatban hallottuk tehát a balettzenét, amelynek előadásakor szinte tapintható volt a zenekar lelkesedése, a kedv és együtt-

működő szándék, amellyel a művészek bevették a vendégkarmester instrukcióit. Ilyen az, amikor a BFTZ zenekara megmutatja, milyen jelentős tartalékokkal rendelkező, kiváló együttes.

És Baráti Prokofjev 2. *hegedűversenyében*? A nyitótétel (*Allegro moderato*) előadásakor szép hang, beszédes hegedülés váltakozott vibráló, gyors giusto-játékkal, szonórus mély hangokat hallottunk, és megfigyelhettük a remek időgazdálkodást, amely a szólista keze alatt mindent élővé és lélegzővé varázsolt. A bensőséges lassú tétel a pengetett kísérettel (*Ravel G-dúr zongoraversenyének* mozarti tökéletességű *Adagio assai*ja mellett véleményem szerint a 20. századi versenymű-irodalom legszebb lassú tétele) Baráti hegedűjén ihletett volt és lírai, a folyékony melódiavonal megszakítatlan dalolásával, karcsú hangzása magas regiszterrel és igen mérsékelt vibratóval. Végül remek temperamentum, életteli hangsúlyozás, a nyitótételhez hasonlóan ismét dús mély fekvés, és egészében véve fölényesen virtuóz hangszeres kivitel jellemezte a spanyolos színeket is felvonultató *Allegro ben marcato* finálét. Baráti Kristóf néhány nappal a Kossuth-díj átvétele előtt e produkciójával is bizonyította, hogy egyedülálló művészete méltó a legnagyobb elismerésre.

(Csengery Kristóf)

Zuglói Filharmónia – 2014. március 22.

Különleges csemegét kínált közönségének a Zuglói Filharmónia Pastorale-sorozatának második előadása: a Zuglói Zeneház ezúttal adott először otthont 20. századi magyar operának. Telitalálat már a műsorválasztás is, Ránki György időtálló remeke, a Pomádé király új ruhája. Meseopera, amely leköti a legkisebbek figyelmét is – ugyanakkor örökérvényű tanulságai a felnőttekhez (is) szólnak. Értékét-minőségét sejteti kimeríthetetlen gazdagsága, melynek köszönhetően immár hat évtizede bizonyul megunthatatlannak.

Azok közé a színpadi művek közé tartozik, amelyeket mindig szívesen megnézünk, akár felújításban, akár új színrevitelben. Az ismételt meghallgatások során szinte megtanuljuk a művet, miközben mindegyre újabb felfedeznivalókat találunk benne.

Adott tehát a mű, amely önmagában szavatolja a sikert – s ráadásul az előadók is kitétek magukért! Érezhetően szerették a darabot, kedvvel játszották a kétfelvonásos verziót. Olyan hangulatot sikerült teremteni, amely a „zenés komédia” műfajmeghatározást is hitelesíti, s ennek egyik titka abban

rejlik, hogy Ránki zenei humora és megannyi stílusbravúrja értő és fogékony előadókra talált. Az énekes szereplőknek nemcsak a szövegmondását lehetett érteni, hanem legtöbbször izesen-hangulatosan tállták mondanivalójukat.

Pomádé királyt Szüle Tamás alakította, Garda Robertót Bárti Fazekas Zoltán, Nyársatnyelt Tóbiást pedig Tarnai Dávid. A csodatáncokat Decsi András (Dani) és Gaál Csaba (Béni) keltette életre. Lökösházi Mária Dzsufijáról nehezen volt hihető az udvari bolond státusz, mindenesetre, tetszetős színpadi megjelenése mellett – szinte észrevétlenül – afféle ügyelői funkciót is betöltött. Mindazok, akik színpadra léptek, akár csak apró statisza-szerepben, kedvvel illeszkedtek a produkció egészébe. Az inveciózus jelmez- és díszlettervező, Geresdi Zsófia ötletgazdagsága élményszerű látványvilágot varázsolt élénk.

Vélhetően afféle jutalomjátéknak tekinthették az előadást a hangszeresek. A Zuglói Filharmónia Kamarazenekeara alig tucatnyi muzsikust számlált, akik képesek voltak többretű zenei élményt adni. Hála a sziporkázóan szellemes hangszerelésnek, voltaképp mindegyik hangszeres szólótának érezhette magát, annál is inkább, mivel nemritkán virtuozitásuk megcsillogtatására is lehetőségük nyílt. A dirigens Horváth Gáborra várt a feladat, hogy kamarazenei érzékenységű, differenciált összhatást hozzon létre. A zenekari játékban gyakorlott muzsikussal öröm lehetett dolgozni; a saját-szólam igényes megszólaltatásán túl remek formaérezékükről is tanúságot tettek. „Vették a lapot”, amikor az ismétlés humor-forrásul szolgált, s a visszatérő motívumok plasztikus megformálásával „beavatottá” tették a hallgatót. A zenekari irodalom-ismeret kamatozott abban is, hogy akár már ösztönösen is ráéreztek a műfaji idézőjelekre, s ezáltal komplexitásában próbálták visszaadni a partitúra utalás-rendszerét.

Az Andersen meséje nyomán ismertté vált történetnek szerteágazó gyökerei vannak. Utóéletét érdemben gazdagította a király névadásával a magyar meseopera szövegvérselő Károlyi Amy. A hangulatok és a karakterek elmélyítésének zenei eszközeit évszázadok egyetemes muzsikájából kölcsönözte Ránki – ugyanakkor, van ebben a zenében valami jellegzetesen magyar. Miként a magyar humornak is megvan a sajátos íze, zamata. Magunkénak érezhetjük tehát e remek zenés történetet – és minél többet hallunk ki a zenei poénokból, annál több elismeréssel adózzhatunk a komponista mesterségbeli tudásának.

(Fittler Katalin)

Nemzeti Filharmonikusok – 2014. április 10.

„Nagymesterek fiatalkori művei” alkották az est műsorát – értesülhetett, aki megpróbált utánajárni, vajon milyen meggondolásból kerülhetett egy programba Csajkovszkij Szláv indulója, Szkrjabin fizs-moll zongoraversenye és Mozart C-dúr, úgynevezett Koronázási miséje. Mindenesetre, kevés közös nevező található e három mű között...

Kontrasztáló két félidő – ez első pillanatra nyilvánvaló, vagy pedig az ismertség mértékének a különbözősége, hiszen Szkrjabin versenyműve kétségkívül ritkaság, míg a Mozart-miséet illetően hosszú évtizedek hangfelvételei is elkényeztetik az érdeklődőt. A gyakorlat ismét beigazolta, hogy a változatosság gyönyörködtet – s a szünet elégségesnek bizonyult, hogy rákészüljünk a más műfajra, más stílusra.

A nyitány funkcióját betöltő Csajkovszkij-mű kétségkívül hatásos – érdekes módon, a hegedűsök ebben oly módon hittek, hogy szinte magára hagyták szólamukat. A többi hangszercsoport viszont aktívabban vett részt eme hatásosság hangzó realizálásában, s jól tették, hiszen a partitúrába zárt hangok akkor válnak igazán hatásossá, ha az előadói értelmezés szűrőjén jutnak el a hallgatósághoz.

A koreai Kun Woo Paikot a zenekar törzsközönsége már-már ismerősként köszönthette, hiszen többször fellépett az együttessel (legutóbb beugrással a megbetegedett Berezsóvszkij helyett). Örömmel fedeztem fel szakmai életrajzában magyar vonatkozást: egyik tanára, Kabos Ilonka révén Szendy Árpád unoka-tanítványát tisztelhetjük benne. Paik remek muzsikos: úgy tűnik, nem ismer technikai nehézségeket-problémákat, így minden figyelmét a muzsikára fordíthatja. Nemcsak az ismertetőben idézett nyilatkozatából derül ki, hogy érzékeny muzsikos: ahogyan beleilleszkedik a zenei folyamatokba, szólistaként maximális figyelemmel a zenekari anyagra, elhithető erővel bizonyítja, hogy ténylegesen fontos számára a zene hatása. Hatás az előadóra, amely tovább gyűrűzik, bővkörébe vonva a hallgatóságot is. Minden bizonnyal partnereinek is jó lehet ilyen érzékeny szólistával játszani. Tolmácsolásában a kisebb információ-sűrűségű, szemlélődő részletek sem tűnnek érdektelennek.

A Koronázási misét kisebb zenekari apparátus szolgáltatta meg, amiben felfedezni vélhetjük a korhű előadás megannyi tapasztalatát, amelyek több évtizede alakítják elmúlt korok zenéjéről kialakuló elképzelésünket. Ugyanakkor, a Nemzeti Énekhar nagy létszámmal csatlakozott hozzá, s ez egyáltalán

nem okozott problémát. Antal Mátyás együttese rendkívül képlékeny, fogékonyan reagál a karmesteri kérésekre-elképzelésekre. Leheletfinom pianissimói és intenzív fortissimói között megannyi dinamikai fokozat található, ráadásul egy-egy dinamikai színhez megannyi árnyalatot képesek társítani, aszerint, hogy milyen érzelmi-indulati töltése van az adott részletnek. A szólisták közül – részben szólamából adódóan is – elsősorban a szopránnak, Fodor Beatrixnak lehetünk hálásak élménytadó interpretációjáért. De összességében is elégedettek lehetünk a Mozart-mű megszólaltatásával. Gyakran hatotta át az énekszólamokat a személyesség érzete, ami koncertteremben szinte a templomi előadás áhítatának a megfelelője.

Kocsis Zoltán a remekül megválasztott tempókkal átélhetővé tette a misét, azok számára is, akik értik a szöveget (tehát, konkrétan tudják, mikor mit énekelnek), de élményt adva azoknak is, akik pusztán zenei szempontok mentén tudnak tájékozódni a tételek sorában.

Különleges idő-élményt is adott ez az est; manapság, amikor gyakran kerülnek előadásra nagylélegzetű művek (máskor maraton-jellegű zenehallgatásra nyílik lehetőség), szinte hihetetlen volt, hogy szűk két órába mennyi minden fért bele. Utólag tehát senki sem értetlenkedhetett a Ferencsik-bérlet 5. estjének műsorösszeállítását illetően. A gyakorlatban jól vizsgázott az első látásra furcsa hallgatnivaló. (Fittler Katalin)

Óbudai Danubia Zenekar – 2014. április 12.

BMC

A sikeresnek bizonyult Mozart-sorozat folytatásaként, a következő háromrészes sorozatot Beethoven muzsikájának szentelték (Lázadó – Remete – Költő tematikával). A nyitókoncert műsora érdekesen alakult: három nyitányt hallottunk, valamint az Eroicát.

A BMC hangversenyterme rendkívül hamar beilleszkedett a budapesti zenejászó helyszíné közé, a közönség elfogadta, s otthonosan mozog benne. S talán túl otthonosan érzi magát a műsorvezető Eckhardt Gábor, aki már-már klubhelyiségekben elfogadható közvetlenséggel találja mondanivalóját. Tény, hogy a műsorvezetős rendezvényeken a „műezsin” arra hivatott, hogy a zenét a közönséghez, a közönséget a zenéhez közelítse. Indokolt tehát a személyes tónus – mégis, nem árt, ha egy pillanatra sem feledkeznek meg mondandója tárgyáról, tehát a (tisztelteméltó) személyekről, szituációkról.

Engem például kifejezetten zavar az olyan – bármennyire is korrekt – adatközlés, hogy „Beethoven háromszor futott neki a Fideliónak”. És azt sem veszem jó néven, ha valaki poénkodik Prométheusszal (illetve a sassal). Talán annak is része van ebben, hogy kedves olvasmányom Mesterházi Lajos remeke, A Prométheusz-rejtély. Ugyanakkor elismeréssel adózom a vetített anyagot illetően, becslöm a nem kevés munkát, amellyel létrehozhatóak az ilyen-fajta érdekes, gyakran új információkat kínáló képsorozatok.

És a lényeg: a nyitányokat (Prométheusz teremtményei, Coriolan, 1. Leonóra) követően remek Eroicát hallottunk. Úgy tűnik, minél nagyobb szükség van a mű megszólaltatásához a dirigensre, annál inkább magára talál Hámori Máté. Pontos mozdulatokkal irányítja az egyszerűbb felrakású tételeket is, de igazából akkor van elemében, amikor nyilvánvaló a karmester felelőssége a ténylegesen kialakuló hangzásban. Itt tudta igazán érvényesíteni gazdag mozdulat-készletét, amelyet az érzelmi-indulati töltések folyamatos életben tartásának a szolgálatába állított. Lendületes tételek sorjáltak, afféle szellemi energia-bombákként. Nem voltak közömbös hangok, üres töltőszólamok, hanem úgy tudta inspirálni muzikusait, hogy mindenki mindig a hangzó egész felépítésén munkálkodott. Jó volt látni a muzikusokat, akik korántsem csupán lejátszották szólamukat. Ez az elementáris játék-öröm, a szó nemes értelmében, mindenfajta igényes muzsikálás előfeltétele (ennek birtokában lehet aztán mindegyre tovább differenciálni-finomítani a hangzást). A BMC koncerttermének akusztikai adottságai kedveznek a „szép hangzásnak”, s kétségtelen, hogy ilyen körülmények között háttérbe szorul a dinamikai árnyalás igénye. Pontosabban, a rajzos árnyalásé. Mert ami a hangzást illeti, aligha lehet panaszunk, főképp a hatásos kontraszt-lehetőségeket aknázták ki. Ahogy haladtunk a tételek során, úgy vitte a muzikusokat a lendület (s váltak kevésbé érzékennyé az árnyalatok iránt) – mint ha az ábrázolás során mind vastagabb ecsettel dolgoztak volna. Előadásukban az Eroica gyászindulójában egyaránt érvényesült a gyász és az induló-jelleg, ezáltal a hangvétel megmaradt a klasszika fegyelmezett megjelenítésének keretei között – nem megrendíteni akartak, hanem az esztétikai gyönyör-érzetet erősítették (akár ha egy komor festményt szemléltünk volna). A finálé esetében a párvariációs felépítés részleteinek követését szinte lehetetlenné tette a sodró lendület – de ezt aligha bántuk!

(Fittler Katalin)

**Kodály Filharmonikusok Debrecen –
2014. április 12.**
Zeneakadémia

Budapest zenei életében mindig izgalmas színpontot jelent vidéki zenekaraink budapesti vendégszereplése, ami nagy esemény az adott együttes életében is. Fellépésük igazi sikere pedig az, ha maradandó élményt tudnak adni a közönségnek. A debreceni Kodály Filharmonikusok elmondhatják: hangversenyük kétséget kizáróan ilyen este volt.

Miként egy gasztronómiai élménynél, ahol először a látvány, majd az illat fogja meg az étket elfogyasztót, és csak harmadik lépésként jutnak szerephez az ízlelőbimbók, úgy egy hangversenynél is először a műsor összeállítását ízeleljük. Nos, a Kodály Filharmonikusok magyar szerzők műveiből válogatott programjának szoros belső kapcsolatát hosszan lehetne sorolni. Közös gyökerei vannak, például, az est első felében elhangzott Liszt 2. rapszódiajának és Kodály Galántai táncok című kompozíciójának. Az is érdekes, hogy a két zenei sláger miként ellensúlyozta az eddig ismeretlen Vajda János-mű felfedezésnek izalmát. A két népszerű, sokat játszott mű számos ponton kapcsolódik Vajda budapesti bemutatót jegyző Cantus Firmus – A megtartó ének című darabjához is, aminek zártkörű premierje egy nappal előbb, április 11-én zajlott le Debrecenben, a Csokonai Nemzeti Színházban.

A mostani szereplést betegsége miatt ezúttal nem a zenekar állandó karmestere vezényelte, hanem Kovács László. Beugrása azért is elismerésre méltó, mert nemcsak két jól ismert, a koncertrepertoárban gyakorta elhangzó darabot vezényelt, hanem vállalta Vajda hetven perces, monstre művének gyors megtanulását is.

Már a hangverseny nyitányaként felhangzó Liszt-mű is kellemes benyomásokat szerzett, a zenészek az első ütemektől magasra tették a mércét. Csiszolt és gondosan kivitelezett előadásban hangzott fel Liszt egyik legközismertebb magyar rapszódiaja. Kellő súllyal és méltósággal szólalt meg az indítás a mélyvonósokon. Majd – még mindig a lassú részben – arra is felfigyelhettünk a fűvós szólókban, hogy milyen remek, virtuóz hangszeresei vannak a zenekarnak, a gyors részt pedig a jól eltalált táncos karakter tette tetszetőssé. Kovács László a kompozíció csúcspontjához közeledve egyre féktelenebb tempót kért a zenekar tagjaitól, akik parádésan, pergően kijátszva a legkisebb ritmusértékeket is, élvezettel mutattak rá az olykor offenbach-i hangzásokra emlékeztető Liszt-partitúra sokszínűségére.

A sokszínűség megmutatására a zenekar névadójának 1933-ban, a Budapesti Filhar-

móniai Társaság nyolcvan éves fennállásának emlékére komponált műve is kiválóan alkalmas, hiszen Kodály a Galántai táncokkal voltaképpen jutalomjátékot nyújtott át az akkori zenekar muzsikusainak. Egymás után hallgatva a Liszt- és a Kodály-művet, arra is rádöbbenhettünk, mennyire hasonló hangulatában – sőt, hangszerelésében is – a két alkotás. Itt is örülhettünk a szép csellóindításnak, a szépen formált kürtszólónak, a fuvola és az oboa finom érzékenységgel megszólalásainak. Mindenekelőtt pedig szívet melengetők voltak az első klarinétos szólói, aki jelentős szólófeladatait nemcsak kifogástalan felkészültséggel látta el, hanem kibontotta és megosztotta hallgatóságával szólamának minden szépségét. Kovács László pálcája alatt szárnyalt a zenekar, nem véletlenül kaptak vastapsot már az első félidő végén a korántsem teltházas Nagytérem közönségétől.

Az est második részében elhangzó legújabb Vajda-opusz nagy apparátust foglalkoztat. A szokásos szimfonikus zenekart sajátos hangszeres hangzások (például kibővített ütőhangszeres arzenál, zongora és kontrafagott), énekes szólisták (Balczó Péter – tenor, Bárti Fazekas Zoltán – bariton) és a kórusok – a Lautitia Gyermekek (karigazgató: Nemes József), a Csokonai Színház Énekkara (karigazgató: Gyülvézi Péter) és a Kodály Kórus (karigazgató: Pad Zoltán) – tették még különlegesebbé. A szövegkönyvet Vajda János maga állította össze nagyrészt a debreceni Református Kollégiumhoz kötődő költők művei alapján, zenéje pedig az ott őrzött Református Énekeskönyv dallamait is feldolgozza. A komponista a Debrecen városa felé való elkötelezettségét a „Debrecenbe kéne menni” című dalocskára idézésével még jobban elmélyítette. Már az impozáns trombita fanfárral induló nyitányban világgossá tette, hogy alapvetően vidám, optimista kicsengésű művet alkotott. A 17. tételben a zenekar és énekkar számos arcát mutathatta meg: a kompozíciónak keretet adó 47. zsoltár örvendezése után megszólalt a bensőséges líra (no. 3), jelen volt a históriás énekek világa (no. 5), a tánccházak hangulata (no. 6) és egy katonanóta allúziója is (no. 11). Szép élményt adott a 13. tételben a férfikar a cappella indítása és a tételben domináló ütőhangszerek megszólalása. A 14. tételre olyan fokozást ért el a zene íve, hogy akik a kiadott szöveg nélkül hallgatták, úgy vélték, itt a mű vége. Többen el is mentek, így elmulasztották az utolsó előtti tételben a Fekete Katalin szólamvezető értő irányításával megszólaló bensőséges csellókverttet és a befejezést jelentő 47. zsoltár ismételt felhangzását. Az új alkotás magas szintű bemutatásáért minden közreműködő muzsikust elismerés illet. A két énekes szólista finom érzékenységgel

formálta szerepét, Kovács László remekül irányította a hatalmas előadói apparátust, és csak ritkán fordult elő kisebb aszinkronitás a vegyeskar és a zenekar között. A több mint egyórás műben az előadók derekasan állták a sarat, az utolsó percig tudásuk legjavát adták.

(Kovács Ilona)

**MÁV Szimfonikus Zenekar –
2014. április 24.**

A Szőke Tibor-mesterbérlet idei sorozatának 3. estjén szerepelt első ízben külföldi énekes szólista. A nemzetközileg elismert fiatal énekesnő, Jekatyerina Lekhina ária-estjeként hirdették, jogosan hiszen ő volt az est sztárja (a szó minden pejoratív felhangja nélkül). Aki végigtekint a műsoron, aligha keveselli, hogy két színpadralépése között többnyire volt egy zenekari részlet (betétszám). Rendkívüli koloratúr-készség és gyakorlat kell ahhoz, hogy győzze a különböző stílusú, más-más nyelven komponált áriákat. Lekhina azok közé a kisszámú fiatal énekesek közé tartozik, akikről már az első hang megszólaltatása előtt rendíthetetlen el-tökéltséggel tudjuk, hogy színpadra termetek. Nemcsak vonzó külseje, remek alakja miatt, hanem azért, mert sugárzik róla, hogy imád énekelni, hallgatóság előtt szerepelni (s eközben jelenlétét sohasem érezzük hivalkodónak). Megszólaltatott egy-egy áriát Thomas-tól (Philine-ét a Mignonból), Bellini: Az alvajárójának címszerepéből (Aminátét). Rimszkij-Korszakov operájából, Az aranykakasból a császárnőt idézte meg, majd az Éj királynőjének áriájával zárult a program első része (e szerepet alakította talán a világ legtöbb rangos operaházában). A szünet után oldottabban-közvetlenebbül vállalkozott a hallgatóság szórakoztatására. Kivételes élmény az előadásában Adél kacagódala (A denevérből), s ahogy a Tavasz hangok című Johann Strauss-keringőben varázsol felhőtlen boldogságot a terembe. Massenet Manonjának részletét hallgatva kedvünk támad az egész opera meghallgatására, s a Candide-beli Bernstein-ária tette kerekké a programot – gondoltuk volna, ám szerencsére másképp lett: fáradhatatlanul tolmácsolta (a Nemzeti Hangversenyterem közönségének tomboló tetszésnyilvánítását kiváltva) azt a dalt, amelyet átírtak sokasága is népszerűsíti: A csalogányt (Alabjevnek szokás leginkább magyarul írni a szerző nevét). Koloratúr-készségét csodáljuk, s hanganyagának tónusát – de elragadtatást leginkább azzal vált ki hallgatóságából, hogy már-már dalolás-jellegű közvetlenséggel szólaltatja meg a legigényesebb énekelnivalót is. Sztárként tündökölt – ugyanakkor képes sugárzó zeneiségével („mosolygó hang-

jával”) a muzsikára irányítani a figyelmet. Medveczky Ádám vezényletével remek kísérőnek bizonyult (mint már annyiszor) a MÁV Szimfonikus Zenekar, bár a ritkábban játszott számokban érezhetően kevésbé szabadon muzsikáltak. A műsor egészében kiemelt szerepet kapott a fuvola; a mindvégig megörökítésre méltó teljesítményt nyújtó Párkai Krisztina a ráadászámban is méltó partnere volt az énekesnőnek. Általánosságban elmondható, hogy egységes színvonalon valósították meg a szóló-állásokat a fűvösök. Az ütősök mellett a rezeseknek is

elsősorban Gershwin örökzöldje adott hálás játszanivalót. És ezúttal is feltűnt, hogy a vonóskaron belül valamennyi szóló tud érzékenyen kísérni, így az I. hegedű-szóló is (akár énekes szólistát, akár valamely dallamjászó másik hangszert kell). Bellini Normánjának nyitányában pizzicatóik hozzájárultak az atmoszféra-teremtéshez. Medveczky irányítására jellemző, hogy kihozza mindenkorri együttesének tagjaiból a kifejező előadásra törekvést. Nem kellett rajzolni a dallamvonalakat, célratörő mozdulataival inkább a pasztikus formálást segítette. Az est máso-

dik részében érezhetően felszabadultabb lett, ezzel összefüggésben még hatásosabban tudott gondoskodni a szólista és a zenekar együtt-lélegzéséről. A közvetlenség számlájára írható, hogy kicsit „elszámolta magát” a Diótörő-nyitánynál; a tündér-tánc mesejelleg érdekében olyan tempót vett, amely (az addigi játék-teljesítmény után) szinte megoldhatatlan helyzetbe hozta a fűvösöket, miközben a hegedűsök és brácsások önfeledten muzsikáltak. Szép este volt.

Fittler Katalin

Lemezkritika

Erkel Ferenc: István király
(NAXOS 8.660345-46)

A „Szereti ön Erkel?” parafrázisra válaszoló túlnyomó többsége a Hunyadi László és a Bánk bán ismeretében ad – kérés-kívül igenlő - választ. Az operabarátok – és az újdonságot, ritkaságot kedvelők – számára a közelmúltban különböző fórumok álltak rendelkezésre Erkel-zene ismeretük elmélyítésére. Közrejátszott ebben a bicentenáriumi is, és az adósság-törlesztő, nagy-lélegzetű szakmai vállalkozások részleges megvalósulása. Ismeretlen területről lévén szó, elsődleges feladat (és még sokáig az marad) az anyag-, élmény- és információgyűjtés. Tehát, előadóknak művek ill. műrészletek (minél gyakoribb) megszólaltatása, a hallgatóságnak pedig az ismerkedés, lehetőleg minél kevesebb pre-konceptióval. Persze, nehéz elfogulatlan maradni, amikor az ismertető is – érhetően – korteskedő hangvételűek, ki-ki a maga igazát, elképzelése-felfogása jogosultságát bizonygatja. S mivel előre nem tudni, hol-mikor milyen tárgyyszerű tudásanyagot gazdagodunk, az érdeklődő nem tehet mást, mint hogy tájékozódik, s jó esetben csak valamely zenei produkció ismeretében alkot véleményt. Mert jól érvelni – egy dolog, s tényleg a kompozícióra koncentráltan – az egy másik! Egy-egy szép logikus okfejtés akár egyetlen hang meghallgatása nélkül is képes meggyőzni a tájékozatlant.

A Bánk bán esetében szinte közügyé lett egy időre az opera, amikor az eredeti vagy átdolgozott verzió mellett (illetve ellen) kötelezte el magát a két verzió közönsége. Talán nem kellene fekete-fehér, igen-nem alapon dönteni, megsemmisítendő az egyiket – érdemesebb lenne a szándékok, tendenciák végiggondolására szánni az időt, s felfedezni mindegyikben az értékeket, ta-

nulságokat. Mindenesetre, az „eredeti vagy átdolgozott” kérdésköre örvedetesen érzékeny – vagy legalábbis aktív – tette a zenehallgatók egy részét. S a felkeltett érdeklődés birtokában remélhető, hogy az kiterjed nemzeti operánk megteremtőjének más alkotásaira is.

Erkel operatermesének méltánytalan sors jutott, kiváltképp hatyúdának, amelynek félreismeréséhez maga a muzikológusgárda is hozzájárult, amikor auditív kontroll híján, kottakép alapján nivellálóan értékelte az István királyt, s a tetszetős „Erkel-műhely” terminológiával az opera önálló alkotásrangját is megkérdőjelezte.

Mindmáig nincs könnyű helyzetben, aki nyomon akarja követni, vagy akár csak „képben akar lenni” a művet illetően. Részinformációk dzsungelében kell tájékozódni, ami időt és energiát igénylő vállalkozás. Értelmesebb, és főként élményszerűbb időtöltést kínál az István király új felvétele, amely nemcsak ígéri, de realizálja is az autentikus (konkrétan: az 1885. március 14-i ősbemutatón felcsendülő) verziót.

A NAXOS cég Opera Classics sorozatában két koronon jelent meg az István király, (néhány személyi változással) annak az előadóegyüttesnek a tolmácsolásában, amelynek a korszakos jelentőségű 2010. július 10-i, komáromi színrevitel köszönhető (e produkciót másodszor 2012. augusztus 25-én koncertszerű verzióban volt módjuk előadni, a gazdagréti Szent Angyalok plébánia-templomban).

A nagylétszámú kórus, mely több énekkarunk lelkes énekeseiből alakult (s ebből az alkalomból az István Király Operakórus nevet vette fel), Somogyváry Ákos karigazgató irányításával túlnőtt az alkalmi együttes rangján-színvonalán. Méltó partnere lett a MÁV Szimfonikus Zenekarnak és a 14 szólistának, akik Csányi Valéria irányításával ihletett-szép előadásról gondoskodtak.

A hangfelvétel meghökkentő adata: két nap alatt készült 2012 augusztusában! A hallgatnivaló terjedelmét tekintve, szinte „live”-felvételnél minősülhet, amelyhez néhány korrekció készítésére is volt lehetőség. Ennek az információnak a birtokában, s nem tudva erről, egyaránt dicséretes a produkció. Része van ebben a felvétel készítőinek, Bojti Jánosnak és Győri Jánosnak, akik a rendelkezésre álló elképesztően szűkös felvételi idő ellenére, igényes akusztikai környezetről tudtak gondoskodni.

Tudjuk, a technika csodákra képes – de értékes alapanyag nélkül aligha! A NAXOS-felvétel kizárólag angol nyelvű ismertetőt tartalmaz, a szöveggönyv viszont hozzáférhető a cég honlapján. Első alkalommal – kisértéképp – mindenfajta előzetes felkészülés nélkül hallgattam, s a produkciót dicséri, hogy úgy is követhetőnek bizonyult. Érthető a szöveg túlnyomó része, s ami legalább olyan fontos: korántsem csak a hangzó-értést illetően! A kórus éneke érzelmileg-indulatilag differenciált, bizonytalanság közrejátszik ebben a korábbi színpadi megjelenítés emléke is. Gyönyörködtető szólista-produkciókat is hallunk (néhány név a szereposztásból: István király – Gurbán János, Imre herceg – Nyári Zoltán, Crescimira – Bazsinka Zsuzsanna, Sebős – Daróczi Tamás). Jól érvényesülnek a partitúra választékos-szép zenei színei, tónusai a vokális részek kíséretében, és igényes zenekari produkciókat hallunk a közzenékben, István vízióiban. Hosszú az opera? Mondhatni, igen – de hasonlóképp elhihető az ellenkező válasz is, mert az igényes előadás úgy leköti a hallgatót, hogy megfelelnek az idő múlásáról. Szép, élménnyel teli előadás, képes megszerettetni az operát. Alig több felvételi idővel (kevesebbel, mint amennyi általában operafelvételeknek jut) ütőképes, mondhatni, kifogástalan produkció jöhetett volna létre.

Fittler Katalin

Hol tart ma a zenekari muzsikusképzése Magyarországon? (6)

A 2013-ban elkezdett, hat részes cikksorozatunkban nagy zenekari és pedagógiai tapasztalattal rendelkező neves művészeket kérdeztünk a magyarországi muzsikusképzés helyzetéről. Mielőtt megismerheti az Olvasó a „másik oldal” vagyis a magyar zeneoktatás csúcsát képező intézmény rektorának, dr. Vigh Andreának a kérdésről alkotott véleményét, röviden idézzük az eddig elhangzottak lényegét:

KELLER ANDRÁS:

„Az egyik legnagyobb ellentmondást egyébként abban látom, hogy kiváló hegedűsök, akik képesek virtuózan megszólaltatni a repertoár legnebezebb szólódarabjait, nem tudnak eljátszani egy kétütemes frázist Haydntól. Ráadásul nem zenei, hanem kifejezetten hangszertechnikai okok miatt, mivel a vonókezelésben nem azt tanították meg nekik, ami ehhez szükséges.”

FALVAY ATTILA:

„Ritkán találkoztam olyan helyzettel, hogy a jelentkező, tekintettel arra, hogy zenekari állásra pályázik, a zenekari anyagokkal legalább olyan körültekintően és gondosan foglalkozott volna, mint a versenyművel...Úgy látom, hogy nem csak a Zeneakadémián, hanem már a Konzervatóriumban is elsősorban szólistaképzés folyik. Olyan ez, mintha csak űrbajósokat képeznénk. De hány pilótából lesz végül űrbajós?”

TAKÁCS-NAGY GÁBOR:

„Már a konzíkokban el kellene – és el is kell – kezdeni a magasrendű zenekari játékokra való nevelést. Ez által nemcsak még jobb zenekaraink lesznek, de sokkal kevesebb frusztrált zenekari zenész és karmester – és a zeneszerző-társadalom és a közönség járna a legjobban.”

BARÁTI KRISTÓF:

„Problémát jelent, hogy a vonósok szólista repertoárt gyakorolnak; hogy a kamarazenei képzés mennyire mellékes szerepet játszik, és az is, hogy a tanárok többsége nem rendelkezik valódi zenekari tapasztalattal... Amerikában már a képzés során az összes nehez állást ki-gyakorolják, s ezért aztán a próbák alatt mindig mindenki felkészült. Ott még egy gyengébb képességű hegedűs is sokkal felkészültebb, mint itthon a nagy átlag. Nálunk – kis túlzással – a diploma után kezdenek a zenészek arról tájékozódni, hogy mik a próba-játék-anyagok.”

BÉNYI TIBOR

„Támogassuk az egyetemek és zenekarok összehangolt munkáját nagy tapasztalattal rendelkező vezető zenekari zenészek együttműködésével.”

„Az életrevalók nevelése”

Beszélgetés dr. Vigh Andreával, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem rektorával

I A Zenekar egy éven át közölt interjú-sorozatot a magyarországi zenekari muzsikusképzés helyzetéről. E beszélgetésekben elhangzott, hogy a magyarországi hangszeres pedagógia – nemcsak felső-, de középfokon is – szólista-centrikus. Hogyan vélekedik erről?

–Több mint huszonöt éve tanítok magam is, és megfordultam a zeneoktatás valamennyi szintjén: tanítottam alapfokon zeneiskolában, középfokon a budapesti Bartók Béla Zeneművészeti Szakközépiskolában, és felsőfokon tizenhét év óta tanítok itt, a Zeneakadémián. Tapasztalatom szerint nagyon fontos a zenei tevékenységek harmonikus egysége. Úgy érzem tehát, hogy eleve téves megközelítés, amikor élesen el akarjuk különíteni, hogy ez a muzsikusképzés, a másik meg zenekari zenész. Egy zenekari közösség olyan erős, mint a leggyengébb

láncszeme. Ahhoz, hogy valaki a zenekari szólómat jól lejátssza, sokszor szükség van arra a tudásra is, amely egy versenymű megszólaltatásához kell. Amikor megadjuk a lehetőségét annak, hogy egy leendő muzsikusképzés egy hangszerrel a legmagasabb technikai szinten sajátítsa el, ugyanakkor a választás lehetőségét is fel kell kínálnunk számára, és már az alapoktól kezdve kell olyan képzést biztosítanunk, amely a közösségi muzsikálást megtanítja. Gyakorlatilag a kamarazeneből kiindulva lehet jó zenekari muzsikussá válni. A zenekari zenélés szakma, amelynek megvan a maga sok-sok fortély – ezeket azonban csak élő helyzetekben lehet igazán megismerni. Ha kinevezek egy órát zenekari szólámszeretnek, amelynek keretén belül az adott hangszer nehéz zenekari állásait és szólóit megtanítjuk a növendéknek, az még semmire sem garancia.

Mert ha ez az egyébként kiváló növendék ezeken az órákon mindent elsajátít, és utána beültetem őt egy zenekarba – ott hal meg. Nem biztos, hogy azt a magas színvonalat, amelyet a tanteremben produkálni képes, a zenekarban is hozni tudja. A szólista-felkészültség többletének tehát akkor is meg kell lennie, ha valaki zenekari muzsikusként készül. Mert ha megvan egy sokkal magasabb szint, akkor a zenekari követelményeket már könnyedebben tudja teljesíteni. Inkább képes lesz koncentrálni az együttes játék kívánalmaira.

I Hol kell mindezt elkezdeni?

– Alighanem a zeneovi körtáncos, tapsikolós játékaiknál. Én magam zenei óvodába jártam, és állítom, hogy ott kezdődik annak megtanulása, hogyan kell együtt lépni, tapsolni, megszólalni a többiekkel. Hogy itt és

így lehet legjobban elsajátítani az alapokat, abban a magam részéről egészen biztos vagyok. Az, hogy ma a zenekari muzsikálás színvonalát és a zenekari muzsikusképzést bíráló érzi, erősen összefügg azzal, hogy a zeneoktatás működése elé az utolsó húsz év súlyos akadályokat gördített. Régen sok minden magától értetődő természetességgel működött, ma azonban mi is tapasztaljuk a felvételikén, hogy a növendékek már nem azokkal az alapokkal érkeznek hozzánk, amelyekkel mások jöttek korábban. Alacsonyabb a felkészültségük, mint amilyen akkor volt, amikor én voltam diák. Az én tanulóveim idején még adott volt egy teljes vertikum: zeneóvoda, zenei tagozatos általános iskola, a zeneiskolák nagyon erős és hatékony rendszere (amely alapjaiban ma is megvan, de meg kellene erősíteni), és az, hogy a zenei szakközépiskolák, ha nem is voltak jelen olyan nagy számban, mint ma, sokkal erősebb szűrőt állítottak a növendékek elé, és ennek eredményeképpen sokkal magasabb színvonalat lehetett elérni. Úgy gondolom, ezek a sarokkövek. Annak megítélésakor, hogy ma a zenekari muzsikálás terén mi tapasztalható Magyarországon, azokat a koncerttapasztalataimat is mozgósítanám, amelyeket naponta szerzek különböző termekben – az Operában, a Műpában vagy éppen a Zeneakadémia Nagytermében –, és azt kell mondanom: ma is szép számmal hallhatók Budapesten világszínvonalú produkciók, magyar muzsikusoktól. Kétségsbeesni tehát nem kell, viszont egyértelmű, hogy alapvetően az oktatást kellene megtámogatni, mert ott most határozottan elindult egy romboló folyamat. Ezt mi magunk is intenzíven érezzük.

■ *Mi a Zeneakadémia válasza erre a folyamatra?*

– A Zeneakadémia gyakorlóiskolája a budapesti Bartók Béla Zeneművészeti Szakközépiskola és Gimnázium. Az igazgató úrral, dr. Benkő Szabolccsal néhány éve nagyon harmonikus együttműködés jött létre. Nyilván nem lehet pár nap alatt nyarat csinálni, de elindultunk egy olyan irányba, amely mindenképpen a magasabb nívót szorgalmazza, erőteljesen megtámogatva a kamarazenei oktatást és a zenekari muzsikusképzést, nem figyelmen kívül hagyva és nem adva fel azt a nagyon magas technikai követelményrendszerrel képviselő hangszeres főtárgy-oktatást sem – nevezük szólístaképzésnek? –, amelyre továbbra is szükség van. Úgyis magától ki fog választódní az az egy-két muzsikussal, akiből Baráti Kristóf vagy Kelemen Barnabás lesz. De hogy

ennyire nem vagyunk tehetségek híján, annak illusztrálására elmondhatom, hogy még mindig a Zeneakadémia és a Bartók konzi növendékei nyerik a legtöbb hazai és külföldi versenyt. Ha megnézzük a kimutatókat arról, hány nemzetközi versenyen indulnak a hallgatóink, és hány díjat hoznak el, büszkén megállapítható, hogy tartjuk a szintet. A Zeneakadémia maximálisan teljesíti a rá korábban is jellemző nemzetközi sztenderdet.

■ *Mi jellemezte a Zeneakadémiát a zenekari muzsikusképzése terén a múltban?*

– A régi és a mai képzés között a legfontosabb különbség, hogy régen egy osztatlan ötéves képzési folyamatban gondolkodtunk, kicsit más tantárgyakkal (ezt persze nem a zenei tantárgyakra értem), mindenestre egyetlen megszakítatlan, nagy ívet alkotott ez a folyamat. Amióta a bolognai rendszer érvényesül, nálunk is osztott képzés zajlik. Ez kicsit megrázta az oktatás szerkezetét, befolyásolta mennyiségét és minőségét. Átalakult a tanárképzés rendje is: a tanárképzés szerintem döntő fontosságú, hiszen ettől függ, kik fognak a jövőben embereket nevelni. Ma sokkal erősebb pedagógiai képzést kapnak a növendékek. Ez nehezen teljesíthető egy lépcsőben. Ma három év alapképzés (bachelor) után két év master-képzés következik, és erre épül egy egyéves, hatvankredites tanári masterképzés. Utóbbi egy évbe sűrítve tartalmazza mindazt, amit a növendékeknek a tanári munkából el kell sajátítaniuk. Mi ezt úgy próbáljuk megkönnyíteni, hogy megajánlunk a hallgatóknak master-képzésben előre felvehető tantárgyakat azért, hogy ne egy év alatt kelljen azt a töménytelen mennyiséget teljesíteniük, amely szinte befogadhatatlan. Így kreditávitellel, teljesen szabályosan megoldhatunk bizonyos tehermentesítést. Viszont háromévi munkánk gyümölcseként újra létezik 4+1 és 5+1 éves osztatlan tanárképzés, mely az elméleti szakok tekintetében kétszakos. Ilyen például a karvezetés és az egyházzene, melyek párosíthatók az ének-zenetanár szakkal. Annak, hogy osztott képzésre kellett áttérnünk, mint a legtöbb újdonságnak, megvan a maga pozitív és negatív oldala. Így kompatibilisek vagyunk az egyéb európai vagy tengerentúli képzési szisztémákkal, vagyis a hallgatóink sokkal mozgékonyabbak lehetnek, világot láthatnak, ami segíti a nyelvtanulást, a szélesebb látókör kialakulását. Megtapasztalhatják, hogy más országokban milyen a zenei gyakorlat. Egyáltalán: a zenei életpálya szempontjából a bolognai rendszerű osztott

képzés kedvezőbb. Negatívuma az, hogy nem gondolkodhatunk egyetlen nagy ívben, megbontja a képzést is, és a folyamat nem tud olyan töretlenül felépülni, ahogyan korábban tudott, és ahogyan legalábbis hangszeres szempontból – és a zenekari gyakorlat szempontjából – mindenképpen épülnie kellene. Az én időmben két zenekar működött a Zeneakadémián: voltak egyfelől a „kicsik”, az elsőtől a harmadik, legfeljebb a negyedik évfolyamig. Ez volt az „alap-zenekarozás”. És volt egy fejlettebb változat: ez az együttes negyed- és ötödévesekből állt, és a két zenekar párhuzamosan dolgozott, időnként felléptek, de mindenképpen volt egy folyamatos munka. Ez egy „erős vár” volt, amelyet nagyon intenzív kamarazene-oktatás erősített tovább.

■ *És mi jellemzi a mostani helyzetet?*

– Az osztoztatás bizonyos kiszámíthatatlanságot is jelent. Ezt úgy kell érteni, hogy a hallgatóknak több lehetőségük van, részt vehetnek különböző ösztöndíjpályázatokon, sokkal mobilisabbak, módjuk van arra, hogy megszakítsák a tanulmányaikat. Ez persze pozitívum, de megvan az árnyoldala is, hiszen nem tudhatjuk, hogy a BA diploma után nálunk folytatják-e a tanulmányukat, számíthatunk-e rájuk a zenekari munkában. Az osztoztatás tehát magával hozta ezt a hektikusságot is. Nem tudjuk úgy felépíteni a növendékeink zenekari tanulmányait, mint régen, az osztatlan ötéves rendszerben. Nem akarhatjuk őket idekötni, hiszen nyilván ez sem lenne jó, de kétségtelen, hogy mindezt maga a képzés sínyli meg.

■ *Mi jellemző a számok alapján? Marad vagy megy a többség?*

– Nagyon sokan, szinte száz százalékban folytatják nálunk a tanulmányaikat masterképzés keretében. Igen ám, de közben az ösztöndíjak, amelyek egy-egy évre beékelődnek a képzési folyamatba, megszakítják a folyamatot, és ez idő alatt nem tudunk az adott növendékre számítani. Gondoljunk bele gyakorlatiasan: ha ez a folyamat egy zenekar fúvós részlegét érinti – akkor milyen munkáról is beszélünk tulajdonképpen? Mert a vonósok esetében ez a fluktuáció még hagyján – bár ott sem kedvező –, de a fúvósoknál, ahol olykor még a második vagy harmadik szólam is szólista?... Természetesen szeretném a hallgatók mozgásszabadságát a továbbiakban is biztosítani, de azért ez így nehéz. Ilyen szempontból annak idején az én generációmnak egy folyamatosabb és megalapozottabb képzési lehetősége jutott – igaz, nem tudtunk annyit

mozogni, külföldre menni a tanulmányaink idején. Mindenben rejlik tehát jó is meg rossz is – ezzel együtt kell élnünk.

■ Mi az Ön rektori válasza erre a helyzetre?

– Megpróbálunk egy új szisztémát kialakítani. Adunk egy általános zenekari képzést, amely egész évben zajlik, heti két alkalommal és egy felépített tanmenettel: egymásra épülő nehézségű stúdiók elsajátítása, ahogy erre szükség van. Ez elkezdődik az első tanulmányi évben, és tart az ötödik évfolyamig, teljesen függetlenül az osztott képzéstől, bolognai rendszertől, BA és MA fokozatoktól.

■ Aki tehát itt marad...

– ...az ezt végig tudja csinálni. Ezen kívül azonban az én elképzelésem az, hogy „lemodellezzük az életet” a hallgatók számára: megteremtjük a lehetőségét annak, hogy ők is érzékeljék, mi is az, amire itt készülnek az öt év során. Ahogy mondani szokás: ne az iskolapadnak, és ne is a tanárnak, hanem a maguk boldogulása érdekében tanuljanak. Létre szeretnénk hozni egy úgynevezett projektzenekart, amely koncertekre áll össze, és a növendékeknek pályázniuk kell, hogy ebbe bekerülhessenek. Ez egy olyan rendszer, mintha a fiatal muzsikusként egy professzionális zenekarban játszana próbajátékot, és azután ott dolgozna. Még nem tudom, sikerül-e majd egy kis „zsebpenzt” is biztosítani számukra, de azon dolgozom, hogy ez is megvalósuljon. Jó lenne, ha lehetne, mert akkor azt is éreznék, hogy a munkának anyagi ellentételezése is van. De az is lehet, hogy kreditáljuk ezt a foglalkozást, és a növendék az által kap „fizetséget” a munkájáért. Egyszóval pályázik a hallgató, kötünk vele egy szerződést, amely szerint arra a produkcióra ilyen és ilyen próbamenetben ezzel és ezzel a karmesterrel készülni fog, végül pedig fellép a koncerten. Ezeket a koncerteket mindenképpen olyan karmesterekkel szeretnénk meghirdetni, akik a legjobbak, világviszonylatban is. Kikre gondolok? Kocsis Zoltánra, tárgyalunk Fischer Ádámmal, Pinchas Steinberggel, Kobajasi fog jönni hozzánk – tehát valóban a „top” kategória, hogy a gyerekeket elragadja az érzélem, az indulat, s olyan impulzus érje, mint amikor tűzbe tartok egy gyufát, és az lángra lobban.

■ A projektzenekar független lesz a zenekari gyakorlattól, vagy helyettesíteni fogja?

– Nem helyettesítheti, mert az általános zenekari képzés – nevezzük „B” zenekarnak – közben menetrendszerűen zajlik tovább.

Akik a projektzenekarba sikerrel pályáznak, bekerülhetnek egy kivételes művészi helyzetbe, a képességeik okán. Elkötelezik magukat, és helyt kell állniuk. Itt nem lehet megvalósítani azt a lehetőséget, amely a kreditrendszerben adott: ha valaki nem abban a félévben teljesíti az adott tantárgyat, akkor azt az egyetemnek el kell fogadnia. Itt ilyen lehetőség nem lesz. Ez a terv ilyen szempontból is az életet fogja modellezni. Ezeket a koncerteket a Zeneakadémia bérletben meg szeretné hirdetni, hogy növendékeink a produkciókkal a nagyközönség elé léphessenek.

■ Összefügg ez azzal, hogy ősz óta a Zeneakadémia koncertintézmény is?

– Ezt a tervet akkor is megvalósítanám, ha nem lenne ez az új helyzet, amely körülvesz bennünket, mert azt gondolom, hogy ez egyrészt az életre való nevelés, másrészt „az életrevalók nevelése”. Ez szerintem nagyon-nagyon fontos. Aki itt nem tud megfelelni, az később egy magasabb kategóriájú zenekarba sem aspirálhat. Nemcsak hogy nem vennék föl, de még a próbajátékra sem mehetne el. Úgy gondolom, hogy válaszul a mai kihívásokra, a Zeneakadémiának, mint csúcscélkitűzőnek, ezt is nyújtania kell.

■ Akik a projekteken részt vesznek, attól még játszanak majd a „B” zenekarban is?

– Igen. Nekünk ezt többször kell majd nyújtaniunk, válaszként arra a kérdésre, mi az, hogy zenekari muzsikusként, mi az, hogy zenekari képzés, és válaszként arra az állításra, hogy a bolognai szisztémán belül – mert ezt gyakran hallom így: – most „rosszszabb” a képzés. Nem „rosszabb”: egyszerűen más. És nyilvánvalóan, éppen az osztozottság miatt, nem tud pontosan úgy megfelelni a korábbi elvárásainknak, mint az öt éves, osztatlan, egyívű képzés. És most nem is beszéltem arról, milyen más volt a szemlélet harminc évvel ezelőtt, amikor még egy más társadalmi rendszerben, más politikai környezetben éltünk. Azért az egy merőben más világ volt '89 előtt.

■ Abány projekt, annyi koncert és annyi zenekar lesz?

– Igen. Minden egyes produkcióra külön kell majd pályázni, hiszen minden egyes produkciót más karmester tanít be és vezényel majd. Az, hogy mi ezt összerakjuk egy bérletbe, a koncertlátogató kényelmét kívánja szolgálni, az ő választási lehetőségeit gazdagítja.

■ Egy tanéven belül bány projektet hallgatbatunk meg mi, a Zeneakadémia koncertlátogatói?

– Amikor egy új dolgot elindít az ember, egyelőre óvatos. Nem szeretném a projekt-koncerteket dömpingszerűen beindítani, hiszen a gyerekek terhelhetőségét is fel kell mérnünk, és nem akarjuk őket olyan feladatok elé állítani, amelyek teljesíthetetlenek. A Zeneakadémián ugyanis rengetegféle program van: a mesterkurzusoktól kezdve a külföldi utazásokon át a különféle nagyobb kamaraprodukciókig, versenyekre való felkészülésekig. Társintézményekkel szervezett programok is vannak – sorolhatnám. Most, 2014 tavaszán, négy zenekari projekt zajlott egymás mellett. A végén már ott tartottunk, hogy ennyi gyerek az iskolában sincs, nem hogy még válogatni is tudjunk belőlük... Ezért tehát azt gondolom, hogy az első kísérleti évben legbölcsebb félvényként egy-egy projekt-koncertet terveznünk. Ha több is belefér, akkor azt is megpróbáljuk, de az évi kettővel mindenképpen elindulunk. Kocsis Zoltán egyébként már el is vállalta, és egy gyönyörű romantikus esttel lép majd közönség elé az iskola zenekara élén. A másik Kobajasi mester, aki szintén biztosra mondta az igent. Az egyik koncert novemberben lesz, a másik májusban. Kobajasi Beethovent, illetve klasszikus műsort vezényel – tehát arra is igyekszünk figyelni, hogy a stílusok kiegészítsék egymást.

■ Azt hiszem, ebben az interjúban arról is mindenképpen érdemes szót ejtenünk, hogy a Concerto Budapest a Zeneakadémia rezidens zenekara. Mit jelent ez a gyakorlatban?

– Most látszik megvalósulni a Concerto Budapest rezidens zenekari szerepe. Korábban is mindig szó volt róla, de hogy ez milyen formában realizálódjék, eddig nem volt tisztázott. Most viszont a fenntartónk határozottan felvállalta, hogy biztosítja azt a forrást, amelynek segítségével ezt a tervet meg lehet valósítani. A Zeneakadémiának az oktatáshoz kapcsolódó vizsgakoncertjeiben nyújt majd segítséget a Concerto Budapest – gondolok itt az operavizsgákra, áriavizsgákra, karmestervizsgákra, zeneszerzés-vizsgákra –, tehát rengeteg feladat lesz. A zenekarnak azok a sorozatai is, amelyek a Zeneakadémia Nagytermében valósulnak meg, szintén a rezidensi tevékenység részei lesznek.

■ Jelenti-e a rezidens zenekar jelenléte azt is, hogy bizonyos zeneakadémiai növendékek vagy növendékcsoportok alkalmilag, egy-egy hangverseny próbaperiódusára beülnek a Concerto Budapestbe, és ott zenekari gyakorlatot szereznek?

– Ez már régen zajlik, Keller András egyébként itt a házban kamarazenét is tanít, rálátása van a növendékekre, tudja, hogy miből válogathat, és a gyerekek szívesen és szeretettel mennek a Concertóba, mert tudják, hogy jó zenekar, jó szakmai munka folyik ott – tehát ott elsajátíthatják azt a tudást, amelyről korábban ebben a beszélgetésben azt mondtam, hogy csak „helyzetben” megtanulható. Ez a kapcsolat reményeink szerint nagyon jól és kölcsönösségi alapon működhet. Ennek a múltban több formája is ismert volt. Az egyik forma az volt, hogy a zenekar kiségitőként kérte fel a növendékeket, aztán létezett egy olyan forma, amelyet kreditálni tudtunk – például a zeneszerzős növendékeink hangszerelés-tanulmányaihoz szükséges többletmuzsikuskokat Keller tanár úr, velünk előzetesen egyeztetve, a növendékeink közül hívta meg, mi pedig kreditáltuk a szolgáltatást a hallgatóknak. Szeretnénk, ha ez a kapcsolat fennmaradna és harmonikusan működne tovább.

■ A „sima” zenekari gyakorlaton milyen munka folyik, milyen vezetéssel?

– A karmesterképzőnk tanárai vezetik ezt a munkát, illetve Ménesi Gergely, aki nem egészen egy éve kapcsolódott be ebbe a munkába. Hétfőn és szerdán, azaz minden héten kétszer úgynevezett „zenekari sávot” hoztunk létre: abban az intervallumban más kötelező tárgy nem oktatható, annak érdekében, hogy minden hallgatónk jelen lehessen a zenekari gyakorlaton. Ez kettőtől ötig tart, egy szisztematikusan felépített rendszerben. A klasszikus repertoárral kezdik, abban seregnyi fontos tudnivalót elsajátítanak, együtt játékok, vonókezelés stb., és azután fokozatosan épül ki a repertoár a 20. századig. Ezen kívül Vashegyi György tanár úr vezetésével minden tanévben egyszer megvalósul egy projekt, amely a régizene oktatásával foglalkozik, és a teljes Zeneakadémiát fogja át, tehát nemcsak a hangszeres zenekari képzésre terjed ki, hanem az énekesekre és a kórusra is. Terveink között szerepel – az önálló régizene tanszékünk működésétől függetlenül – a régizene alapszinten való, kötelező oktatása is.

■ Jól sejtem, hogy itt nem az autentikus hangszer lesz a döntő, hanem a szemlélet?

– Mindenképpen a gondolkodásmód a fő. Persze az is jó lenne, ha a hegedűsök vagy a fúvósok olykor egy-egy régi hangszert is kézbe vehetnének, de ezt anyagi okokból egyelőre nem tudjuk megvalósítani. A

szemlélet megismerését, az erre vonatkozó tudás megszerzését azonban igen.

■ Mi a véleménye arról az elképzelésről, hogy a hangszeres főtárgy órákba is érdemes beiktatni a zenekari szólamokkal való foglalkozást?

– Mi ezen a téren már egy kicsit előbbre tartunk, erre ugyanis külön tantárgyunk van. Úgy építettük fel az oktatásunkat a bolognai rendszerben, hogy a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemen heti két egész óra főtárgy-oktatás zajlik, ehhez heti egy óra zenekari szólamismeret csatlakozik...

■ ... ez csoportos szólampróbát jelent, vagy egyénileg foglalkoznak a növendékekkel?

– Ez hangszerektől is függ. Vonósok esetében jó, ha többen is részt vesznek a foglalkozáson, és akkor ez egy kis csoportos óra, tehát ott ülnek, mondjuk, nyolcan. A fúvósoknál azonban értelem szerűen nem lehetnek ennyien. Ez mindig testre szabott, de a heti egy óra biztosított. Most azonban e területen is egy újítást szeretnénk bevezetni, szintén a zenekari oktatás megtámogatására, és erről Lakatos György tanár úrral, a fúvós tanszék jelenlegi vezetőjével is tárgyalunk. Beépítenénk a tantervbe egy olyan órát, amelynek célja kifejezetten a fúvós szólamok „összefűzése”. Ez intonációs gyakorlat, amely nélkül szintén nincs előrelépés. Egy dolog, ha valaki magányosan tanulmányozza a fuvola-, vagy a fagott-szólamot, de amikor az a nyolc gyerek ott, a kettes fákkel együtt ül, akkor derül ki, hogyan kell egyszerre indítani az akkordokat, úgy intonálva, hogy a harmóniában a szólam a többiekhez igazodjék, és a végeredmény tiszta legyen. Ez hihetetlen jelentőségű előtanulmánya a zenekari munkának, úgyhogy jövőre ezt is bevezetjük. Azt szeretném tehát, hogy a Zeneakadémián zajló zenekari képzés több lábbon álljon, és több oldalról legyen megtámogatva. Ennek érdekében a májusi szenátusi üléseken órahálót is módosítunk.

■ A Zenekar interjúorozatában a nyilatkozók kivétel nélkül egyetértettek abban, hogy a jó zenekari munka feltétele a kamarazenei szemlélet, illetve abban, hogy valójában maga a zenekari játék is a kamarazene egy fajtája. Befejezésül tehát arra kérem, szóljon néhány szót a Zeneakadémián zajló kamarazene-oktatásról!

– A kamarazene hagyományosan igen erősen jelen van a Zeneakadémia tantervében: az öt év alatt mindvégig kötelező kamarazenét tanulni. Ezen kívül a kamarazene

szabadon választható plusz tantárgyként is felvehető, és az általános kamarazene sáv mellett még vonósnégyes oktatás is működik. Ha valaki szeretne, egy héten akár három vagy négy órát is eltölthet kamarazenéléssel, különböző „csomagokat” véve fel az indexébe. Úgy érzem tehát, hogy a kamarazene a Zeneakadémián nagyon kedvezően van pozicionálva, és kellő mennyiségű időt lehet rá fordítani. Ensemble is működik az iskolában...

■ ...számomra lelkesítő élmény volt novemberben Rácz Zoltán vezényletével A Zeneakadémia Kortárs Zenei Együttesének játéka Steve Reich szerzői estjén. Ennek is van jövője?

– Rácz Zoltán tanár úrral azt beszéltem meg, hogy évente egy nagyobb produkciót mutat majd be A Zeneakadémia Kortárs Zenei Együttese.

■ A kamarazenei tanszéken zajló munkában dolgozó csoportok szintén bekerülnek a Zeneakadémia koncertkinálataiba?

– Természetesen, sőt nem csak a miénkbe, mert rengeteg kamarazenei produkciót kérnek tőlünk különböző külső eseményekre – olyannyira így van ez, hogy lassan már nem tudunk eleget tenni a kéréseknek, annyi van belőlük, és olyan keresettek a növendékeink kamarazenei formációi. Emellett rengeteg kamarazenei versenyen indulnak – tegyük hozzá: ezeket rendszerint meg is nyerik. Nagy büszkeség ez nekünk! És persze weineri hagyomány. Tradicionálisan a kamarazene tanszék tanárai elsősorban a zongorás–vonós kamarazeneből építkeznek. Ha fúvós csatlakozik, akkor előfordul, hogy a fúvós tanszékéről „tanít át” tanár, segítve a munkát, vagy egy billentyűs tanár tanítja a csoportot – de mindenképpen az együttműködés a döntő. A tisztán fúvós kamarazene – fúvósötös, fúvós együttes – a fúvósokhoz van pozicionálva, de hát ez értelem szerű is, hiszen ők értenek ehhez leginkább. Hóna Gusztáv tanár úr, Balogh Sándor tanár úr – és persze más neveket is sorolhatnék. Ők foglalkoznak a tisztán fúvós együttesekkel. De a kamarazeneben minden összeállítás előfordul. Minden területen olyan kollégák állnak rendelkezésünkre, akik egész életükben ezt művelték, és kellő pódiumgyakorlattal is rendelkeznek. Most úgy hívjuk ezt a csoportosulást, hogy Kamarazenei Műhely, és a vezetője Keller András tanár úr.

Csengery Kristóf

Zenekari muzsikus-utánpótlás Németországban

A próbajáték és előkészületei diákszemmel

A zenekarok szeretik a sikertelen meghallgatások felelősségét az oktatási intézményekre és a pályázókra hárítani, és az előbbieket elégtelen felkészítéssel, utóbbiakat pedig felületességgel vádolni. De hogyan látják a diákok a zenekari képzést és a próbajátékok folyamatát?

Nagy öröm, ha valakinek sikerül a próbajáték. A zenekari pályára készülő diákoknak azonban gyakrabban van részük kudarcban. A próbajáték mérföldkő minden zenekari zenésznek készülő fiatal életében, hiszen ezen múlik, hogy teljesülhet-e vágya. A zenekari zenésznek Németországban ugyanis nagyobb presztízse van, mint a szabadúszóknak. A zenekarok korábban gyakran fogalmazták meg vádként, hogy a pályázók nem elég felkészültek. Jelen cikk szerzője annak járt utána, hogyan látják a diákok ezt az összetett kérdéskört: Hogyan zajlik a felkészülés a felsőoktatásban? Hogyan él meg a diákok saját próbajátékukat, illetve társaikét? Mi jelenti számukra a legnagyobb akadályt a próbajáték megnyerésében?

A szerző arra kérte különböző német zenei főiskolák és egyetemek kiválasztott docenseit és professzorait, hogy keressék meg azokat a diákokat, akik zenekari pályára készülnek, vagy nemrég kaptak állást egy zenekarnál. A kiválasztott vonósok és fúvósok száma közel azonos volt. A docensek egy 15 kérdést tartalmazó és kiegészítő válaszokra is lehetőséget adó kérdőívet kaptak, amelyet továbbítottak tanítványaiknak, illetve kollégáiknak azzal a kéréssel, hogy továbbítsák osztályaiknak. Külön érdekesség a visszajelzések kapcsán, hogy csak egy diák volt hajlandó nyíltan beszélni a kérdésről, a többiek azzal az érveléssel kívántak névtelenül maradni, hogy nem szeretnék veszélyeztetni karrierlehetőségeiket, illetve csökkenteni a meghívásos alapú meghallgatásokon való részvételük esélyét. Ezért tanáraiknak nem e-mailben, hanem névtelenül, postálada útján, illetve a cikk szerzőjének az e célból létrehozott névtelen e-mail címről küldték meg válaszaikat. A professzorok is felhívták a figyelmet a téma érzékenységre, és ragaszkodtak hozzá, hogy ne érhesse hátrány

a diákokat a kérdőív megválaszolása kapcsán. A becslések szerint összesen 50–80 diákot vontak be az anonim felmérésbe, a kitöltött és visszaküldött kérdőívek száma mindössze 12 volt.

A megkérdezett diákok elmondták, hogy legalább a harmadik, de legkésőbb a negyedik félévtől tanulnak zenekari állásokat. Miután ez az alapképzés során történik, feltehető, hogy a docenseknek körülbelül egy évre van szükségük ahhoz, hogy a diákokat technikailag és zeneileg felkészítsék a zenekari zenélés követelményeire, és kiiktassák az esetleges „gyermekbetegségeket”. Egy előtanulmányokat folytató diák már a rendes képzés előtt foglalkozott zenekari állásokkal. A konkrét próbajáték-versenyművekkel kapcsolatos tanulmányokra pedig akár már előbb is sor kerülhet: két diáknak már a második félévben, a tényleges zenekari tanulmányok előtt szerepelt a tanrendjében. A mesterképzésben részt vevő diákok esetében pedig kezdettől fogva a tanrend része a zenekari állások oktatása.

A kérdőívre adott válaszok az oktatás szervezéséről is tájékoztatást nyújtanak. „A harmadik félévtől kezdve foglalkozunk a zenekari állásokkal és próbajáték-versenyművekkel: részletesen kutatjuk a zeneművek hátterét, ami magába foglalja a zeneszerző és a mű keletkezésének megismerését, valamint a különböző zenekari állások változatainak meghallgatását a zenei környezet és a különböző interpretációk megismerése érdekében” – válaszolta egy diák, és a tizenkét válaszadóból nyolc ugyanerről a pedagógiai gyakorlatról számolt be. A zenekari állások oktatásának sűrűsége azonban eltérő. A tizenkettőből kilencnek biztosított a rendszeres oktatás, egyikük szerint „inkább rendszertelenül” biztosítják ezt a fajta oktatást, ketten pedig „hol több, hol kevesebb” alkalommal járnak ilyen képzésre.

Egy diák szerint azonban „ha kevesebb is az ilyen oktatás, a tanulmányaink egésze során folyamatosan tanulunk zenekari állásokat”. Ketten arról számoltak be, hogy ha szükségesnek tartják, a próbajáték előtt minden további nélkül kérhetnek kiegészítő órákat, akkor is, ha ez a docens számára túlórát jelent. Függetlenül attól, hogy a zenekari állások oktatása a főszakot oktató tanár, vagy az e célból alkalmazott docens, vagy mindkettőjük részvételével folyik, a diákok minden esetben azt választották, úgy érzik, megfelelő felkészítést kaptak a próbajátékon való részvételre.

A felsőoktatási képzés során – osztályon belül, illetve külön szakcsoportokban – rendszeresen sor kerül a próbajáték tréningjére. Csak két diák nem vett még ilyen részt, és egyikük szerint „a fúvósoknak rendszeresen van ilyen, nekünk vonósoknak nincs”. A megkérdezettek beszámoltak arról is, hogy mentális tréningek szervezésére is sor szokott kerülni. Ennek hatékonysága tekintetében azonban igen eltérő válaszokat adtak: „nem hasznos számomra”, „járjon, aki úgy érzi, hogy szüksége van rá”, „igen, minden bizonnyal segítséget jelenthet, azonban ne gondoljuk azt, hogy ettől majd kevesebbet kell gyakorolni, vagy könnyebb lesz a munka”.

A felsőoktatási képzésen kívüli lehetőségekkel kapcsolatosan is eltérőek a vélemények. Van, aki semleges hangnemben számolt be arról, hogy részt vett egy kurzuson, mert rosszul sikerült a próbajátéka, és van, akinek kifejezetten jó tapasztalatokat sikerült szerezni: „A docensem ajánlására részt vettem a Bajor Állami Zenekar próbajátékra felkészítő tréningjén. Mindenkinek csak ajánlani tudom.” Megint mások kategorikusan elutasítják az ilyen lehetőségeket: „Alapvetően az a véleményem, hogy a próbajátékot nem lehet megjátszani.” Mégis vannak diákok, akik maguknak szerveznek próbameghallgatásokat, és egymásnak játszanak.

Az ifjúsági zenekarokban játszó fiatalok abban a hitben kezdik meg a képzést, hogy előbb-utóbb találnak maguknak állást. Az idősebb diákok és az általuk megélt tapasztalatok azonban hamar visszarántják őket a

földre. Milyen hatással vannak a negatív tapasztalatok a próbajátékhoz való hozzáállásukra? „Én demotiválónak érzem, hiszen az osztályunkból szinte senki nem nyert még próbajátékot. Akkor miért pont nekem sikerülne?” Egy másik diákot azonban éppen a többiek kudarcai motiválják arra, hogy a legjobbat hozza ki magából. Összességében azonban elmondható, hogy a diákok többnyire egészséges távolságot tartanak mások élménybeszámolóival szemben.

A tanulmányok előrehaladtával a diákok számára egyre „nyomasztóbbá” válik saját próbajátékuk gondolata. A „folyamat leszabályozottságára” az önálló alkotói lehetőségek akadályként tekintenek, illetve úgy érzik, a rendelkezésükre álló pár perc nem elegendő ahhoz, hogy megmutassák tudásukat. Az idő múlásával az egész folyamat egyre nehezebbé válik. „A zene és maga a zenemű teljesen háttérbe szorul, az ember csak a szigorúan előírt sémákat gyakorolja, mert azt sulykolják belé, hogy úgy a jó. Egy idő után már képtelenség megfelelő távolságot tartani” – írta az egyik diák. Egy másik vélemény szerint: „A zenekari állásokat nehezebbnek állítják be, mint amilyenek. A feladat nem nehezebb, csak a perfekcionizmusom növekszik”. Egy önkritikus diák pedig azt mondja: „A zenekari állások misztifikálását mindenki magában alakítja ki”. Kettőn azonban azon a véleményen van-

nak, hogy a zenekari állások nehézségét sokan alulértékelik, és felületesen készülnek fel belőlük.

A megkérdezettek elsősorban gyakornoki állásokra vagy akadémistának szoktak pályázni, mondván: „másra úgysem kapnék meghívást”. Mások kezdetről fogva minden pályázatra jelentkeznek. 10 válaszadó egyeztetet a pályázatról főszakának vezető tanárával, egy pedig csak olyan helyre pályázik, amelyet docense ajánl neki. Csak egy diák válaszolta azt, hogy teljesen egyedül hozza meg döntéseit. Aki már töltött be gyakornoki vagy segédállást, kritikusan tekint a pályázatokra. Bizonyos szintű szakmai tapasztalat után már nem a „mindegy melyik, csak zenekar legyen” alapon pályáznak. „Csak olyan állást pályázok meg, amelyhez személyesen is kötődöm, illetve olyan helyre, ahol szívesen élnék és dolgoznék” – mondja egy mesterképzésben részt vevő diák. „Olyan helyre pályázom, ahol van is reális esélyem, tehát nem a Berliini Filharmonikusoknál” – mondja egy másik. A meghívásos módszert általánosságban problémásnak tartják: akinek nem volt gyakornoki állása és akadémista sem volt, esélye sincs. A szabadúszóként szerzett zenekari tapasztalat az elmondások szerint nem számít előnynek.

A kérdőívek kiértékelése alapján összességében arra végkövetkeztetésre jutunk, hogy

a diákok nagy felelősségtudattal gondolkodnak a próbajátékról. Tudatában vannak annak, ha tudásuk esetlegesen nem felel meg az elvárásoknak, ezért vállalják a mentális felkészülést, és a gyakorlás terén is készek a változtatásra. A docensek támogatását elegendőnek tartják, és rendszeresen igénybe is veszik. A megkérdezettek mind egyetértenek abban, hogy vannak olyan buktatók, amelyekért nem ők a felelősök, és amelyekben nem tudnak változtatni. Ilyen például a zenekarok meghívásos rendszere, pedig leghőbb vágyaik egyike, hogy „egyáltalán lehetőségem legyen arra, hogy játszassak nekik”.

Minden válaszadó kritikát fogalmazott meg a pályázókkal szemben tanúsított nem éppen tiszteletteljes bánásmóddal és a próbajátékok rossz szerveztségével kapcsolatosan, és a következő kéréseket fogalmazták meg a zenekarokkal szemben: jobb előkészületi lehetőségek, gyakorlottabb korrepetitorok, semleges, barátságos és igazságos bánásmód a pályázókkal szemben. Összességében tehát úgy tűnik, nem az elégtelen képzés vagy a pályázók felkészületlensége a probléma gyökere, hanem a zenekarok zavaró kommunikációja, amely lehetetlené teszi a zene alapvető feltétele, a harmónia kialakulását.

(Sandra Sinsch – Das Orchester 14/02)

A professzorok szerint nincsenek hiányosságok a német zenekari zenészek képzésében

A zenekarok kemény kritikával illetik a főiskolákat és egyetemeket a próbajátékra való felkészítéssel kapcsolatosan. A professzorok és docensek az alábbiakban betekintés nyújtanak képzési gyakorlatukba.

A zenekarok, a felsőfokú zenei képzést nyújtó intézmények és az utánpótlás-zenekarok egyfajta szimbiózist alkotnak, egyik sem létezhet a másik nélkül. Az elmúlt években azonban megbomlott az egyensúly főként a zenekarok és a felsőoktatási intézmények között. Utóbbiakat gyakran éri a vád, hogy elsősorban szólistákat képeznek – főként a vonósok esetében –, és túl kevés figyelmet szentelnek a zenekari képzésnek. Bizonyos zenekari státuszok betöltéséhez ezért a mai napig nagyon sok próbajáték szükséges. Más státuszokat pedig katapultülésnek tartanak: ha sikerült is megszerezni, a zenész nem számíthat rá, hogy sikeresen letölti majd a próbaévet.

A frusztráció egyre erősödik mindkét oldalon. A zenekarok a pályázók kompetenciáját és ezáltal a képzési rendszert kérdőjelezzik meg, a professzorok pedig úgy érzik, jogtalanul éri őket vád. A két fél közötti konstruktív párbeszéd létrejöttét és a helyzet javulását célzó platform létrehozása több szempontból is problematikus. Egyrészt egy intézmény képviselője nem tudja egy-maga képviselni a különböző osztályok sokféleségét és az egyes hangszercsoportok speciális igényeit. Másrészt a nyílt vitát vállaló professzorok többnyire elutasítják a kritikát, és egyetemi pozíciójukból tesznek javaslatokat a zenekaroknak, hogyan javíthatnának kiválasztási folyamataikon.

A jelen cikk kapcsán megkérdezett professzorok és docensek – akik azonos arányban képviselik a vonósokat, fúvósokat és ütősokeket – kevés kivétellel jobban szerették volna, hogy név szerint ne említsük őket.

Az egyenlőség jegyében így minden megkérdezett anonim maradt. Az első kérdés arra irányult, a képzés mely szakaszában kezdődik a zenekari állásokra és a próbajáték-versenyművekre történő felkészülés. „Rendszeresen a második félévtől, különleges tehetségű tanítvány esetén akár már az elsőben is. A zenekari állások és más repertoárok aránya 50–50%” – válaszolta egy ütős professzor. Fúvós kollégájának válasza szintén a korán megkezdett oktatási gyakorlatot igazolja: „Az első félévtől egyedi oktatás keretében készülünk minden diákkal a próbajáték-versenyművek és a zenekari állások elsajátítására. Emellett a diákok a docenssel közösen is gyakorolnak és játszószák a szólamokat, valamint kétszer egy évben megrendezett próbajátékra is sor kerül, amelyben nekem csak tanácsadói szerep jut, a diákok maguk döntenek társaik előadásának sikeréről. Oktatói munkám

harmadik részét pedig a zenekari képzés teszi ki.”

Az általános elképzelés ellenére a vonósoknál sem ritka, hogy korán megkezdik a felkészülést. „Az alap- és a mesterképzés művészi képzésének keretében általában az első félévtől adok zenekari órákat. Természetesen vannak időszakok, például amikor előadásokra készülünk, hogy nagyobb hangsúlyt fektetnek más repertoárokra. Ha pedig hangszerttechnikai átállásokra van szükség, előfordul, hogy később kezdem el tanítani a zenekari állásokat. A klasszikus próbajáték-versenyművekből történő felkészülés csak az alapképzés második félévében kezdődik, az úgynevezett nagy próbajáték-versenyművek több érettséget és nagyobb technikai tudást igényelnek, ezért ezekkel később foglalkozom. A próbajátékkal kapcsolatos tréning a főtárgy oktatásának 40 százalékát teszi ki. Ha a diák a kiegészítő tanulmányok keretében a zenekart választja főtárgynak, a próbajátékokra történő felkészítés a tanulmányok 100 százalékát teszik ki” – mondta el egy docens saját oktatási gyakorlatáról.

Egy másik, rendkívül tapasztalt vonós kolléga azonban egy másik aspektusra világít rá: „Egy fiatal, tehetséges és jól dolgozó ember nálam és kollégáimnál természetesen elsősorban a hangszerén történő zenélést sajátítja el. A próbajátékot az nyeri, aki technikailag, zeneileg és a stílus terén is a legjobbat nyújtja. Így mindenki, aki rendelkezik ezzel a tudáshalmazzal, képes megnyerni egy próbajátékot. Sok diákom már az első vagy a második próbajáték után kapott állást, másoknak ehhez 15–20 alkalomra volt szükségük. Az én meglátásom szerint tehát nincs ellentét a zenekari és a szóló zenész képzése között.”

Mindezek a kijelentések ellentmondanak a felsőoktatást érő vádnak, amely szerint a képzés nem elég gyakorlatorientált. „A kritika bizonyos pontokon jogos lehet, az én tanítási gyakorlatomra azonban nem érvényes” – állította egy docens. Leginkább a fűvósok ellenkezik azzal, hogy túl keveset foglalkoznának a próbajátékokra való felkészüléssel. Az osztályon belüli próbajátékokra felkészítő tréningek minden hangszer esetében napirenden vannak, és a különböző szakcsoportok is rendszeresen biztosítanak alkalmat a zenekari állások előadására. Egy professzor hiányolja azonban, hogy a korábbi gyakorlattal ellentétben a szakcsoportok már nem szerveznek próbajátékokra felkészítő tréningeket. A fellépések gyakorlatát általánosan az osztályok feladatának tartják.

„Nagyon is értem, miről szól ez a vád. Én magam is igyekszem gyakorlati és célirányos zenekari képzést nyújtani. A zenekarom által szervezett próbajátékok során gyakran tapasztalom, hogy a versenyművek két fordulója általában jól sikerül, de a zenekari állások gyengén előkészítettek” – véli egy docens, aki oktatói munkája mellett egy zenekar tagja is. Egy kollégája azonban nagyon másként látja a helyzetet: „Egy jó hegedűs számára nem jelent különösebb nehézséget 10-20 zenekari állásból felkészülni; ez ugyanolyan, mint a szóló repertoár megtanulása.”

A „zenekari nevelés” egy újra és újra felmerülő központi kérdés, és napjainkban már indulnak speciális előkészítő kurzusok is. Képesek azonban a felsőoktatási intézmények egyedül megoldani ezt a problémát? „Szakmai tapasztalatot csak munkával lehet szerezni. Senki sem várhatja, hogy egy diák úgy zenéljen, mint egy zenekari zenész, aki évek óta űzi a szakmát. A Berlini Filharmonikusok zenekari akadémiáján, amely a legjobb oktatási intézmények közé tartozik, zenekari oktatás is folyik. A rádiózenekarok is kiváló képzést nyújtanak akadémisták és gyakornokok számára. A kisebb zenekarokban azonban továbbra is gyakran csupán olcsó munkaerőként használják a gyakornokokat” – mondta el egy professzor, aki szerint a zenekari zenészek kineveléséhez a diákok önálló kezdeményezőkézsége is szükséges. „Nem én neveltem a diákjaimat zenekari zenészé, ők maguk váltak azzá az ifjúsági zenekarokban, az Ifjú Német Filharmoniciánál vagy a Gustav Mahler Ifjúsági zenekarnál. Az alkalmi munkák is zenekari tapasztalatnak számítanak. Vannak, akik minden próbajátékot meg tudnak nyerni, a zenekarban mégis kudarcot vallanak, mert nem képesek beilleszkedni, önmagukat alárendelni. A megfelelő kamarazenei oktatás alkalmat biztosíthatna e képesség gyakorlásához. A felsőoktatásban azonban erre nincs mindenhol lehetőség.”

A docensek nagy gondot fordítanak arra, hogy nem misztifikálják túl a zenekari állásokat. „A zenekari zenészek képzése során alapvetően a próbajáték anyagára és a megfelelő versenyműre összpontosítunk. Ez egyértelmű” – mondta el egy professzor, aki szerint a követelmények tartományonként eltérőek. Németországban az ismert zenekari állások alapján, külföldön inkább a virtuozitás és a mennyiség alapján történik az értékelés. Olaszországban a próbajáték akár százalékos arányú anyagot is magába foglalhat.

A megkérdezettek többsége több tíz éves tapasztalattal rendelkezik a felsőoktatásban. Hogyan élik meg ők a próbajátékok terén tapasztalható változásokat? „A próbajátékok száma és követelményrendszere véleményem szerint nem változott. Kétségtelen, hogy napjainkban már nehezebb állást találni, mert mind külföldről, mind belföldről több pályázó érkezik” – válaszolta egy docens. Szigorúbb követelményeket kollégája sem lát, csak erősebb versenyt: „Miután minden pályázó kiváló felkészültséggel érkezik a próbajátékokra, a zenekaroknak napjainkban sokkal inkább lehetőségük van ízlés alapján dönteni, hiszen technikai-zenei szempontú kiválasztásra jórészt nem kerül sor.” Egy másik, régóta zenekari zenészként dolgozó professzor szerint a pályázókkal szemben támasztott követelmények néhány év alatt jelentősen megnövekedtek. Tapasztalt vonós kollégája is osztja a véleményét: „A helyzet ma egészen más, mint 30 évvel ezelőtt. Ma egy státuszra akár 200 pályázó is jelentkezik.” Egy docens véleménye szerint a pályázók átlagéletkora is mintegy 4–5 évvel megnövekedett, ami további kérdéseket vet fel. A sok zenekarnál tapasztalt döntésképtelenség és a pályázók által teljesítendő próbajátékok számának növekedése miatt kitolódik a korhatár? Vagy olyan mértékben megnövekedtek a követelmények, hogy a képzés szükségszerűen tovább kell, hogy tartson? A diákok inkább tovább maradnak a tandíjköteles oktatási intézményekben, mert beiratkozott diákként még mindig könnyebben kaphatnak meghívást, mint szabadúszóként? „Az én válaszom milderre az, hogy minden diákomat felkészítem oktatói és szabadúszói tevékenységre is, így kevésbé érzik erősnek a nyomást, hogy mindenképp zenekari státuszt szerezzenek, hiszen létezik más módja is a zenélésnek” – mondta el egy professzor. „Az utóbbi időben jelentősen csökkent a diákok körében azok száma, akik szerint próbajátékkal zenekari státuszhoz lehet jutni” – állítja egy docens. Ami pedig a diákok beszámolóin keresztül az emberi hozzáállással kapcsolatosan eljut az oktatási intézményekbe, az minden, csak nem örvendetes. Az egyik tanár szerint a próbajátékokon részt vevő diákok többnyire arrogáns és leereszkedő viselkedéssel szembesülnek. Nem feltétlenül pozitív az sem, ha a zenekari tagok beleavatkoznak a folyamatba. Egy diák, aki a próbajáték előtt a zenekar egyik zenésztől vett órákat, a tőle kapott tanácsot megfogadva a „lehető legvisszafogottabban” viselkedett. A természetesen sikertelen meghallgatáson azt mondták neki, ha

így játszik, soha nem kap zenekari státusz. Amikor pedig professzora biztatására saját magát adta a próbajátékon, el is nyerte az állást. Sok diák érzi kettős csapdának, hogy azáltal, hogy a próbajátékon nem lehet ön-

maga, nem érhet el sikert, ugyanakkor, ha a zenekar ízlése szerint adja elő magát, azt mondják, nincs egyénisége. „Lélekből kell játszani és nem idomított madárként” – fogalmazta meg Carl Philipp Emanuel Bach a

lényegét. Ideje tehát az oktatók és a zenekarok közötti párbeszédet újragondolni, hogy képesek legyenek egyenrangú partnereként egymással tárgyalni.

(Sandra Sinsch – Das Orchester 14/02)

Próbajáték, próbaév

A korok változnak, de a problémák állandóak – a próbajátékot illetően is.

A kérdés az, hogyan lehetne optimalizálni a folyamatot. Sandra Sinsch és Marco

Frei a pályázók és a zenekarok szemszögéből megírt összefoglalóból azonos

és eltérő vélemények is kiolvashatók, amelyek rámutatnak arra, milyen nehéz

feladat a tökéletes próbajáték-folyamat bemutatása – már ha létezik ilyen.

1. rész

(Sandra Sinsch – Das Orchester 14/02)

Aki figyelemmel követi az Orchester hirdetési rovatát, annak feltűnhet, hogy számos zenekar jelentet meg rendszeresen, többnyire már a kötelező próbaév letelte előtt, álláshirdetéseket. Még inkább jellemző jelenség, hogy pályázóknak nem sikerül még a próbajáték első három körét sem teljesíteni, ami folyamatosan újabb kiírásokat tesz szükségessé. Ez pedig mindkét oldalon frusztrációhoz vezet. A zenekaroknál azért, mert nem tudnak a sok-sok pályázó közül megfelelőt találni. A pályázóknál pedig azért, mert a zenészekre nem jellemző, hogy túlértékelnék (inkább alulértékelik) önmagukat, éppen ezért sokan nem értik, hogy kiváló teljesítményük ellenére miért nem járnak mégsem sikerrel. A sok megmagyarázhatatlan kudarc rombolja művészi öntudatukat, miközben az utazási és szállásköltségek nem kis mértékben terhelik amúgy is szűk pénztárcájukat.

Már az eredménynek számít, ha sikerül odáig eljutni, hogy több körre is sor kerül. Sok esetben már az első kör után megszakad a folyamat. Ennek egyik oka az lehet, hogy a zenekar szavazati joggal bíró tagjainak egymással ellentétes elvárásai és igényei gátolják a döntéshozást, és miután a történet újra és újra megismétlődik, ez kivételül a pályázók játékára is, hiszen ha valaki, aki ugyan még csak először pályázik az adott zenekarhoz, mégis tudja, hogy előtte már öt alkalommal sikertelenül zárult a próbajáték, könnyen veszi el a hitét abban, hogy éppen neki sikerülne.

A próbajátékok világa túltelített. A meghívott 20-30 pályázó, néhány kivételtől elte-

kintve, megközelítően azonos, magas színvonalon adja elő a kötelező versenydarabokat. A klasszikus bakik kivételével lényegében véve nincs mi alapján kirostálni őket. A pályázók teljesítményének az első kört követő megvitatása éppen ezért könnyen parttalaná válik. Az igencsak kifinomult fülek kritikája többnyire csak a „mérhető” paramétereket, intonációt, ritmust, frazírozást és artikulációt érinti, és a tanácstalanná váló, ellentétekkel teli zenekar végül idő előtti berekeszti a próbajáték folyamatát.

Gyakran teljesen figyelmen kívül hagyják a korrepetitor szerepét. A gyenge zongorakísérek sok esetben következetesen figyelmen kívül hagyják a módosítójeleket, előzetes egyeztetés ellenére sem tartják a tempót, és előfordul, hogy a zongorista egyáltalán nem ismeri a darabot. Történt már olyan eset, amikor éppen emiatt kellett félbehagyni a próbajátékot, vagy a pályázók kíséret nélkül játszották el a darabot.

Ha pedig az első kör után csak egy pályázó marad talpon, az komoly problémák elé állítja zenekart. A próbajáték folyamata megszakadhat ugyanis amiatt is, ha nincs összehasonlítási alap. Jogos azonban a kérdés, hogy a hozzáértő szakemberek miért nem képesek a zenei teljesítményt önmagában megítélni.

Szintén vita tárgyát képezi, hogy ki mikortól szólhat bele a döntési folyamatba. A zenekari állást is betöltő professzorok bizonyára tapasztalták már, hogy a próbajáték tökéletes alkalmat nyújt a zenekar „hátsó soraiban” folyó események megismerésére. A szölistaként soha nem játszó kollégák egyszerűen szölistához illő csúcsteljesítményt várnak el a tutti állásra pályázó zenészeketől. A zenekar tagjai közötti ellen-

tétek szintén kihatnak a pályázók értékelésére is. Ahol egy zenész csak azért szavaz valaki ellen, mert az utált kolléga rá szavazott, ott csak vesztesek lehetnek. A titkos szavazás és a pályázókról alkotott vélemények megvitatásának megtiltása megoldást jelenthetne erre a problémára. Miután az adott hangszeres csoportnak kell majd a pályázóval együtt dolgoznia, igencsak elgondolkodtató, ha a zenekar az egész csoport véleménye ellenére nem enged tovább egy pályázót. Egy docens javaslata szerint a zenekar csak az utolsó körben kapna beleszólásra jogot, és a csoporttal közösen folytatott konstruktív vita keretében mondhatna véleményt a pályázókról.

Fontos lenne a pályázóknak szabad darabválasztást biztosítani. Tényleg mindig csak Mozart, Stamitz és Haydn darabjait lehet játszani? Vannak zenekarok, amelyek a romantikus versenyművel kezdenek, és csak a második körben kérnek klasszikus darabot. A rugalmas műválasztás lehetővé tenné, hogy a pályázók jobban megmutathassák művészi énjüket, ami a zenekar számára is csak hasznos lehet a kiválasztási folyamat során. Minden pályázónak lehetőséget kellene továbbá biztosítani arra, hogy eljátszhassa minden kör darabjait. Ily módon megmutatkozhatnának erősségei és gyengeségei egyaránt, és elkerülhető lenne, hogy a próbajátékot egy személy – többnyire a hangversenymester – kérésére berekesszék.

Vannak, akik még messzebb mennek, és az adott régió zenekarainak hangversenymestereiből, szólamvezetőiből és szólistáiból álló, független próbajáték-bizottságok létrehozását javasolják. A zsűri által kiválasztott pályázókat pedig elosztanák a megüresedett helyvel rendelkező zenekarok között. Így szerencsés esetben egy próbajáték során több zenekari állás is betölthetővé válna. Az egyéves próbaidőszak rendszere mindemellett változatlan maradna, és ha egy év alatt nem sikerül a zenekarnak és a zenésznek összeszoknia, elválnak útjaik. Miután a diákok egyre gyakrabban hangoztatják, hogy a próbajátékokra majdhogynem lehetetlenség meghívást kapni, ezt a

módszert át lehetne vinni a felsőoktatási intézményekbe is: tartományonként és régióként évente egy alkalommal független, oktatási tevékenységet nem folytató tagokból álló bizottság hallgatná meg a próbajátékra legalkalmasabb korban lévő diákokat. A próbajáték koncepciójának megfelelő eljárás során a pályázók különböző kategóriákban ajánlóleveleket szerezhetnének, amelyekből a meghívásos rendszert alkalmazó zenekarok számára nyilvánvalóvá válna, hogy a pályázó rendelkezik-e a szükséges tudással és képességekkel. Ezzel megelőzhető lenne, hogy egy nagy létszámú zenekarban elvárt teljesítményre képes pályázó csak azért ne jusson el egy nagyobb zenekarhoz meghallgatásra, mert eddig csak ifjúsági zenekarban szerzett tapasztalattal rendelkezik. Azoknak a zenekaroknak, amelyek partnerek lennének egy ilyen rendszer létrehozásában, ténylegesen meg is kellene hívniuk az adott pályázókat. Mindemellett a koncepció anyagi vonzata is átlátható keretek között mozogna.

Rendszeresen felmerül az Ifjú Német Filharmoniónál alkalmazott ún. „kamarazenei kör” bevezetésének kérdése is. Ebben a körben a pályázó megmutathatja, milyen képességekkel bír az összjáték terén. A „zenekari kör” is hasznos lehetne, akárcsak a külföldi zenekaroknál ismert „trial period”, amelynek során a pályázók esetlegesen munkaszerződéssel záruló projekteken vesznek részt. Ennek változata az egyéves időszak során projektszerűen folytatott közös munka, amelyen akár három kiválasztott pályázó is részt vehet, és amely szintén munkaszerződéssel zárulhat. Ebben az esetben természetesen az egyéves próba-időre már nem kerül sor. Egyesek számára problémát jelent az is, hogy próbajáték formális követelményei zenekarról zenekarra változnak. Ez valóban okozhat nehézségeket, azonban a sokszínűség előnyt is jelenthet az eltérő karakterű zenészek számára.

A viták egyik központi kérdése továbbra is a függöny mögött zajló próbajáték, amelyet csekély számú ellenző mellett a többség kívánatosnak tart az objektivitás érdekében. A függöny azonban abszurd helyzeteket is teremthet. Előfordul, hogy szokatlanul sok pályázó kerül be a második körbe, és a vezetőség természetesen azt reméli, hogy az általuk támogatott személy is köztük van. Ha mégsem, akkor a próbajátékot átlátszó kifogásokkal felfüggesztik, és ez mindaddig így folytatódik, amíg a preferált személy nem képes felmutatni a szükséges teljesítményt. Ilyen esetben bátor és korrekt dolog lenne, ha a preferált személynek azonnal

felajánlanák az állást, és nem rabolnák a többi pályázó idejét.

Általánosságban elmondható továbbá, hogy hasznos lenne, ha a zenekarok elgondolkodnának a pályázókkal szembeni, sokak által kritizált bánásmódjukról. Aki úgy érzi, hogy fölérendelt szerepét barátságtalan, hideg és fölényes viselkedéssel kell kimutatnia, az magáról és nem a próbajátékon részt vevő pályázó személyiségéről és teljesítményéről állít ki bizonyítványt. A pályázó pedig lehet, hogy jobban is jár, ha nem nyer, és nem kell ilyen közegben dolgoznia.

2. rész

(Marco Frei –Das Orchester 14/02)

Legalább Albert Einstein óta tudjuk, hogy minden relatív – és ez igaz a próbajáték és a próbaév értelméről, illetve értelmetlenségéről folytatott viták kapcsán is. Michael Weiss, a Münchener Kamarazeneke (MKO) csellistája és elnökségi tagja szerint „a próbajáték a legrosszabb módja a pályázók közötti választásnak, de sajnos nincs jobb.” Hasonló véleményen van Hanno Simons, a Bajor Rádió Szimfonikus Zenekarának (BR) második szóloccsellistája, aki szerint a zenekaránál alkalmazott módszer a rossz módszerek közül az egyik legjobb.

A próbajáték és a próbaév részletei tekintetében sok esetben eltérőek a vélemények a pályázók és a zenekarok között. A pályázók részéről érkeznek érthető, ugyanakkor végig nem gondolt felvetések is, amelyeknek nincs reális alapjuk, és amelyek nehezen összeegyeztethetők a zenekarok mindennapjaival. A folyamat javítására irányuló felvetések közül a legproblematisabb az „anonimabb és objektívebb” eljárást lehetővé tevő vizsgabizottság, amely kiutalná a pályázókat a megüresedett zenekari állásokba. A zenekari zenészek egyöntetű véleménye ezzel kapcsolatban az, hogy ez „butaság”. Németországban nemzetközi szinten is sok fajta, különböző művészi és hangzásbeli jellegzetességekkel bíró zenekar működik. Minden zenekarnak másra van szüksége, és minden zenekar mást keres.

„Egy ilyen vizsgabizottság egy masszát hozna létre, amely megszüntetné ezt a sokszínűséget” – fogalmaz Nina Zedler, az MKO hegedűse és elnökségi tagja. Hanno Simons emellett utal arra is, hogy a pályázók számára is pozitív lehet, ha az egész zenekar találkozhat az „újakkal”, és nem csak kiutalják őket. Így összegzi véleményét: „A pályázó számára is sokkal jobb, ha a zenekar tagjainak többsége választja ki”, már csak azért

is, mert a zenekarra „ráerőltetett jelöltekre” erőteljesebb közösségi nyomás is hárul.

Az anonimitással kapcsolatos kérdés a függöny is. A BR és az MKO esetében – annak előnye ellenére – nem szokás függöny mögött játszani, hiszen a pályázóhoz hozzátartozik az általa keltett összbemutató is. A pályázók azt is kéri, hogy ne kézfeltartásos szavazással döntsön a zenekar, és ne legyenek közös megbeszélések, viták, hogy a kollégák ne tudják egymást befolyásolni. A zenészek azonban úgy vélik, a „kézfeltartásos szavazás régi, bevált szokás”, és ritkán fordul elő, hogy a kollégák hagyják magukat befolyásolni. Ha pedig igen, akkor is: „alapvetően nem tartom rossznak, ha valaki kikéri kollégái véleményét, és elmondja nekik a sajátját” – fűzi hozzá Michael Weiss. „Mindig van olyan kritérium vagy olyan szempont, amely az embernek magának nem jutott volna eszébe. Ez még nem jelenti azt, hogy döntésképtelenek vagyunk, éppen ellenkezőleg, még inkább képesek leszünk önállóan, felelősséggel dönteni, ha arra kerül sor. Nálunk a próbajáték egyik célja éppen az, hogy a zenekar formálódjon, hogy újra és újra megfogalmazzuk elvárásainkat, és mint kollégák újra egymásra találjunk. Sajnálom, hogy a pályázók áldozatnak érzik magukat. Én nem így látom a helyzetet.” Simons szerint a viták elhagyhatóak lennének, mégis hálás a más területen szakembernek számító kollégáknak a véleményükért, és érdekesnek tartja, ha más hangszereken játszó kollégája mond véleményt egy csellistáról, hiszen így más megvilágításba tudja helyezni a pályázót.

A próbajáték egyes köreinek szervezésében sincs az érintettek között egyetértés. Sok pályázó szeretné, ha a klasszikus kötelező darabok mellett romantikus versenyművet is játszhatna már az első körben, hogy jobban és mélyrehatóbban megmutathassa önmagát. Általánosan megfogalmazott igény, hogy nagyobb szabadságot kapjanak a művek kiválasztásában. Michael Weiss szerint azonban egyes hangnemek eltérő nehézségűek más-más hangszer számára, így szinte lehetetlenné válna a technikai tudás megítélése. Hanno Simons szerint pedig az első körben játszott klasszikus mű stilsztikai szempontból is erőteljesebben nyom a latba. „A 'legrosszabb orosz iskola' szerint előadott Haydn-gordonkaverseny ma már nem juthat tovább. A frazírozáson érződnie kell egyfajta 'tájékozottságnak', nem túl szigorúan véve, de szeretnénk látni, hogy valaki képes-e a differenciált vibratohasználatra. Erre pedig a klasszikus versenymű esetében van lehetőség. Tudom, hogy ma

gas a léc, de át lehet ugrani. Bosszantanak azok a pályázók, akik úgy játszanak el egy klasszikus versenydarabot, ahogy azt 50 évvel ezelőtt játszották.”

A zenekarok kétségbe vonják a zongorakíséret gyakorta gyenge színvonalát. Előfordulhatnak egyedi esetek, de ez „már egy lejárt lemez, annyit panaszkodtak róla” – véli Michael Weiss, már csak azért is, mert szerinte ezekkel a zongoristákkal a zenekar zenészeinek sokkal régebb óta együtt kell zenélniük, mit a pályázóknak. Egy kérdésben azonban mindhárom zenész egyetért: feleslegesnek tartják a harmadik körben előadandó zenekari állásokat. Hanno Simons hozzáteszi, hogy ezzel a véleményével kisebbségben van a zenekaránál. „A harmadik körbe bejutott pályázók mind bebizonyították, hogy tudnak zenélni. A zenekari állások előadása helyett hasznosabbnak tartanék egy kamarazenei kört, ahogy az az MKO-nál szokás.” A probléma szerinte az, hogy a próbajáték során többnyire jó próbajátékosokat találnak, akik azonban nem feltétlenül alkalmasak a zenekari zenélésre. Ezért az MKO-nál – az ezzel járó szervezési többletfeladatok ellenére – bevezették a kamarazenei kört. A zenekari tagoknak vállalniuk kell, hogy eljátszanak a pályázóval például egy Mozart-vonósnégycset – méghozzá lelkiismeretesen. Nina Zedler örül ennek a gyakorlatnak: „Nagyon ritkán fordult elő,

hogy valaki másként játszott volna később a zenekarban, mint a kamarazenei körben. Ilyenkor láthatjuk, hogy hogyan próbál a pályázó beilleszkedni a csoportba, illetve hogyan reagál dolgokra. Néhány szót is váltunk, és ebből is lehet következtetni az illető személyiségére”, összességében tehát a pályázó társas készségeire és alkalmazkodóképességére.

A társas készségek terén Florian Ganslmeier, az MKO ügyvezetője szerint még szükség van fejlődésre, és e téren számos vezető és ügyvezető osztja véleményét: „Alapvetően a zenei és technikai készségek megismerését tartom a legfontosabbnak. Azonban csak üdvözölni tudom azokat a kezdeményezéseket, amelyek a pályázó hozzáállásának, zenei irányultságának és társas kompetenciáinak megismerésére irányulnak.” Ezért amellet érvel, hogy a próbajáték során kerüljön sor a pályázókkal történő elbeszélgetésre is, és ezzel zenésztársai is egyöntetűen egyetértenek.

Hanno Simons szerint azonban ez „nehéz kérdés, mert egy kamarazenei körben működhet, de mi egy nagy zenekar vagyunk. Ha tényleg szeretnénk megismerni egy pályázót, jobb megoldás a próbaév.” Michael Weissnek is vannak kételyei: „Az elbeszélgetés nagyon időigényes, és nincs is benne gyakorlatunk. Mit kérdezz az ember? Hogyan reagáljon a válaszokra? Viszont

ami fontos lenne számomra, az az, hogy a pályázó leveléből megtudjam, miért éppen a mi zenekarunkba jelentkeznek.” Nina Zedler hozzáfűzi, hogy egyre több pályázat érkezik online portálokon keresztül, ami megöli a személyességet. „Örülök, ha egy pályázaton látszik, hogy a pályázó konkrétan az adott zenekarhoz kívánt jelentkezni. Természetesen tudom, hogy senki nem három helyre jelentkezik összesen, de tudni kell, hogy hol és milyen állást szeretne, nem csak úgy lenni vele, hogy mindegy hova, csak zenekari állás legyen.”

Nem tudni, hogy külföldön jobb-e a helyzet a próbajátékok terén, de sokszor hallani az angolszász „trial” rendszerről, amelynek lényege, hogy 3-4 pályázót meghívunk egy-egy próbahétre, majd a kiválasztott egy próbaévet tölthet a zenekarnál. Az ötlet jó, de Hanno Simons szerint van egy bökkenője: „Több mint kétszer annyi ideig tart a folyamat, amíg minden pályázó letölti a próbajátékot, emellett pedig jóval személyesebb kapcsolat alakul ki a zenekar és a pályázók között. Egy társasági embernek így jóval több esélye van, mint egy visszahúzódo típusnak.” De valahol ez a természetes is. „A személyiség alapvető fontosságú. Ha valaki egyedi és különleges, emellett pedig kiváló zenész, meg fogja találni a helyét a zenekarban. Ha csak tisztes hivatalnokokat alkalmazunk, unalmassá válunk.”

Keleten a helyzet változik

A lengyel rádiózenekarnak van jövője

Lengyelországban nem érzékelhető a klasszikus zene válsága. Míg Európa más részein zenekarok és operaházak hagyják abba működésüket, Lengyelországban hangversenytermeket építenek. A sziléziai Katowicében egy nagyszerű projekt, a Lengyel Rádió Nemzeti Szimfonikus Zenekarának (LRNSZZ) új székhelye van kialakulóban. Az új hangversenyterem kialakításában a neves akusztikai szakember, Yasuhisa Toyota is részt vesz. A komoly hagyománnyal rendelkező zenekar számára azonban nemcsak ez jelenti egy új korszak kezdetét.

Néha hallani, amikor változás van készülöben: „Kérem, itt ne legyen túl sok vibrato” – mondja Alexander Liebreich. „A vibrato legyen színes, tudatos és igényes.” Természetesen még mindig vannak, akiknek ujjja hevesen mozog a fogólapon, de a hangzás egyre nyíltabb és rugalmasabb, tapasztal-

hattuk Liebreich a Lengyel Rádió Nemzeti Szimfonikus Zenekarának első karmestereként történő bemutatkozó fellépése előtti próbákon Katowicében. A zenekar Brahms II. szimfóniájának 2. tételét gyakorolta. Liebreich, aki 2006 óta a Münchener Kammerorchesteret is vezeti, az első német

karmester a II. világháború óta, aki ilyen rangú nemzeti intézményt irányít Lengyelországban. „Kezdetben többen nem is értették, miért Katowicét választottam” – meséli. „Kaptam ajánlatot Japánból, Osakából is. Akkor miért Katowice? Többek között azért, mert egy csúcstechnológiájú rendszerekkel felszerelt koncertterem van itt készülőfélben, amelyhez nagy reményeket fűzök.” A hangversenyterem a Lengyelország három legjobb zenekara közé tartozó és évekig Antoni Wit által vezetett Lengyel Rádió Nemzeti Szimfonikus Zenekarának is új otthon fog biztosítani.

A hangversenyterem 2014 őszére tervezett felavatása kapcsán kisebb szenzációnak számít – legalábbis Lengyelországban –, hogy az akusztikai tervezést Yasuhisa Toyota, a Nagata Acoustics munkatársa végzi.

KITEKINTŐ

Ugyanakkor nem a katowicei koncertterem az egyetlen ilyen jellegű vállalkozás Lengyelországban. Eltekintve a kisebb koncerttermektől és a Settini Filharmóniától, jelenleg elsősorban három nagy, új, több mint ezer fő befogadására képes koncertterem kialakítása van folyamatban, mindegyik Dél-Lengyelországban. A főváros, Varsó e tekintetben eléggé háttérbe szorul, ott nincsenek hasonló projektek folyamatban.

Az új hangversenytermek különböző koncepciókat követnek. A krakkóirol eddig leginkább annyit tudni, hogy a Weinberg koncepciót követik, azaz a színpad közepén helyezkedik el, és a nézőtéri széksorok a fal felé emelkednek. Brassóban ezzel szemben az ún. cipősdoboz forma elrendezés mellett döntöttek; ennek kialakításában részt vesz az Artec akusztikai iroda is, amelynek nevéhez a luzerni Kulturális és Kongresszusi Központ, valamint több más hangversenyterem (Reykjavík, Kanada és Montreal) létrehozása kötődik.

A katowiceiek büszkén mondhatják el magukról, hogy sikerült megnyerniük maguknak az akusztikai ágazat legnevesebb képviselőjét, Yasuhisa Toyotát. A japán szakember 1977 óta dolgozik a Nagata Acousticsnál, mesterművei közé tartozik a tokiói Suntory Hall, a Los Angeles-i Walt Disney Concert Hall, valamint a Kawasaki és a Sapporo hangversenytermek. Emellett szakmai támogatást nyújtott a szentpétervári Mariinsky színház új hangversenytermének kialakításában is. Az 1952-es születésű akusztikai szakember, aki oboán és zongorán is játszik, jelenleg a Párizsi Filharmóniánál dolgozik, és nemrégiben elfogadta Barenboim felkérését a berlini Kelet-Nyugati Díván Zenekar egyik új koncerttermének megtervezéséhez. Nem az ő felelőssége, hogy a hamburgi Elbphilharmonie, amelynek akusztikáján szintén ő dolgozik, a nagy viharban elsüllyedni látszik.

Katowicében minden gördülékenyen folyik. Nincs öt éve, hogy döntés született az új hangversenyterem létrehozásáról, és azóta minden a tervek szerint halad. Igaz, hogy a projekt az EU anyagi támogatása nélkül nem jöhetne létre, a költségek 60 százalékát ugyanis az EU viseli, de a lenyűgöző elképzelés a helyiek fejből pattant ki. Mindeközben Münchenben Liebreich kamarazenekara még mindig új próbahelyet keres (ami a város kultúrpolitikájának szegénye), hiszen a Gasteig hangversenyterméről már Leonard Bernstein is megemlékező ítéletet mondott („gyútsák fel!”). Katowice tehát a figyelem középpontjába került. A szegényebb Lengyelország meg-

mutatja a gazdag német városoknak, Hamburgnak és Münchennek, hogyan is kell csinálni. Hogy a katowicei szűk 70 millió eurós beruházásra egyáltalán sor kerülhetett, az nemcsak azon múlt, hogy a jelenlegi fázisból kimarad a később beépíthető orgona. Miután a Nagata Acousticson még nem tette le névjegyét Kelet-Közép-Európában, szerettek volna bemutatkozni a térségben. Ezért – ahogy hírlík, miután egy versenytárs Brassóban dolgozik éppen – sikerült külön árban megállapodni. „Természetesen nagy sikerként értékeljük, hogy sikerült magunknak megnyerni Yasuhisa Toyotát” – mondta el Thomasz M. Konior, az épület építészeti kialakításáért felelős 33 éves szakember, miközben Joanna Wnuk-Nazarowával, a Lengyel Rádió Nemzeti Szimfonikus Zenekarának menedzserével közösen kiemelik, kinek is köszönhető mindez: Yasuhisa Toyotával a lengyel zongorista, Krystian Zimmermann vette fel a kapcsolatot.

Konior már részt vett a Katowicéi Zeneakadémia kibővítésében is, amelynek során létrejött a visszhangkamrákkal felszerelt kis hangversenyterem. Az ott alkalmazott megoldást a finnországi Lahtiban található Sibelius-terem inspirálta. A katowicei új hangversenyterem épület lesz az épületben; 1800 főt lesz képes befogadni, többet, mint a Kultúrpalota, ahol a zenekar jelenlegi székhelye található. Az épület az 1980-as évek elején épült eredetileg pártépületként, ezért az akusztikája nem felel meg a komolyzenei előadások igényeinek. A nagy hangversenyterem mellett az épületben helyet kap majd egy kisebb, kamarazenei darabok előadására szánt, 300 ülőhelyes terem, valamint gardróbok, hangoló-, próba- és a zenekart kiszolgáló egyéb helyiségek.

Míg Konior a szerkezetkész állapotú új terem építését vezényli, további részleteket mesél el a projektről: „Az új hangversenyterem térkonceptiója egyesíti a cipősdoboz formát és a lépcsőzetes kialakítást”. Ez újdonságot jelent Yasuhisa Toyota számára, aki alapvetően a lépcsőzetes kialakítás híve, 1500–1800 nézőhely esetében ugyanis nem tart más megoldást lehetségesnek. „Az akusztikai tervezés jelen esetben rendkívül összetett és bonyolult, de ha sikerül megvalósítanunk, csodálatos végeredmény lesz a jutalmunk”.

A Nagata Acoustics 1:10-es méretarányban elkészített makettal mutatta be a Katowice részére tervezett akusztikai modell működőképességét. „Ez volt Kelet-Európában az első ilyen jellegű teszt, amelynek eredménye a Los Angeles-i Walt Disney Concert Hallal és a Sapporói hangversenyteremmel összehasonlítva komoly optimizmusra ad

okot” – meséli örömmel Konior. Nem kevésbé derűlátóan tekinthetünk a Lengyel Rádió Nemzeti Szimfonikus Zenekarának jövője elé; még akkor is, ha Lengyelországban sem minden arany, ami fénylik.

A Lengyel Rádió Nemzeti Szimfonikus Zenekarának menedzsere, Wnuk-Nazarowa számára a zenekar pénzügyi eszközeinek biztosítása jelent komoly kihívást, nem utolsósorban azért, mert a költségvetés nem mindig nyújt elég fedezetet nemzetközi sztárszólisták meghívására. A zenészek fizetését viszont hat évvel ezelőtt a kétszeresére emelték. „Korábban tényleg elég alacsonyak voltak a fizetések” – meséli a hangversenymester, Piotr Tarcholik. „Természetesen lehetnének sokkal magasabbak is, de az 1990-es évek Lengyelországában a reformok komoly nehézségekkel jártak. Sok zenész elment, egy részük azonban már kezd visszatérni.”

Tarcholik Krakókban kezdte zenei karrierjét, és ott tanít ma is. Mielőtt Katowicébe érkezett, a Varsói Szimfonikusok hangversenymestere volt. „Amikor Katowicébe jöttem, még sokkal kevesebb pénz volt itt, a zenekar azonban érdekesebb volt számomra. És miután Krakókban élek, a távolság sem jelent problémát. Természetesen Katowicében ma már jobb, sokkal jobb a helyzet, mint korábban. Más zenekarokkal összevetve a fizetések sem rosszak. Azt hiszem, ebben a nevünkben szereplő „nemzeti” szó is szerepet játszik.” A zenekar korábban ugyanis nem a Lengyel Rádió „Nemzeti”, hanem „Nagy” Szimfonikus Zenekara volt. „Úgy érzem, a zenekar pályája felfelé ível, az új karmester is ennek a jele” – vonja le a végkövetkeztetés Tarcholik utóbbi gondolatával Alexander Liebreichre utalva. Az új zenekarvezetőhöz nagy reményeket fűznek, és még nagyobb elvárásokat támasztanak vele szemben. Személyében a zenekar olyan első karmestert kap, aki képes a zenekari hangzást letisztítani és maivá tenni, valamint új irányt mutatni a zenekar programja terén, amint azt a Münchener KamaraZenekar esetében tette, és amire az Antoni Wit vezetése alatt eltelt túlságosan is hosszú időszak után a zenekarnak nagy szüksége is van.

Ebben az újításokkal teli légkörben központi szerep jut az új hangversenyteremnek, hiszen a zenekarnak jelenleg otthont adó épületben az akusztika nem teszi lehetővé a hangzáson történő munkát. Tomasz M. Konior éppen ezért tudatában van felelősségének. „Zenész szerettem volna lenni, zongorista. Most azonban azon dolgozom, hogy otthont adjak a zenének” – meséli, mi-

közben átlapozza a terveket és rajzokat, hogy megmutassa milyen lesz az épület homlokzata.

„Az épület külső megjelenésével is utalni szeretnénk építészeti koncepciókra, amelynek alap gondolata, hogy az épület kapcsolódjon a városrész történelméhez” – magyarázza. „Ezért a homlokzatot nyerstéglával borítjuk, és hosszú, piros és függőleges vonalakkal díszítjük, mert ez is a történelmünkre emlékeztet” – utal Konior a Nikischschacht városrész műemlékvédelem alatt álló, nyerstéglából készült úgynevezett familok épületeire, amelyekben régen a bányászcsaládok laktak. Katowicében szokás volt az ablakkereteket pirosra festeni. „Sokaknak nem tetszik a szénbányászatra történő utalás, de ez akkor is hozzánk tartozik, városunk történelmének része. A kriti-

kusok szeretnék ezt az emléket háttérbe szorítani. Az új hangversenyterem azonban ott fog létesülni, ahol korábban Katowice legnagyobb, 2001-ben bezárt bányája volt.” Mostantól ez a városrész a kultúrát fogja szolgálni itt, Katowice szívében. Az új hangversenyterem szomszédságában épül fel a Sziléziai Múzeum új székhelye, valamint egy nemzetközi kongresszusi központ. Közvetlen mellette található a „Spodek”, amely sport- és egyéb rendezvényeknek ad otthont; az 1960-as években épült, ufóra emlékeztető épület Katowice jelképévé vált. „Ott hátul” – mutat rá Konior egy üres területre, egy operaházat fogunk felépíteni, egyszerűen valamikor.”

Most azonban az új hangversenyterem számára kell jól átgondolt koncepciókat létrehozni. „Az épület vegyes használatú lesz.

A Lengyel Rádió Nemzeti Szimfonikus Zenekarának előjogai lesznek a próbák és koncertek tervezésében, de az épület nem kizárólag a zenekarhoz kötődik majd” – hangsúlyozza Liebreich. „Szükség lesz egy programigazgatóra, amiről Varsóban tárgyalni fogok a kultuszminiszterrel. A programtervnek függetlennek kell lennie, és szükségünk lesz más rangos fellépőkre.” Ezt a kérdést a hangversenymester Tarcholik is hasonlóan látja. „Az új hangversenyterem nemcsak a mi zenekarunk hangzásvilágának fejlődése szempontjából lesz fontos. Reméljük, hogy kiváló külföldi zenekarok is fellépnek majd nálunk, hogy általuk is tovább tudjunk fejlődni. Ez minden zenekar és minden város számára fontos.”

(Marco Frei - Das Orchester 2013/02)

Edgar Voltmer/Claudia Spahn

Kitekintés a zenekari árkon túlra

Munkahelyi terhelés – nemcsak zenészeknél

A zenészekkel szemben támasztott magas szakmai követelmények és az egészségüket érintő hatások ismert és elfogadott tények, amelyeknek a zenészek is egyre inkább tudatában vannak – a megelőzés fontosságával együtt. Mi a helyzet azonban a többi szakmával e téren, és mit tanulhatunk a többektől a zenekari árkon túl?

A német Munkavédelmi és Munkaegészségügyi Intézet (BAuA) 2012. évi németországi stresszjelentés címen megjelentetett felmérése betekintést nyújt a munka világában végbemenő változásokba, és bemutatja a legfőbb problémákat, illetve az ellenük védelmet nyújtó tényezőket. A felmérésen 17 562 alkalmazott vett részt a közigazgatás, az irodai és szolgáltatói (egészségügyi, szociális, nevelői) tevékenység, a földművelés és erdőgazdálkodás, a gyártóipar (bányászat, építőipar, kézművesség), valamint a kereskedelmi és a műszaki (mérnökök) iparágak területéről. A vizsgálat eredményei alapján az érintett szakmák képviselő körében elterjedtek a lel-

ki eredetű és a stresszel összefüggésbe hozható fizikai problémák.

A megkérdezettek 84 százaléka számolt be legalább egy panaszról, 69 százalékuk legalább egy mozgásszervi panaszról és 57 százalékuk legalább egy a pszichoszomatikus rendszert érintő panaszról. A válaszadók szerint különösen a multitasking (58%), a határidők és teljesítménykényszer okozta nyomás (52%), az állandóan ismétlődő, monoton munkafolyamatok (50%) valamint a munkamenet zavaró tényezők (44%) jelentenek lelki terhelést a munkavégzés során. Az egészségük megőrzése szempontjából legfontosabb védelmi tényezőként a jó munkahelyi légkört, a kölcsönös támogatást, az új feladatok jelentette kihívásokat és az azoknak való sikeres megfelelést, valamint a munka tervezése és beosztása terén biztosított szabad mozgásteret nevezték meg.

A számok azt mutatják, hogy a munkahelyi terhelés, amely egészségügyi problémákhoz is vezethet, a zenészeken kívül más szakmák képviselői körében is elterjedt. A jelentés beszámol arról is, hogy a lelki terhelés és a stressz okozta pszichoszomatikus tünetek száma az elmúlt évtizedben minden szakmára jellemzően nagymértékben megnövekedett. Csak kevés tudományos vizsgálat készült a zenészeknek és más szakmai csoportoknak a

munkájukhoz való viszonyulásuk, valamint testi és lelki egészségük szempontjából történő közvetlen összehasonlítására. A saját praxissal rendelkező orvosok és operai vagy hangversenyzenekari zenészek összehasonlítása azt mutatta, hogy az orvosok egészségi állapota jelentősen rosszabb, mint a zenészeké. Kérdés azonban, hogy a zenészek tényleg jobb egészségnek örvendenek-e, vagy csak arról van szó, amit már számos más vizsgálat is kimutató, hogy a zenészek hajlanak arra, hogy testi tüneteiket eltussolják, vagy figyelmen kívül hagyják, különösen, ha az érinti a mindennapi zenélést. A lelki egészség kérdésében nem mutatkozott különbség a két szakma között. A lakosság általános állapotával összevetve azonban a zenészek és az orvosok esetében egyaránt jelentősen alacsonyabb értékek mutatkoztak a lelkiállapot terén.

A munkához való hozzáállásnak és a munkahelyi viselkedésnek meghatározó szerepe van abban, hogy az ember közép- és hosszú távon képes-e megőrizni egészségét és teljesítőképességét. Ha az illető nem rendelkezik megfelelő tapasztalatokkal és viselkedési mintákkal, megnövekedhet a munkahelyi túlterheltség és a kiegészítő kockázata. Az erre a célra kidolgozott kérdőív segítségével különböző szakmai csoportok körében végezhető felmérések, majd összehasonlító értékelések.

Alapvetően négy viselkedési minta különböztethető meg. Az „egészséges” minta a komolyan elkötelezett, de önmagát nem túlterhelő, regenerálódásra képes és az életével elégedett hozzáállást mutatja be, amelynek fontos eleme az egészséges perfekcionizmus és a megfelelő távolságtartásra (a munka félre tételére) való képesség. A „védekező/kímélő” minta is elégedett az életével, de ezt az alacsonyabb szintű elkötelezettség és önkímélet révén éri el, tehát nem kiegyensúlyozott. A „kockázatos” minta képviselője rendkívül elkötelezett a munkája iránt, és hajlamos önmagát túlterhelni. A „kiégett vagy kiégés előtt álló” típus pedig nagyon elégedetlen az életével, és túlterheltnak érzi magát.

Az orvosok és zenészek összehasonlítása azt mutatta, hogy az orvosok nagyon csekély mértékben az egészséges és nagyobb mértékben a védekező/kímélő, illetve a kiégés által veszélyeztetett mintát követik. Az önmagukat túlterhelő minták követőinek aránya kétszer olyan magas a zenészeknél, mint az orvosoknál. Figyelembe kell venni ehhez azt a tényt is, hogy a vizsgálatra kiválasztott zenészek nagyobb arányban voltak 50 év felett (22,5% vs. 0,6%). A 35 év alatti zenészek nagyobb szakmai lelkesedést mutattak, mint az orvosok, míg a 35 és 49 év közöttieknél nagyobb perfekcionizmus és kevesebb távolságtartás, valamint sikertelenség esetén a rezignációra való gyengébb hajlam volt tapasztalható.

A tanulmány azt is igazolja, hogy a zenészeknek más szakmák képviselőihez képest nehezebben esik pozitív értelemben véve távolságot tartani a munkájukkal szemben, aminek oka természetesen a munkájuk tárgyához, a művészetéhez való erős kötődésben, a zenéléssel való nagyfokú azonosulásban és a zenész által önmagával szemben támasztott, illetve a kívülről érkező rendkívül magas elvárásokban keresendő. Az egészség szempontjából mindezek együttese komoly stresszhatást jelent, amellyel szemben a zenészek közül csak kevesem próbálnak meg védekezni, és a krónikus túlterheltség és tehetetlenség állapotába kerülnek.

A különböző szakmák összehasonlítása kimutatta, hogy a segítő, illetve pedagógusi munkát végzők (plébános, betegápoló, orvos és tanár) körében hasonlóságok fedezhetők fel a hivatással kapcsolatos viselkedési minták, illetve a hivatás megélése terén. Náluk ugyanis kis arányban van jelen az egészséges, és nagy arányban a védekező/kímélő, illetve a kiégés által veszélyeztetett minta. Egészen más a helyzet a kezdő (önálló) vállalkozóknál, az ő esetükben alig találni védekező/kímélő, sokkal inkább egészséges és önmagukat túlterhelő típusokat. A nagyobb arányú egészséges és alacsonyabb arányú önmagát túlterhelő mintákat követő zenészek a segítő szakmák és a vállalkozók között helyezkednek el.

A vizsgálati dokumentumok alapján minden szakmára jellemző a testi és lelki egészség veszélyeztetése. Ebből következően fontos tehát már a tanulmányok folytatása, illetve a szakmai képzés során tudatosítani a legtöbb szakma képviselőiben – nemcsak a zenészekben – az egészségmegőrző viselkedésmódokat és azok alkalmazási lehetőségeit, valamint azt, hogy milyen erőforrásokra támaszkodhatnak későbbi munkájuk során. Az orvosoknak is nagy szükségük van a megelőzésre. Csak kevesebb mint egy harmaduknak van saját háziorvosa, és ők is nehezen szánják rá magukat, hogy egészségügyi problémáikkal orvoshoz forduljanak, különösen, ha azok lelki eredetűek.

Az elmúlt években éppen ezért néhány német egyetemen (pl. Lübeckben és Freiburgban) az orvosképzés keretében az „egészség és az egészség megőrzése az orvosképzés és az orvosi szakma gyakorlása során” témakörében vezettek be kurzusokat, amelyek az orvosi szakmával való azonosulás, valamint az orvosok pszichoszociális egészsége szempontjából komoly kockázatot jelentő túl magas, perfekcionista elvárások és az önkiszűrésre való hajlam kérdésével foglalkoznak. Fontos témái továbbá, hogy hogyan lehet a rendszeres szünetek beiktatása és más kikapcsolódási módszerek segítségével a stresszszintet csökkenteni, a regenerációra való képességet fejleszteni, valamint a hivatás és a magánélet közötti egészséges kapcsolatot megtartani.

Általánosságban elmondható az is, hogy a zenészek a szakma gyakorlása következté-

ben fellépő egészségügyi kockázatok tekintetében alapvetően „jó társaságban” mozognak, és hogy a túlterheltségből eredő stressz általános társadalmi jelenséggé vált. Ez azonban sürgetővé teszi az egészségmegőrző módszerek alkalmazásának és lehetőségeinek, valamint annak kérdését, hogy milyen pozitív, védelmet biztosító tényezőkkel rendelkezik a zenész szakma más szakmákkal szemben. Érdemes elgondolkozni például azon a tényen, hogy az orvosok és tudósok körében évszázados hagyománya volt a zenélésnek, amit különleges erőforrásként gyakoroltak, mert rendkívül fontosnak tartották a zenélés nyújtotta teljességérzetet, valamint, hogy az összhangzás érdekében közösen végzett tevékenység azonnali eredménnyel jár, és az érzelmeket is megmozgatja. A zenész szakma vesztélye azonban, hogy a szakmai keretfeltételek és a zenéléssel járó nagy igénybevétel következtében a zenélésben rejlő említett erőforrások veszendőbe mennek. Ennek kérdésével egyéni szinten (egészségmegőrző gyakorlás és zenélés, a kommunikációfejlesztés és a csapatjátékra való készség) és szervezeti szinten is (a beleszólás joga, gyakorlási idők) foglalkozni kell. Ha sikerül a zenekarnak pozitív és élő szervezetként működni, és jelen tudnak lenni az egészségmegőrzés szempontjából lényeges tényezők, mint a társas élmények, az egymás támogatása, az alkotó és értelemmel megtöltött munka és az elért cél felett érzett öröm, akkor a zenészekről elmondhatjuk, hogy az ő szakmájuk – másokéval ellentétben – egy álomszakma.

A SAVARIA SZIMFONIKUS ZENEKAR

próbajátékot hirdet

MELLÉKHANGSZER KÖTELEZETTSÉGGEL II. KLARINÉT állásra

Kötelező anyag:

Mozart: Klarinétverseny I. tétel
Egy szabadon választott mű

Zenekari anyag:

Klarinét:	Basszus klarinét:
Beethoven: VI. szimfónia	Liszt: Tasso
Mendelssohn: Szentivánéji álom – Scherzo	Bartók: II. szvit
Kodály: Galántai táncok	Verdi: Aida
Bartók: Concerto – II. klarinét szóló	Stravinsky: Le Sacre
	R. Strauss: Don Quixote

A zenekari részletek letölthetőek a zenekar honlapjáról: www.sso.hu

Követelmények:

– felsőfokú végzettség
– erkölcsi bizonyítvány (az állás elnyerése esetén)
– magyarországi munkavállalási engedély

A jelentkezéshez szükséges dokumentumok:

– szakmai önéletrajz
– zenei végzettséget igazoló dokumentum

A próbajáték helyszíne: Bartók Terem, Szombathely, Rákóczi F. u. 3.

A próbajáték időpontja: 2014. július 9. szerda, 14 óra

Az állás 2014. október 1.-től tölthető be.

Jelentkezési határidő: 2014. július 1.

Jelentkezés: Savaria Szimfonikus Zenekar, 9700 Szombathely, Rákóczi F. u. 3

Információ: Kiss Barna +36 20 5550599

Szombathely, 2014. április 24.

Mérei Tamás
igazgató

Claudia Spahn

Gyógyszer vagy megelőzés?

A zenészekkel foglalkozó orvostudomány mai állapota

Németországban nemzetközi viszonylatban is magas színvonalú munka folyik a zenélés fiziológiája és a zenészek egészségügye terén, ami az orvosi ellátás mellett magába foglalja a zenei felsőoktatási intézményeken folytatott kutatást és oktatást, valamint a továbbképzési lehetőségeket is. A jövőre fennállásának 20. évfordulóját ünneplő Német Zenefiziológiai és Zenész-egészségügyi Társaság (DGfMM) – terapeuták mellett számos aktív zenészt is számlál – tagjainak száma egyre nő. A társaság évi rendszerességgel szimpóziumokat rendez, és emellett a zenészek egészségét érintő kérdésekkel foglalkozó németországi és nemzetközi információs központokat és platformokat mutat be.

Németországban számos zenei felsőoktatási intézmény mellett működik a zenészek egészségével foglalkozó intézet, és maguk az intézmények is nyújtanak kurzusokat a fiatal zenészek számára a teljesítményük és egészségük megtartása érdekében fontos tudnivalókról és feladataikról. A kurzusok a következő alapvető témakörökkel foglalkoznak: a hangszeres zenélés során végzett mozgások optimalizálása testközpontú módszerek segítségével, bemelegítés és lazítás zenélés előtt és után, kiegyenlítő mozgások zenészre és szituációra szabott testgyakorlatokkal, sport mint a megfelelő erőnlét alapfeltétele, testi és szellemi erőforrások ésszerű beosztása, stresszkezelés lazító és mentális technikákkal, a fellépésre való felkészülés és a lámpaláz kezelése, felvilágosítás az egyéni gyógyszeres kezelés és az alkohol kockázatairól, hallás és a hallószervek védelme, egészséges hangszeres játék pedagógiai központú közvetítése, panaszok esetén „zenésorvosi” diagnózis és kezelés igénybevétele.

Az egyéni vagy zenekari órákon a diákok csak egy részét alkalmazzák a képzés során közvetített, megelőző életmódra vonatkozó javaslatoknak, azonban későbbi szakmai életük során nagy segítséget jelent majd számukra, ha sikerül idejekorán elsajátítaniuk és észrevétlenül is mindennapjaik részévé tenniük az egészségmegőrző módszereket. Az e téren szerzett tapasztalatok rendkívül pozitívak, a freiburgi diákok például nagyon hasznosnak tartják, hogy már a zenekari gyakorlat során kipróbálhatják az egyéni hallásvédelmet. Emellett rendkívül hasznosnak bizonyulnak azok a szimulált próbajátékok is, amelyek lehetőséget nyújtanak a lámpaláz leküzdésére szolgáló technikák kipróbálására.

A zenésznek tanuló fiataloknak tehát napjainkban lehetőségük nyílik megismerni a zenélés fiziológiáját, azaz egészséges zenélést, miközben a technikák gyakorlati alkalmazása során megtapasztalhatják az ezekkel járó előnyöket is. Az egészségvédő techni-

kák megvalósítása és folyamatos gyakorlása azonban olykor nehézséget is jelenthet a fiatal zenészek számára, hiszen gyakran játszanak olyan közegben és olyan kollégákkal, akik nem ezen elvek szerint dolgoznak. E téren a változás bekövetkezéséhez még sok időre van szükség

A szakmailag hozzáértő és korrekt orvosokat a zenészek is egyre inkább elfogadják és elismerik. Miután a zenészekre specializálódott orvosok és terapeuták általában tanult zenészek vagy zenei képzettséggel rendelkező szakemberek, a zenészek úgy érzik, megértő fülekre találnak náluk. A diagnózis felállítása és a kezelés során bizalmi viszony alakul ki az orvos és a beteg között, a beteg pedig másként kezd tekinteni egészségére, és a másodlagos megelőzés szellemében az egészségmegőrzés kerül előtérbe a panaszok kiújulásának elkerülése érdekében. Az így szerzett tapasztalatok remélhetőleg azt eredményezik, hogy a zenészek a jövőben hamarabb fordulnak majd szakorvosaikhoz. A legfőbb cél pedig az lenne, hogy a zenészek gondolkodásmódjában végbemenjen az a változás, amelynek eredményeként saját szakmájukról alkotott képük részévé válna az egészségközpontúság.

A 133 német zenekar 2500 zenésze körében 2011-ben folytatott legújabb felmérés eredményei alapján továbbra is komoly intézkedésekre van szükség a zenészek egészsége terén. A megkérdezett zenészek 55 százaléka számolt be testi panaszokról, de csupán 28 százalékkuk ítélte panaszait közepesen súlyosnak vagy súlyosnak, a többiek csak enyhének. A mozgásszervi panaszok a testi panaszok legnagyobb, 46 százalékos arányáért felelősek. A megkérdezett zenészek 20 százalékánál diagnosztizált már orvos halláskárosodást, aminek előfordulása a 45 év feletieknél jóval gyakoribb, mint a fiataloknál. A zenekaron belüli öregedésre rámutató adatok is aggodalomra adnak okot: a testi panaszok 40 éves kortól kezdenek felerősödni, és 50 éves kor felett számuk ugrásszerűen megnövekedik. Mindez azt jelenti, hogy a prob-

léma rendszerszintű megoldására van szükség, amiben a zenekari zenészek mellett a karmestereknek és a személyzeti bizottságnak is szerepet kell vállalniuk. Képzésük során tehát a jövő karmestereit is fel kell készíteni ezekre a feladatokra.

A mai kor munkahelyi terhelései és a növekvő számú lelki panaszok – depresszió és szorongás – láttán adódik a kérdés, milyen erőforrások állnak az ember rendelkezésére ahhoz, hogy könnyebben meg tudjon küzdeni feladataival. A kérdés nem a problémák szépitésére és elbátellizálására vonatkozik, hanem arra, hogy nézőpontunk megváltoztatásával észre tudjuk venni a hétköznapi rohanásában gyakran feledésbe merülő pozitívumokat. A munkapszichológia terén létezik a „déformations professionnelles” fogalma, amely azt a jelenséget írja le, amikor egy szakma képviselője a saját szakmája jellegzetességeinek szűrőjén át tekint a világra, ami hibás észleléshez és megítéléshez vezet. Közismert tény, hogy az érzelmi beállítódásban, az élet értelmének megtalálásában, az örömben, a közös időtöltésben és eszmecserében, valamint a testi-lelki kikapcsolódásra való képességben komoly erőforrások rejlenek. A zenekari zenész szakmája mindezekre számos lehetőséget kínál, csak tudni kell ezekkel élni. Az elkövetkező évek legnagyobb és legfontosabb feladata lesz, hogy (ki)alakítsa az ehhez szükséges egyéni feltételeket és struktúrákat. A zenészekkel foglalkozó gyógyászatnak pedig az a feladata e téren, hogy pszichoszociális készségeket közvetítsen. A zenészeknek tapasztalatra és gyakorlatra van szükségük azzal kapcsolatban, hogy az együttzenélésen túl hogyan értse- nek szót egymással. Az erőforrások rettentő pazarlásának számít, ha emberek egy csoportja magányos farkasok gyülekezeteként nagy teljesítmények elérése érdekében kínozza önmagát, miközben mindenki azon van, hogy ez a kín a legkevésbé se látszódon rajta.

A klasszikus kultúra ápolása és fejlődése szempontjából fontos a zenész szakma pozitív megítélése. Ez nem azt jelenti, hogy a problémákat tagadni kell, vagy tabuként kell kezelni. A média esetleges érdeklődése a zenész szakma patologizálása vagy zenészsorsok botrányos bemutatása iránt azonban inkább káros, mint hasznos. A zenészek munkája és teljesítménye nagy elismerésnek örvend, fontos lenne azonban az is, hogy fenntartsuk azt a képet, hogy a zenélés egészséges és boldoggá tesz.

„A mai gyerekek is nagyon lelkesek”

Varga Károly legjobban az élménytanításban hisz

Több, mint hét évtizede foglalkozik azzal, hogy hogyan lehet felkelteni a gyerekek érdeklődését a zene iránt. 12 000-nél több riportot készített az ifjúság zenei életéről, közel 8000 filharmóniai koncertnek volt a moderátora, sok ezerre tehető az általa vezetett zenei versenyek, vetélkedők, játékok sora. Varga Károly, a Magyar Rádió szerkesztő riportere, műsor-vezetője, nyugalmazott főiskolai vezető tanár, karnagy, több évtizedes, fáradhatatlan és eredményes zenepedagógusi pályájáért, valamint a magyar zenei életben betöltött kiemelkedő szerepe elismeréseként az idén a Magyar Érdemrend Tisztikeresztjét is átvehette. Persze most sem pihen, hiszen jelenleg is több vetélkedővel foglalkozik és ma is azt kutatja, hogyan lehet a gyerekeket, az ifjúságot, a zene szeretetére nevelni.

I Sok éve foglalkozik a kisebbekkel és nagyobbakkal. Hogyan látja, mennyiben igényelnek a fiatalok napjainkban mást, mint mondjuk három évtizede?

– Nagyon sokszor mondják, halljuk, hogy a mai gyerek más. Ez bizonyos értelemben igaz, hiszen a környezeti, társadalmi változások, a családok átalakulása hat a gyerekekre, fiatalokra. Ám érzelmi világuk, lelki beállítódásuk most is éppoly gyorsan reagál az őket körülvevő világra. A zene iránt is fel lehet kelteni érdeklődésüket, ha már az odavezető út is örömet és élményt szerez számukra. Erről szóltak azok a nyári előadásaim is, amelyeket a Magyar Kodály Társaság Észak-Dunántúli Tagozata hét, egymást követő, nyári táborában tartottam az ott egybegyűlt, téma iránt különös érdeklődést mutató, többtucat zenepedagógusnak. A hatodik délelőtti címe ekként hangzott: „Játékosság az órán és az órán kívül – érdekeltté tenni a tanulókat”. Összefoglaló rövid alcíme pedig: „Az élménytanítás”. Élménytanítás, amely bizonyos értelemben szemben áll a direkt-közli módszerrel. Az egyik európai főváros konzervatóriumának szolfézsórájára voltam hivatalos. Örömmel mentem, csalódottan léptem ki a tanteremből. Egész óra alatt egyetlen zenei hang nem hangzott el, sem énekhangon, sem egy hangszer hangján. A tanár úr – tisztán és világosan beszélt a zenéről – közölte, amit a zenének kellett volna – s a növendékek elhagyták a termet anélkül, hogy egyetlen hangot is énekeltek volna. Ez talán ott megszokott volt és a zenei pályára készülő növendékek fel is fogták, bár nem élt bennük a muzsika. Ám egy itthoni általános, vagy akár középiskolában ijesztően hatna. Ezért csendült meg bennem ott kinn – és bizony többször itthon is – Bárdos tanár úr hangja: „...a jó szolfézsórában, a jó ének-zene órákon a próza is énekelve szólal meg...”

I Tudna erre mondani egy egyszerű példát is?

– Lehet-e egy órát úgy kezdeni: „Nyisd ki a füzetet, vedd kezébe a ceruzát! Írd velem együtt: a szimfónia! És tovább: római egyes, római kettes, római hármas? Lehet. Csak ne csodálkozzunk, ha az ötödik percben a diák már kinéz az ablakon és a tizedikben

nem egészen tudja, hogy miről van szó. Lehet-e így kezdeni, hogy aki tud kézzelről szolmizálva énekelni. Énekeljen s élékelve a főtémát, mellék- és zárótémát, vagy zárótémákat, kidolgozzuk, memorizáljuk, élékeljük a CD-ről hozzájátszott zenekarral, majd a tanulók maguk írják mindent a tábla és a füzet megfelelő helyére, hogy soha ne felejtsek el? Talán így lehet igazán megközelíteni a témák tempóját, dinamikáját, karakterét, végül a zenemű egészét, a zeneszerző szándékát. Nem beszélve arról a sok-sok dalról, amit így birtokolhatnak a kis- és nagysikolások tömegei. Sokszor azt érzem, hogy felülről kezdjük a zenei építkezést és aláhullanak a majdan értékes téglák. Érdemesebb lenne az aktív muzsikálás alapjaira építve kibontani a szükséges ismereteket.

I Kevés az énekórák száma?

– Kevés. Nagyon kevés. Ezer évekkkel ezelőtt a három nagy görög bölcs egyöntetűen vallotta: Minden művészet alkalmas arra, hogy fejlessze a fiatalok személyiségét, de igazán csak a zene képes rá, hogy teljessé tegye. Így még fontosabb, hogy érdekeltté tegyük a gyereket. Amit lehet, azt öntevékenyen maguknak kell megoldaniuk, megfejteniük. Érezzék a felfedezés, a ráismerés örömét, ezt tartom a kulcsnak.

I Hetven éve foglalkozik mindezzel. Mennyiben nebezebb ma a gyerekeknek zenei vetélkedőket tartani, mint pályájának kezdetén?

– Valóban akad néhány megmértetés a múltban, hiszen eddig 4647 zenei vetélkedőt, versenyt, játékot vezettem. Jelenleg is dolgozom vetélkedőkön, s azt kell mondanom, hogy az újbudai versenyben az érettségiző fiatalok is szívesen vettek részt. Azt látom, a lelkesedésük ugyanakkora, mint a korábbi évtizedekben, sajnos azonban a tudásanyaguk már kisebb, mint korábban. Ez nem is csoda, hiszen heti egy órában kevés dolog fér bele. Erre a pedagógusok is panaszkodnak. Nincs idő a tudás elmélyítésére, nem rögzülnek megfelelően a tudnivalók. Az örömet azonban ugyanúgy megtalálják ezekben a vetélkedőben a gyerekek. A tavalyi verseny kapcsán például 52 levelet kaptam a fiataloktól, tanároktól. Döbbenet, so-

sem gondoltam, hogy ilyen lelkesen tudnak írni a mai fiatalok. Volt olyan igazgató is, aki elmesélte, a verseny után, a buszon, hazafelé menet a gyerekek szinte eufóriában voltak. Sokan azt is elmondják, a kicsik már szeptemberben kérdezzük, hogy lesz-e „Karcsi bácsi játék”. Szóval, szívesen vesznek ebben részt, de hozzá kell tegyem, már nem olyan tömegben, mint évtizedekkel ezelőtt.

■ *Mitől ilyen különleges a „Karcsi bácsi játék”?*

– Igyekszem segíteni a felkészülésüket, hiszen már 17 éve kezükbe adjuk leírva az ismereteket. A tavalyi nagy játékhoz hatezer oldalt raktam össze, ebből kaptak 6-szor 20 oldalt, és mellé a kompozíciókat lemezzre gyűjtve. Minden a kezükben van, hazavihetik és otthon, maguk dolgozzák fel az anyagot, a saját kíváncsiságukat követve. Ezek a gyerekek a szabad idejükben foglalkoznak mindezzel. Olvassák a szöveget és hallgatják a zenét. A zsűritagok pedig sokszor elámulnak azon, hogy mennyi mindent tudnak.

■ *Milyen zenék szerepelnek ezeken a versenyeken?*

– Klasszikus muzsika, de néhány évvel ezelőtt tartottunk egy vetélkedőt kortárs zenéből is. Philip Glass kompozíciói rabul ejtették a gyerekeket, és abban is segítettek, hogy műveire felhívják a figyelmet.

■ *Ma már annyiféle muzsika szól, hogy a klasszikus mellett érdemes lenne a fiataloknak megmutatni a minőségi zenét, akár a könnyű műfajokban is. Hiszen a komolyzene mellett más területeken is születik érték, ami talán kicsit közelebb áll a mai gyerekekhez, fiatalokhoz.*

– Lehet, csak nagyon hozzáértő emberekre van szükség, akik tényleg kiválóan ismerik a klasszikus zenét, és képesek megtalálni az értéket. Úgy vélem, meg kell mutatni, hogy mi a minőség, ahhoz, hogy a gyerekek válogatni tudjanak. Volt egy műsorom, amelynek zenés találkozó volt a címe, egyszer egy könnyűzenész volt a vendégem, aki Kodály növendékeként végzett a Zeneakadémián. Az egyik fiatal megkérdezte tőle, nem jelentett-e gondot a rajongóik körében, hogy ilyen mestertől tanult. Azt válaszolta, ha egy hónapig szeretné a könnyűzenét művelni, akkor problémát okozna. Így azonban, hogy egy életen keresztül szeretne muzsikálni, éppen az segíti, hogy Kodálytól tanulhatott. Sokan ellenzik azt, hogy valakit a könnyűtől juttassanak el a

komolyzenéig. Ilyenkor én mindig Sebastian Bachot említem, aki hetente egyszer a diákjaival, egy vendéglőben játszott szórakoztató zenét.

■ *Egykor Mozart zenéje is mindennapok muzsikája volt, úgy hallgatták, mint ma a rádiót...*

– A magas művészet is találkozhat úgy a szórakoztató muzsikával, hogy ebből érték szülessen. Táplálkozhatnak egymásból is. A fontos az, hogy minőségi legyen a zene. Nagyon érdekes volt egyébként, hogy mindig megkérdezték tőlem, az adott játékban éppen mi a sláger. A kortárs zenében például a ritmus bővíti el a hallgatóságot, a gyerekek nagyon szerették Steve Reich Zene fadarabokra című kompozícióját. Ugyancsak tetszett nekik Hollós Máté neoromantikus műve, amely izgalmas muzsika, romantikus vonásokkal.

■ *Gondolom, a társművészeteket is felhasználja ezeken a versenyeken...*

– Nemcsak képzőművészetet, hanem irodalmat is. A számítógépekkel remekül lehet dolgozni. Nem lehet véletlen, hogy Wagner is maga írta, rendezte, komponálta darabjait, s részt vett a színpadra állításában. A Gesamtkunstwerk nem véletlenül aratott akkora sikert. Képekkel, szöveggel sokkal jobban hat a zene. Mindezt a tanításban is lehet használni. Annak idején nagyon sok iskolát látogattam, s úgy vélem, fontos a pedagógiai munkában is felhasználni a mozaikszerűséget. Mert akkor sok mindent lehet ismétetni újra és újra. Érdemes kapcsolódási pontokat keresni, egy gondolatra felfűzni mindent. Azt a sokféleséget, ami napjainkat jellemzi, az órán is meg kell mutatni.

■ *Mennyire kell ma fegyelmezni a vetélkedőkön?*

– Közel 8000 hangversenyt vezettem, ebből 7500 volt ifjúsági hangverseny. Egyetlen egy sem akadt, amelyen lett volna pisse-

nés. Kell ugyanis egy alap. Úgy kell vezetni a koncertet, hogy abban mindenki benne legyen. A gyerek, a zenekari tag, az énekes. Ha mindenkinek van feladata, akkor nincs fegyelmezési probléma. Akkor a kicsik nem is mocorognak. Érezni kell a közönséget. Nem lehet csak úgy leadni nekik az anyagot. A program elején meg kell nézni a kicsiket, és papír nélkül beszélni nekik, az adott társasághoz, hangulathoz igazítva még a szóhasználatot is. Figyelve arra, mennyire befogadóak az adott pillanatban. Erre lenne szükség az énekórákon is. Több órás előkészület kell 45 perc megtartásához. Ahogy én is 6000 oldalból válogattam össze 120-at. De aki abból felkészült a versenyre, azt örömmel tette.

■ *Sokan pedig azt mondják, kezelhetetlenebbek a gyerekek...*

– Nyugtalanobbak, sok hatás éri őket. Le kell kötni őket, s akkor nagyon aranyosak, csendben vannak. Soha nem volt ezzel gondom. Senkinek sem kellett azt mondanom, hogy menjen ki a teremből. Szeretni kell a gyerekeket, s persze szükség van gyakorlati tudásra is. Meg kell keresnünk az eredményre vezető technikákat. Azt érzem egyébként, hogy ezzel a heti egy órával kivessz a módszeresség...

■ *Talán az is segít a zenei nevelésben, ha a gyerekeket feladatokkal is lekötik, hiszen ma már saját maguk rakják össze a kedvenc zenéiket, keverik a klípeket.*

– Hangzóanyagokat is adni kell nekik, de lehet az is a feladat, hogy mindent ők keressenek meg. Szükség lehet emellett egy cd-bázisra, amiből válogathatnak a tanárok és a gyerekek is. A lényeg, hogy minőségi legyen, s tényleg XXI. századi. Ma már szinte minden gyereknek van otthon számítógépe, így fontos, hogy az anyagokat akár haza is vihesse. Válogathasson ő is, mutassa meg a kedvenceit. Ez is lényeges. A játékosság és az élmény – az órán és az órán kívül.

R. Zs.

A 118 éves MŰEGYETEMI SZIMFONIKUS ZENEKAR

a májusban leköszönő karmestere helyére

KARMESTER PRÓBAVEZÉNYLÉST HIRDET

Időpontja: 2014. szeptember–október *Helye:* Műszaki Egyetem, a MEZ próbaterme

A próbavezenylés anyaga:

– G. Mahler I. szimfónia egy tétele

– B. Britten *Soirées musicales* szabadon választott tétele

A jelentkezéseket a pályázók szakmai önéletrajzával és motivációs levéllel e-mailben (mez1896@gmail.com) **2014. augusztus 20-ig** kérjük eljuttatni.

További információ a www.zenekar.bme.hu oldalon található

A SZEGEDI SZIMFONIKUS ZENEKAR

próbajátékot hirdet CSELLŐ TUTTI ÁLLÁSHELYRE

A próbajáték időpontja: 2014. május 19. hétfő 13.30
A próbajáték helyszíne: A zenekar székháza
(6720 Szeged, Széchenyi tér 9. Korzó Zeneház).

A próbajáték anyaga: A próbajáték kétfordulós.

Első forduló:

- J. S. Bach: C-dúr, Esz-dúr, c-moll, D-dúr szvittekből
prelúdium VAGY két ellentétes karakterű táncjáték;
- J. Haydn: D-dúr csellóverseny – I. tétel kadenciával (Gendron kiadás)

Zongorakísérőt a zenekar nem biztosít!

Második forduló:

- Zenekari részletek a következő darabokból:
- Mendelssohn: Szentivánéji álom – Scherzo N-O-ig;
  - Verdi: Requiem – Offertorio eleje;
  - Beethoven: IX. szimfónia – 4. tétel Recitativo;
  - Beethoven: V. szimfónia – 2. tétel első 10 ütem, 49-59. ütem, 98-106. ütem, 114-123. ütem;
  - Brahms: II. szimfónia – 2. tétel első 15 ütem;
  - Bizet: Carmen – 1. felvonás finale első 48 ütem;
  - Bartók: Concerto – 1. tétel 488. a tétel végéig

A zenekari állások kottái átvehetők a Szegedi Szimfonikus Zenekar titkárságán (H-CS: 8.00 – 16.00, P: 8.00-13.00) vagy letölthetők a www.symph-szeged.hu oldalról **2014. április 15-től**.

Bérezés: A Kjt. bértáblázata szerint.

Az álláshely betöltéséhez **szakirányú végzettség** és erkölcsi bizonyítvány szükséges.

Információ, jelentkezés: Szegedi Szimfonikus Zenekar, 6720 Szeged, Széchenyi tér 9., tel./fax: 62 / 426-102, 420-256, orch@symp-h-szeged.hu .

Jelentkezni **rövid szakmai önéletrajzzal és elérhetőség megjelölésével** lehet a fenti címen, faxeszámra vagy e-mailben **2014. május 15-ig**.

Az állás betölthető: 2014. szeptember 1-től.

Sikeres próbajáték esetén lakásmegoldásban tudunk segíteni.

Sikeres próbajátékot kívánunk!

Szeged, 2014. április 2.

Lukácsházi Győző s.k.
igazgató

A SZEGEDI SZIMFONIKUS ZENEKAR

próbajátékot hirdet CSELLŐ TUTTI HELYETTESÍTŐI ÁLLÁSHELYRE

A próbajáték időpontja: 2014. május 19. hétfő 13.30
A próbajáték helyszíne: A zenekar székháza
(6720 Szeged, Széchenyi tér 9. Korzó Zeneház).

A próbajáték anyaga: A próbajáték kétfordulós.

Első forduló:

- J. S. Bach: C-dúr, Esz-dúr, c-moll, D-dúr szvittekből
prelúdium VAGY két ellentétes karakterű táncjáték;
- J. Haydn: D-dúr csellóverseny – I. tétel kadenciával (Gendron kiadás)

Zongorakísérőt a zenekar nem biztosít!

Második forduló:

- Zenekari részletek a következő darabokból:
- Mendelssohn: Szentivánéji álom – Scherzo N-O-ig;
  - Verdi: Requiem – Offertorio eleje;
  - Beethoven: IX. szimfónia – 4. tétel Recitativo;
  - Beethoven: V. szimfónia – 2. tétel első 10 ütem, 49-59. ütem, 98-106. ütem, 114-123. ütem;
  - Brahms: II. szimfónia – 2. tétel első 15 ütem;
  - Bizet: Carmen – 1. felvonás finale első 48 ütem;
  - Bartók: Concerto – 1. tétel 488. a tétel végéig

A zenekari állások kottái átvehetők a Szegedi Szimfonikus Zenekar titkárságán (H-CS: 8.00 – 16.00, P: 8.00-13.00) vagy letölthetők a www.symph-szeged.hu oldalról **2014. április 15-től**.

Bérezés: A Kjt. bértáblázata szerint.

Az álláshely betöltéséhez **szakirányú végzettség** és erkölcsi bizonyítvány szükséges.

Információ, jelentkezés: Szegedi Szimfonikus Zenekar, 6720 Szeged, Széchenyi tér 9., tel./fax: 62 / 426-102, 420-256, orch@symp-h-szeged.hu .

Jelentkezni **rövid szakmai önéletrajzzal és elérhetőség megjelölésével** lehet a fenti címen, faxeszámra vagy e-mailben **2014. május 15-ig**.

Az állás betölthető: 2014. szeptember 1-től határozott időre.

Sikeres próbajáték esetén lakásmegoldásban tudunk segíteni.

Sikeres próbajátékot kívánunk!

Szeged, 2014. április 2.

Lukácsházi Győző s.k.
igazgató

A SZEGEDI SZIMFONIKUS ZENEKAR

próbajátékot hirdet I. HARSONA ÁLLÁSHELYRE

A próbajáték időpontja: 2014. május 20. kedd 13.30
A próbajáték helyszíne: A zenekar székháza
(6720 Szeged, Széchenyi tér 9. Korzó Zeneház).

A próbajáték anyaga: F. David: Esz-dúr harsonaverseny – I., II. tétel.

Zongorakísérőt a zenekar nem biztosít!

Zenekari részletek:

- Ravel: Bolero – harsonaszóló
- R. Strauss: Till Eulenspiegel – 37 előtt 3 ütemmel induló részlet
- Rimszkij-Korszakov: Seherzade – II. tétel – harsonaszóló
- Mozart: Requiem – Tuba mirum
- Dvořák: IX. szimfónia, e-moll, „Az új világból”
- Rossini: A tolvaj szarka – nyitány
- Wagner: A walkür – III. felvonás I. jelenet
- Kodály: Hány-szvit – Napóleon csatája
- Verdi: Otello – II. felvonás Allegro assai

A zenekari állások kottái átvehetők a Szegedi Szimfonikus Zenekar titkárságán (H-CS: 8.00 – 16.00, P: 8.00-13.00) vagy letölthetők a www.symph-szeged.hu oldalról **2014. április 15-től**.

Bérezés: A Kjt. bértáblázata szerint.

Az álláshely betöltéséhez **felsőfokú szakirányú végzettség** és erkölcsi bizonyítvány szükséges.

Információ, jelentkezés: Szegedi Szimfonikus Zenekar, 6720 Szeged, Széchenyi tér 9., tel./fax: 62 / 426-102, 420-256, orch@symp-h-szeged.hu .

Jelentkezni **önéletrajzzal és elérhetőség megjelölésével** lehet a fenti címen, faxeszámra vagy e-mailben **2014. május 15-ig**.

Az állás betölthető: 2014. szeptember 1-től.

Sikeres próbajáték esetén lakásmegoldásban tudunk segíteni.

Sikeres próbajátékot kívánunk!

Szeged, 2014. április 2.

Lukácsházi Győző s.k.
igazgató

A SAVARIA SZIMFONIKUS ZENEKAR

próbajátékot hirdet VÁLTÓ I. TROMBITA ÁLLÁSRA

A meghallgatás anyaga:

- Haydn: Esz-dúr trombitaverseny I. II. tétel (kizárólag B-trombitával)
- Egy bármilyen stílusú előadási darab

Zenekari állások:

- Bartók: Concerto I. tétel 328-389-ig (2. trombita is), II. tétel 90-120-ig V. tétel 211-231-ig
- Bartók: A kékszakállú herceg vára – Fegyverkamra – 43 előtt 6. ütemtől 43 után 4. ütemig
- Donizetti: Don Pasquale II. felv. 3. kép Nr.5 Vorspiel, Szene und Arie
- Gershwin: Egy amerikai Párizsban – 46 előtt 4. ütemtől a 46 után 8. ütemig és a 60 előtt 27. ütemtől a 60 után 4. ütem
- Händel: Messiás – basszus ária – The Trumpet Shall Sound
- Kodály: Hány János – szvit – Bécsi harangjáték
- Liszt: Magyar fantázia – trombitaszóló
- Muszorgszkij: Egy kiállítás képei – Promenade, Goldenberg and Schmuyle
- Respighi Róma fenyői – külsőtrombita-szóló
- Sztravinszkij: Petruska – Ballerina Dance, Valse

(A zenekari állások kottái honlapunkról letölthetők: www.sso.hu)

Az álláshely betöltéséhez felsőfokú szakirányú végzettség, erkölcsi bizonyítvány és a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. Törvény 20.§-ban előírtak megléte szükséges.

A próbajáték ideje és helye:

2014. május 26. hétfő, 14 óra, Bartók Terem (9700 Szombathely, Rákóczi u. 3.)
Jelentkezési határidő: 2014. május 15.

Az állás teljes munkaidős, a közalkalmazotti jogviszony kezdete: 2014. szeptember 1. Bérezés a KJT. előírásai alapján.

A jelentkezéseket az alábbi címre kérjük elküldeni: Savaria Szimfonikus Zenekar, 9700 Szombathely, Rákóczi u. 3. vagy: kisssemusic@gmail.com

További információ: Kiss Barna +36 20 5550599

Zongorakísérőt igény szerint biztosítunk.

Szombathely, 2014. február 14.

Mérei Tamás
igazgató

BUDAFOKI DOHNÁNYI ERNŐ SZIMFONIKUS ZENEKAR

Május 9. péntek 19.00,
Klauzál Gábor Budafok–Tétényi
Művelődési Központ

Budafoki Hangversenyesték
Mozart: C-dúr szimfónia K338
Orbán: Veronai vázlatok
Mendelssohn: Olasz szimfónia
Vez.: Hollerung Gábor

Május 24. szombat 19.30,
Zeneakadémia

Dohnányi bérlet
Rachmaninov:
II. zongoraverseny
Bartók:
A Kékszakállú herceg vára
Roman Rabinovich – zongora
Vez.: Hollerung Gábor

Május 25. vasárnap 11.00,
Zeneakadémia

A megérthető zene
AZ ÖRDÖG ÜDVÖZLETE
Rachmaninov:
II. zongoraverseny
Roman Rabinovich – zongora
Előad és vez.: Hollerung Gábor

Május 31. szombat 18.00,
MOM Kulturális Központ
(1124 Budapest, Csörsz u. 18.)

Hegyvidéki Ünnepek
Családi hangverseny
Vez.: Hollerung Gábor

BUDAPESTI FILHARMÓNIAI TÁRSASÁG ZENEKARA

Június 9. Operaház

Strauss:
Capriccio-Előjáték
Négy utolsó ének
Imígyen szóla Zarathustra
Vez.: Pinchas Steinberg
Km.: Ricarda Merbeth- szoprán

DUNA SZIMFONIKUS ZENEKAR

Május 9. péntek 19.00
A Duna Palota Színházterme

Tavaszi bérlet 7.
„MAGAM SEM TUDTAM VOLNA
JOBBAN MEGÍRNI”
(Brahms Dohnányi-író)
Dohnányi:
Ruralia Hungarica, op. 32/b
Dohnányi: Variációk egy
gyermekdalra, zongorára
és nagyzenekarra, op.25
Brahms:
I. (c-moll) szimfónia op. 68
Km.: Balog József (zongora)
Vez.: Deák András

GYŐRI FILHARMONIKUS ZENEKAR

Május 4., vasárnap 16.00
**Győr, egyetemi hangversenyte-
rem (volt zsinagóga, 9025 Győr,
Kossuth u. 5.)**

Flesch Károly bérlet
KONTRASZTOK
J. Haydn: F-moll quartett,
op. 20, no. 5. Hob. III.35
Bartók B.:
Kontrasztok, Sz. 111. BB. 116
A hangversenyen közremű-
ködnek a Győri Filharmonikus
Zenekar művészei.
Művészeti vezető:
Berkes Kálmán.

Május 6., kedd 19.00
Győr, Richter Terem

Richter János bérlet
BERKES
J. Haydn:
G-dúr „Katona” szimfónia
No. 100 (Hob. I:100)
G. Enescu:
Román rapszódia, No. 1, op. 11
P. I. Csajkovszkij: V. (e-moll)
szimfónia, op. 64
Vez.: Berkes Kálmán

Május 22., csütörtök 19.00
Győr, Richter Terem

Varga Tibor bérlet
HARMONIKA
Vivalditól Brahmsig, a francia
sanzontól az orosz cigány-
dalokig, a délszláv népzene-
től
Astor Piazzolla argentin
tangójáig...
Vez.: Kovács László
Km.: Orosz Zoltán – harmonika

KODÁLY FILHARMONIKUSOK DEBRECEN

Május 5. 10.00, 14.00
Debrecen, Bartók terem
*Ifjúsági koncert –
alcatrazZenés állatkerti séta*

Május 8. 19.30
Debrecen, Bartók terem

Zene és költészet
G. F. Händel:
Dettingeni Te Deum, HWV 283
B. Britten:
The Company of Heaven
Km.: Mácsai Pál – narrátor
Kodály Kórus Debrecen
Vez.: Pad Zoltán

Május 15. 19.30
Debrecen, Bartók terem

Zenés utazás Mendelssohn,
Brahms és Dvořák műveivel
F. Mendelssohn-Bartholdy:
Hebridák-nyitány, op. 26.

J. Brahms:
a-moll kettősverseny hegedűre,
gordonkára és
zenekarra, op. 102
A. Dvořák: I X. (e-moll, „Új
világ”) szimfónia, op. 95. B. 178
Km.: Jávorkai Sándor – hegedű
Jávorkai Ádám – gordonka
Vez.: Kovács János

Május 20., 15.00
Debrecen, Bartók terem

*Zenés utazás Dvořákkal –
ifjúsági koncert*
A. Dvořák: I X. (e-moll, „Új
világ”) szimfónia, op. 95. B. 178
Vez.: Csurgó Tamás

Május 21. 10.00, 15.00
Debrecen, Bartók terem

Zenés utazás Dvořákkal –
ifjúsági koncert
A. Dvořák: I X. (e-moll, „Új
világ”) szimfónia, op. 95. B. 178
Vez.: Csurgó Tamás

Május 31. 19.30
Debrecen, Bartók terem

*Világhírű filmzenék –
újrabangolva*
Km.: Kodály Kórus Debrecen
(karigazgató: Pad Zoltán)
Vez.: Somogyi-Tóth Dániel

MÁV SZIMFONIKUS ZENEKAR

Május 9. 19.00
Zeneakadémia, Nagyterem

Erdélyi Miklós-bérlet
G. Verdi:
A végzet hatalma – nyitány
P. de Sarasate: Carmen-fantázia
Cigánydalok
A. Dvořák: IX. e-moll szimfónia
(Az Újvilágból)
Km.: Kállai Ernő (hegedű)
Vez.: Kesselyák Gergely

Május 16. 19.00
Zeneakadémia, Nagyterem,

Lukács Miklós-bérlet
R. Schumann: Julius Caesar –
nyitány
A. Dvořák:
h-moll gordonkaverseny
R. Schumann: IV. szimfónia,
d-moll, op. 120
Km.: Perényi Miklós (gordonka)
Vez.: Takács-Nagy Gábor

Május 17. 11.00
**Olasz Kultúrintézet,
Giuseppe Verdi terem**

Varga László-bérlet
R. Schumann:
Julius Caesar – nyitány
A. Dvořák:
h-moll gordonkaverseny
R. Schumann:
IV. szimfónia, d-moll, op. 120

Km.: Perényi Miklós (gordonka)
Vez.: Takács-Nagy Gábor

Május 24. 19.30
Művészetek Palotája, BBNH

Szöke Tibor-mesterbérlet
W.A. Mozart:
Figaro házassága – nyitány
W.A. Mozart:
B-dúr zongoraverseny, K. 595
C. Saint-Saëns: III. (Orgona)
szimfónia, op. 78
Km.: Menahem Pressler
(zongora),
Szamosi Szabolcs (orgona)
Vez.: Csaba Péter

Május 30. 19.00
Zeneakadémia, Nagyterem

Erdélyi Miklós-bérlet
Richard Strauss-est, a zeneszerző
születésének 150. évfordulója
alkalmából
Halál és megdicsőülés, op. 24
Oboaverseny
Till Eulenspiegel vidám csínyjei,
op. 28
Km.: Hansjörg Schellenberger
(oboa)
Vez.: Csaba Péter

Június 4. 18.00
Festetics Palota, Tükörterem,
Festetics-bérlet

W.A. Mozart:
Esz-dúr szimfónia Nr.1, K. 16
W.A. Mozart: Szerenád nyolc
fűvós hangszerre,
c-moll, K. 388
C. Gounod: Kis szimfónia
J. Haydn:
c-moll szimfónia, no. 52
Vezényel és oboán
közreműködik:
Hansjörg Schellenberger

Június 13. péntek, 18.00
Magyar Rádió, 6-os stúdió

Kortárs-est
Sugár Miklós:
Szivárvány havasán
Madarász Iván:
Episodi Concertanti
Hollós Máté:
Grand Ensemble
Meskó Ilona: Haláltánc
Fekete Gyula:
Exelsior! szvit
Vez.: Serei Zsolt

Június 18. szerda, 15.30
Magyar Nemzeti Múzeum

Mozart:
„Così fan tutte” – nyitány
H.P.Dott: Fuvola Concerto
„Elegy”
L. Boccherini:
Versenymű fuvolára
L. van Beethoven:
V. szimfónia
Km.: Massimo Mercelli
Vez.: Israel Yinon

MISKOLCI SZIMFONIKUS ZENEKAR

Május 4.
Művészetek Háza

Nyilvános próba a másnapi koncertre

Május 5. 19.00
Művészetek Háza, Miskolc

Szezonbérlet

A SZÜLŐFÖLD HANGJAI
Smetana: Moldva
Chopin: e-moll zongoraverseny
Dvořák: VIII. (G-dúr) szimfónia
Zongora: Gyöngyösi Ivett
Vez.: ?

Május 10. 19.30
Művészetek Palotája, Budapest

„Szimfonikus felfedezések”

Brahms:
I. (d-moll) zongoraverseny
Holst: Planéták
Zongora: Palójtay János
Vez.: ?

Június 26 (?)
Miskolci Nemzeti Színház Szabadtéri Színpad, Miskolc

Promenáda koncert
Konferál: Flach Antal
Vez.: ?

NEMZETI FILHARMONIKUSOK

Május 3., 19.30, Művészetek Palotája Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem, Budapest

Klemperer-bérlet

R. Strauss:
Aus Italien (Itáliából), op. 16
R. Strauss: Az úrhatnám polgár – szvit, op. 60 (III)
Vez.: Kocsis Zoltán
Km.: Bizják Dóra (zongora), Kelemen Barnabás (hegedű)

Május 11., 11.00 és 15.00, Művészetek Palotája Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem, Budapest

A hangszeres lelke – gyermekbérlet

Útőhangszerek
Házigazda: Dunai Tamás
A Nemzeti Filharmonikusok művészei bemutatják ütős hangszereiket.
Részletek hangzanak el Vidovszky és S. Reich műveiből.

Május 15., 19.30, Művészetek Palotája Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem, Budapest

Ferencsik-bérlet

Durkó Zsolt:
The Revelation to John
Ravel: Daphnis és Chloé – balett
Vez.: Kocsis Zoltán
Km.: Ócsai Annamária (mezzoszoprán), Horváth István (tenor), Bognár Szabolcs, Nemzeti Énekkar (karigazgató: Antal Mátyás), Szegedi Kortárs Balett

PANNON FILHARMONIKUSOK

Május 6. kedd 19.00
Kodály Központ

Weber: A bűvös vadász
Km.: Pécsi Egyetemi Zenekar
Vez.: Kocsár Balázs
A koncert a PTE Művészeti Kar és a Pannon Filharmonikusok koprodukciójában valósul meg.

Május 10., szombat 15.30 és 17.00,

Kodály Központ, Csigaház Feketén-fehéren

Km.: Milbauer Krisztina – zongora
A koncertek állandó közreműködői:
Kiss Szabolcs – Csigabá
Szendrői Zsuzsanna – Csiganó

Május 15., csütörtök 19.00,

Kodály Központ

DON QUIXOTE & GORDONKA
Orbán György: 4. szerenád
Dohnányi Ernő:
Koncertdarab gordonkára és zenekarra
Richard Strauss: Don Quixote – fantasztikus változatok egy lovagi témára
Km.: Fenyő László – gordonka
Vez.: Bogányi Tibor

Május 16., péntek 19.30,

Művészetek Palotája

Öt szín: ARANYOKKER
Orbán György: 4. szerenád
Dohnányi Ernő: Koncertdarab gordonkára és zenekarra
Richard Strauss: Don Quixote – fantasztikus változatok egy lovagi témára
Km.: Fenyő László – gordonka
Vez.: Bogányi Tibor

Május 24., szombat 18.00,

Kodály Központ

Segítség, komolyzene!
Dohnányi Ernő: Amerikai rapzódia
Dohnányi Ernő: Koncertdarab gordonkára és zenekarra
Km.: Janszó Ildikó – gordonka
A koncertek állandó közreműködői:
Beck Zoltán – moderátor
Gönczy László – zenei mesélő
A koncertek állandó karmestere: Vass András

Május 29., csütörtök 19.00

Kodály Központ

HEGEDŰ & KOLOZSVÁR
Paul Constantinescu:
Simfonieta de camera
Max Bruch: Kettősverseny hegedűre és brácsára op.88
Sosztakovics:
Kamaraszimfónia, op.110a
Km.: Rásvan Dumitru – hegedű, Traian Boală – mélyhegedű, Kolozsvári Szimfonikus Zenekar
Vez.: Jankó Zsolt

Május 31., szombat 18.00,

Kodály Központ

PÁTOSZ & MAETERLINCK

Beethoven: Egmont – nyitány
Zemlinsky: Hat Maeterlinck-dal
Csajkovszkij: VI. „Patetikus” szimfónia, (h-moll)
Km.:
Mester Viktória – mezzoszoprán
Vez.: Vass András

Június 12., csütörtök 19.00,

Kodály Központ

JANDÓ & LIGETI

Mahler: X. szimfónia
Dohnányi Ernő:
Változatok egy gyermekdalra
Bartók: Concerto
Km.: Jandó Jenő – zongora
Vez.: Ligeti András

Június 20., péntek 19.00,

Kodály Központ

Csajkovszkij:
Változatok egy rokokó témára op.33 – eredeti változat
Nocturne op.19, No.4
Pezzo capriccioso op.62
Andante cantabile op.11
Változatok egy rokokó témára op.33
Km.: Várdai István – gordonka
Vez.: Bogányi Tibor

Június 21., szombat 19.00,

Kodály Központ

Mesterek & Tanítványaik

A Pannon Filharmonikusok Regisztrált Tehetségpontként kiemelt figyelmet fordít a muzsikusi tehetségek támogatására. Mesterek & Tanítványaik koncertünk minden évben lehetőséget nyújt a hangszeren tanuló ifjú tehetségeknek arra, hogy életükben első ízben lépjenek színpadra szimfonikus zenekarral. A szólista szerepben fellépő tehetségek kiválasztására az évad hangszeres versenyyőztesei, illetve kiemelkedő tanulói közül kerül sor a tavasz folyamán.

SAVARIA SZIMFONIKUS ZENEKAR

Május 13., kedd és 14., szerda, 9.30, Bartók Terem

Zenemanók bérlet 4.

Tavaszcímű

Május 23., péntek, 19.30,

Bartók Terem

Szimfónia bérlet 10.

Liszt F.: Obermann völgye (La vallée d'Obermann) – Kocsis Zoltán átírta
A. Honegger:
C- dúr csellóverseny – Perényi Miklós kadenciájával
Bartók B.: Concerto
Km.: Perényi Miklós – gordonka
Vez.: Kocsis Zoltán

SZEGEDI SZIMFONIKUS ZENEKAR

Május 5–6. Filharmóniai Ifjúsági Hangversenyek vidéken:

A BAROKK KOR

GYÖNGYSZEMEIBŐL

Corelli: Concerto grosso
J. S. Bach: III. Brandenburgi verseny, BWV.1048
A műsort ismerteti: Meszlényi László
május 5. hétfő 10.00 Üllés, 12.50 Mórabalom
május 6. kedd 12.00, Algyő, 14.00 Hódmezővásárhely

Május 13. kedd, 12.00, Szegedi Nemzeti Színház

Ifjúsági hangverseny délidőben/ 3

Kodály: Hány János – szvit
Vez.: Thomas Herzog (Svájc)

Május 13. kedd, 19.30, Szegedi Nemzeti Színház:

Vaszy-bérlet/6

Liszt: Mefisztó-keringő
Bartók: Hegedűverseny
Goldmark:
Sakuntala – nyitány, op.13
Kodály: Hány János – szvit
Km.: Kosztándi István – hegedű
Vez.: Thomas Herzog (Svájc)

Május, Budapest

Kortárs Koncert a BMC-ben

Tóth Péter: Árgyélus királyfi
Vez.: Gyüdi Sándor

Május, Korzó Zeneház

Kortárs Korzó

Vez.: Gyüdi Sándor

Május 18. vasárnap 11.00

Szegedi Nemzeti Színház

Matiné-bérlet/4

ZENÉS MESÉK
Kodály Zoltán: Hány János – zenekari szvit és részletek a daljátékból
Km.: Laczák Boglárka – mezzoszoprán,
Kelemen Zoltán – bariton,
Altorjay Tamás – basszus
Vez.: Koczka Ferenc
A műsort ismerteti: Meszlényi László

Május 23. Széchenyi tér, Városháza

Szeged Napja – Ünnepi közgyűlés

Vez.: Gyüdi Sándor

Május 29. csütörtök 17.00, Korzó Zeneház

Adj teret a tehetségnek – koncert a szegedi Király-König Péter Zeneiskola legtehetségesebb növendékeinek közreműködésével.
Vez.: Gyüdi Sándor

Május 31/június 1. VADASPARK

11.00 óra HANGZOO – koncert kisebbeknek és

nagyobbaknak
20.00 óra ZENÉS
TALÁLKOZÓ – nyáresti
hangverseny
Vez.: Gyüdi Sándor

Június

KALOCSA
Kék Madár Fesztivál
Jótékonyági koncert
J. S. Bach: h-moll mise,
BWV.232
Közreműködnek énekes
szólisták és a Vaszy Viktor
Kórus
Vez.: Gyüdi Sándor

Június 21. szombat 21.00

Móra-park

Zenés Forgatag

Zenés, táncos, verses juniális
Vez.: Gyüdi Sándor

SZOLNOKI SZIMFONIKUS ZENEKAR

Május 5. hétfő 19.00, Aba-Novák Kulturális Központ

Aba-Novák-bérllet

Ludwig van Beethoven:
II. (B-dúr) zongoraverseny
op. 19
III. (c-moll) zongoraverseny
op. 37
IV. (G-dúr) zongoraverseny
op. 58
Km.: Várjon Dénes – zongora
Vez.: Izaki Maszahiro

Május 19. hétfő 19.00, Szolnoki Főiskola, Campus főépület

Campus & kamara bérllet

Balettest – Hófehérke és a
hét törpe
Kocsák Tibor: Hófehérke és
a hét törpe – szvit
Km.: Mozdulat táncműhely
Koreográfus: Szitt Melinda, a
Magyar Táncművészeti
Főiskola tanára
Vez.: Hámosi Máté

Május 26. hétfő 19.00

Városháza díszterme

Campus & kamara bérllet
Fuvolaest

Wolfgang Amadeus Mozart:
F-dúr divertimento K. 138
Joseph Haydn: 44. (e-moll)
„Gyász”szimfónia
Doppler Ferenc: Andante és
Rondo op. 25.
Bartók Béla: Román népi
táncok Sz. 68
Giacomo Puccini: Bohém-
élet – fantázia
Km.: Musica Yokohama
fuvolazenekar
Vez.: Izaki Maszahiro

Június 9. hétfő 19.00, Szolnoki Galéria

Fantázia bérllet

Klasszikus és kortárs
mesterek
Cser Ádám: II. szimfónia
– ősbemutató
Igor Sztaravinszkij: Pulcinella
– balettszvit
Vez.: Cser Ádám

Június 23. hétfő 19.00 Szolnoki Főiskola, Campus főépület

Campus & kamara bérllet

Klasszikus komponisták
modern hangon
Johann Sebastian Bach–
Terashima Yasuro:
Chaconne a d-moll
partitából BWV 1004
(nagyzenekari átdolgozás)
Robert Schumann:
a-moll koncert csellóra és
zenekarra op. 129
Johannes Brahms–Arnold
Schönberg: g-moll zongora-
négyes op. 25 (nagyzenekari
átdolgozás)
Km.:
Nagy Ibolya – gordonka
Vez.: Izaki Maszahiro

ZUGLÓI FILHARMÓNIA

Május 5. 6. 7., 8. 9.50, 11.00 május 10., 11. 15.00, 17.00 Zuglói Zeneház

Zenés meseszínház sorozat

„Itt a kezem, nem disznólab”
– új magyar daljáték
ősbemutatója
Vez.: Záborszky Kálmán

Május 17., szombat 16.30 és 18.15. Május 18., vasárnap 16.30, Fővárosi Állat- és Növénykert – Varázshegy

Pastorale 2013 IV/4.
A Felvidék kincsei
A Parapács Zenekar
koncertje
Km.: Pusko Márton –
hegedű, Dragony Gábor –
brácsa, Fekete Krisztián
– cimbalom, Vojtonovszki
Sándor – nagybőgő
Vendég: Kubinyi Júlia –
ének,
Agócs Gergely – ének,
fujara, duda, flóta, tárogató,
Nagy Luca és Nyíri Gábor
– tánc

Május 24., szombat 15.30,

Zeneakadémia

Gaudeamus bérllet

Claudio Monteverdi: Volgea
l'anima mia soavemente
Luci serene e chiare
Io son mi giovietta
Csemiczky Miklós:
Pater noster
Orbán György:
Timor et tremor
Cor mundum
Daemon irrepit callidus
Kodály Zoltán:
Szép könyörgés
Km.: a Budapesti Monteverdi
Kórus (karnagy: Kollár Éva)
Johannes Brahms:
Nänie op. 82
Giuseppe Verdi:
Quattro pezzi sacri
Km.: Szent István Király
Oratóriumkórus (karnagy:
Záborszky Kálmán)
Vez.: Horváth Gábor

Május 31., szombat 17.00, Királydomb

Térzene Zuglóban

Zuglói Filharmónia
Fúvószenekarának műsora
Vez.: Makovecz Pál

Június 14., szombat 17.00, Zsivora park

Térzene Zuglóban

A Zuglói Filharmónia
Fúvószenekarának műsora
Vez.: Makovecz Pál

A MAGYAR SZIMFONIKUS ZENEKAROK SZÖVETSEGÉNEK TAGJAI:

Budafoki Dohnányi Ernő Szimfonikus Zenekar Közhasznú Nonprofit Kft.

Cím: 1221 Budapest, Tóth József u. 47.
Levél cím: 1775 Budapest, Pf. 122
Művészeti titkárság: 1087 Budapest,
Kerepesi út 29/b. IV. ép.
Telefon: 322-1488 • Fax: 413-6365
E-mail: info@bdz.hu
www.bdz.hu

Budapesti Filharmóniai Társaság Zenekara

1061 Budapest, Andrásy út 22.
Tel.: 331-2550 • Fax: 331-9478
http://www.bpo.hu

Duna Szimfonikus Zenekar Duna Palota Nonprofit Kft.

1051 Budapest, Zrínyi u. 5.
Tel./fax: (+36-1) 355-8330
E-mail: duna.szimf@munapalota.hu
www.dunaszimfonikusok.hu
Bérlletvásárlás, jegyrendelés:
Tel.: (+36-1) 235-5500

Győri Filharmonikus Zenekar

9021 Győr, Aradi vértanúk u. 16.
Tel.: (96) 312-452 • Fax: (96) 319-232
E-mail: office@gyfz.hu
www.gyfz.hu

Kodály Filharmónia Debrecen

4025 Debrecen, Simonffy u. 1/c.
Tel.: (52) 500-200 • Fax: (52) 412-395
E-mail: info@kodalyfilharmonia.hu
www.kodalyfilharmonia.hu

Magyar Nemzeti Filharmonikus Zenekar, Enekkar és Kottatár Nonprofit Kft.

1095 Budapest, Komor Marcell u. 1.
Tel.: 411-6600 • Fax: 411-6699
E-mail: kovacs.g@filharmonikusok.hu
www.filharmonikusok.hu

MÁV Szimfonikus Zenekar

1088 Budapest, Múzeum u. 11.
Tel.: 338-2664 • Tel./fax: 338-4085
E-mail: office@mavzenekar.hu
www.mavzenekar.hu

Miskolci Szimfonikus Zenekar Nonprofit Kft.

3525 Miskolc, Fábán u. 6/a.
Tel.: (46) 323-488
E-mail: missyo@hu.inter.net • www.mso.hu

Óbudai Danubia Zenekar

1061 Budapest, Liszt Ferenc tér 5.,
I. em 4., kapucsengő: 26.
Levél cím: 1399 Budapest, Pf. 716
Tel.: (+36-1) 373-0228 • Tel./fax: (+36-1) 269-1178
E-mail: info@danubiazzenekar.hu
www.danubiazzenekar.hu

Pannon Filharmonikusok – Pécs

7622 Pécs, Breuer Marcell sétány 4.
Tel.: (72) 500-320 • Fax: (72) 500-330
E-mail: info@pfz.hu
www.pfz.hu

Savaria Szimfonikus Zenekar

9700 Szombathely, Rákóczi u. 3.
Tel.: (94) 314-472 • Fax: (94) 316-808
E-mail: info@sso.hu
www.sso.hu

Szegedi Szimfonikus Zenekar

6720 Szeged, Széchenyi tér 9.
Korzó Zeneház
Tel.: (62) 426-102
E-mail: orch@symph-szeged.hu • www.symph-szeged.hu

Szolnoki Szimfonikus Zenekar

5000 Szolnok, Hild tér 1
Aba-Novák Kulturális Központ
Tel.: (30) 9358-368
E-mail: info@szolnokiszimfonikusok.hu
www.szolnokiszimfonikusok.hu

Zuglói Filharmónia Non profit Kft. – Szent István Király Szimfonikus Zenekar

1145 Budapest, Columbus u. 11.
Tel./Fax: (36 1) 467-0788; 467-0788;
E-mail: zugloifilharmonia@szentistvanzene.sulinet.hu
http://www.szentistvanzene.hu

A MAGYAR SZIMFONIKUS ZENEKAROK SZÖVETSEGÉNEK,
VALAMINT A MAGYAR ZENEMŰVÉSZEK ÉS TÁNCMŰVÉSZEK
SZAKSZERVEZETÉNEK KÖZÖS LAPJA,
A NEMZETI KULTURÁLIS ALAPPROGRAM TÁMOGATÁSÁVAL.

ALAPÍTOTTA: POPA PÉTER

A szerkesztőség címe:
MAGYAR SZIMFONIKUS ZENEKAROK SZÖVETSEGE
1068 Budapest, Városligeti fasor 38.
e-mail: info@zenekarujsg.hu
www.zene-kar.hu
Felelős kiadó és szerkesztő: POPA PÉTER

Nyomás: B32 Nyomda Kft.

ISSN: 1218-2702

Az interjúkban elhangzott véleményekkel és kijelentésekkel
szerkesztőségünk nem feltétlenül azonosul.
Észrevételeknek, helyesbítéseknek készséggel helyt adunk.

VICTORIA music

Új üzletet nyitottunk a klasszikus zenei szaküzletünk mellett!

VICTORY
HANGSZERÜZLET

Vevőink választékbővítési kérésének figyelembe vételével itt elektromos és akusztikus, billentyűs és pengetős hangszereket, kiegészítőket kínálunk.

w w w . z e n e v a r o s . h u
1024 Budapest, Fény u. 15.
+36/1-316-0100